

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**MAGYARORSZÁG
KONVERGENCIA PROGRAMJA
2021-2025**

2021. április

Tartalom

1.	BEVEZETŐ	1
2.	GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK	2
3.	MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS	4
3.1.	KÜLSŐ KÖRNYEZET	4
3.2.	A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI	8
3.2.1.	KÜLGAZDASÁG	12
3.2.2.	BERUHÁZÁS	13
3.2.3.	FOGYASZTÁS	21
3.3.	MUNKAERŐPIAC	25
3.3.1.	FOGLALKOZTATOTTSÁG	25
3.3.2.	KERESETEK	28
3.4.	INFLÁCIÓS FOLYAMATOK	29
3.5.	CIKLIKUS FOLYAMATOK	30
3.6.	KÜLSŐ EGYENSÚLY	31
3.7.	A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA	32
3.8.	MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA	34
3.9.	PÉNZÜGYI SZEKTOR	37
4.	A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA	40
4.1.	KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK	40
4.2.	2020. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE	40
4.3.	2021. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	47
4.4.	2022-25. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK	51
4.5.	STRUKTURÁLIS EGYENLEG	53
4.6.	A KORMÁNYZATI SZEKTOR ADÓSSÁGA	53
5.	ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK	57
6.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA	59
7.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE	60
7.1.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	60
7.2.	A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	61
8.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI	67
8.1.	KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER	67
8.2.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE	67
	TÁBLÁZATOK	68

1. BEVEZETŐ

Az Európai Unió tagállamai minden év április végéig benyújtják az Európai Unió Tanácsához és az Európai Bizottsághoz a stabilitási vagy a konvergencia programjaikat. (Az euró övezeten belüli tagállamok stabilitási programot, az euró övezeten kívüli tagállamok konvergencia programot készítenek.)

Magyarország 2021. évi konvergencia programja tájékoztatást ad a Kormány gazdaságpolitikai céljairól, részletesen ismerteti a makrogazdasági és költségvetési folyamatokat, különös tekintettel a koronavírus-válság hatásaira és az arra adott

gazdaságpolitikai válaszokra, valamint bemutatja a középtávú tervezés részeként a tárgyévre és az azt követő négy évre vonatkozó előrejelzéseket. Az érzékenységvizsgálat keretében két, a járvány utáni kilábalás mértékében eltérő, alternatív forgatókönyv makrogazdasági hatásait elemzi.

A konvergencia program a nemzeti reform programmal együtt került kialakításra. Utóbbi dokumentum részletesen tartalmazza a végrehajtott és tervezett szakpolitikai intézkedéseket. A konvergencia program lezárására 2021. április 30-án került sor.

2. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK

A 2020. évi konvergencia program óta eltelt egy évben a járvány egészségügyi kezelésére és a gazdaságra gyakorolt negatív hatások ellensúlyozására meghozott intézkedések váltak meghatározóvá világszerte. Magyarország erős fundamentumokkal és stabil államháztartással rendelkezett az elmúlt évek következetes gazdaságpolitikájának köszönhetően, így a járvány egy ellenálló, kiegyensúlyozott szerkezetű gazdaságot ért tavaly márciusban.

A kormányzati szektor hiánya 2012-től 2019-ig a GDP 3%-a alatt alakult, és ennek megfelelően folyamatosan, évről évre mérséklődött az államadósság, az adósságráta a 2011. évi 80,4%-ról 2019 végére 65,5%-ra csökkent. A felelős gazdálkodásnak köszönhetően megképzett költségvetési tartalékok és az eredményes pénzügypolitikai intézkedések érdemi mozgásteret biztosítottak a koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségek kezelésére.

Mint azt a tavalyi konvergencia program is bemutatta, a magyar Kormány idejében meghozta azokat a döntéseket, amelyek elengedhetetlenek voltak a járvány elleni sikeres védekezéshez, és időközben sor került a járvány újabb hullámai miatt szükségessé vált pótlólagos vagy kiterjesztett intézkedések alkalmazására is. Ennek keretében átdolgozásra került a 2020. évi költségvetési törvény, illetve az Országgyűlés jelenleg tárgyalja a 2021. évi költségvetési törvény módosítását, amely figyelembe veszi az államháztartás fenntarthatóságának, valamint a járvány elleni védekezés és az abból való kilábaláshoz szükséges költségvetési háttér biztosításának együttes szempontjait.

A járványügyi és gazdaságvédelmi kiadások, a válság terheinek enyhítését célzó adóintézkedések, valamint az automatikus stabilizátorok működése következtében 2020-ban a GDP 8,1%-ának megfelelő mértékű költségvetési hiány állt elő, az államadósság pedig a GDP 80,4%-ára emelkedett. A költségvetési politika azon az alapvetésen nyugodott, hogy *jó időkben* az adósságrátát csökkenteni kell, míg *rossz időkben* az államnak be kell avatkoznia a gazdasági válság negatív hatásainak mérséklése érdekében,

felvállalva a GDP-arányos adósságmutató átmeneti növekedését.

A gazdasági folyamatokat tekintve megállapítható, hogy bár 2020 második negyedében a járvány soha nem látott mértékben vetette vissza a gazdasági aktivitást, a harmadik negyedétől gyors korrekció ment végbe, és a helyreállítás a negyedik negyedévben is folytatódott annak ellenére, hogy ismételten bevezetésre kerültek a járvány terjedését korlátozó intézkedések. Az erős fundamentumok, valamint az átfogó és hatékony válságkezelés tompította a GDP visszaesését, így a magyar gazdaság teljesítménye 2020 egészében ellenállóbbnak bizonyult a járvánnyal szemben, mint az uniós országok átlaga.

A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében jelentős források áramlottak a gazdaságba, amelyek a vállalkozásokat, a háztartásokat és a munkavállalókat egyaránt segítette. A jövedelmek alakulásának szemszögéből kiemelkedő gazdaságpolitikai eredmény, hogy a nemzetgazdaságban a járvány ellenére a munkavállalói jövedelmek volumene nem csökkent, ami a munkahelyek megőrzését támogató intézkedéseknek és a válság közepette is jelentősen emelkedő béreknek volt köszönhető.

Kedvező továbbá, hogy az elmúlt években rekord magasságba emelkedő beruházási ráta 2020-ban a válság negatív hatása ellenére is kiemelkedően magas szinten, 27,3%-on alakult. A gazdaságpolitika anticiklikus jellegét jól szemlélteti, hogy tavaly az állami beruházások GDP-hez mért aránya 6,4%-ra nőtt, amellyel hazánk első helyezést ért el európai uniós összevetésben. A tartósan az EU élmezőnyében szereplő beruházási ráta, a folyamatban lévő nagy volumenű kapacitásbővítések és a vonzó vállalati adózási környezet a beruházási teljesítmény további bővülését alapozzák meg.

Az oltási program nemzetközi mércével mért sikeressége megteremti a lehetőséget arra, hogy a tavalyi gazdasági visszaesést követően az idén ismét visszatérjen a dinamikus növekedés, amelyet 2022-ben további gyorsulás követhet. A konvergencia program

2021-re 4,3%-os, míg 2022-re 5,2%-os bővülési ütemet jelez előre.

A gazdaság növekedését támogatja, hogy a Gazdaságvédelmi Akcióterv eredményeire alapozva a Kormány idén februárban meghirdette a Gazdaság-Újraindítási Akciótervet, amely három ütemben valósul meg. Az első szakaszban többek között bevezetésre került a leginkább sérülékeny kis- és középvállalkozások számára elérhető kamatmentes hitel, valamint elindult a kibővített otthonteremtési és otthonfelújítási program. A továbbiakban az Akcióterv keretében olyan területek kerülnek előtérbe, amelyek hosszú távon is támogatják a gazdaság fejlődését a válságból történő kilábalás során. A piaci igényekre gyorsabban reagáló, a kutatás-fejlesztés és innovációban kiemelt szerepet betöltő felsőoktatás jön létre az átalakítás eredményeképpen. Az újraindítás harmadik szakaszában központi szerepet kap a zöld átmenet és a gazdaság digitalizációja, emellett a magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar fejlesztésére is jelentős források fognak rendelkezésre állni.

Mindemellett a gazdaság helyreállításához hozzájárul, hogy a 2020-as években rekordösszegű új uniós forrás áll Magyarország rendelkezésére. Egyfelől a 2021-2027-es időszakban 22,5 milliárd eurós kohéziós, valamint 11,9 milliárd eurós agrárpolitikai forrásokra számíthat hazánk. Másfelől a Next Generation EU keretösszegéből Magyarország 8,5 milliárd euró vissza nem térítendő forrásra is jogosult. A 2021-2027-es időszakban elérhető több mint 40 milliárd eurós összeg az elkövetkező hét évben évente átlagosan a GDP mintegy 3,4%-át éri el.

A Kormány a koronavírus-válság idején és azt követően is elkötelezett a gyermekvállalás ösztönzése, a gyermeket nevelő családok támogatása és életminőségük javítása mellett. Segíti a saját otthon megteremtését és felújítását, elismeri a családok többlet-erőfeszítéseit, illetve számos intézkedéssel ösztönzi a kistélepülések összetett fejlesztését. Többek között az otthonteremtés elősegítése érdekében kibővítésre került a családi otthonteremtési kedvezmény

(CSOK), új otthonfelújítási program érhető el, ami vissza nem térítendő, maximum 3 millió forintos támogatás formájában nyújt segítséget a legalább 1 gyermeket váró, vagy nevelő családoknak, valamint a 25 év alatti fiatalok személyijövedelemadó-mentességben részesülnek 2022-től kezdődően.

Az előttünk álló időszakot tekintve, a gazdaságpolitika változatlan célja az adó- és járulékterhek csökkentése, valamint az adórendszer foglalkoztatás- és vállalkozásbarát jellegének fokozása. Ezzel összhangban az adópolitika a munkát terhelő adók és a vállalkozások adó- és adminisztrációs terheinek csökkentésére, az adóbeszedés hatékonyságának növelésére és az adórendszer egyszerűsítésére helyezi a hangsúlyt.

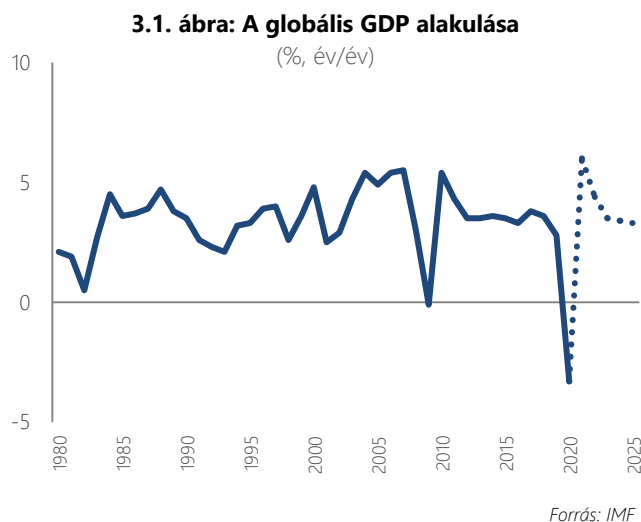
Magyarország államadósság-kezelési stratégiájának célkitűzése, hogy a jövőben is megőrizze az elmúlt években elért stabil finanszírozási pozíciót, amelynek keretében változatlanul négy fő cél érvényesül: az államadósság GDP-hez viszonyított arányának fokozatos csökkentése, a devizaadósság részarányának alacsony szinten tartása, a lakosság részvételének növelése az államadósság finanszírozásában és az államadósság futamidejének növelése.

A konvergencia program az elmúlt években tapasztalt beruházásvezérelt gazdasági növekedés fennmaradásával számol, amelynek köszönhetően középtávon a GDP éves szinten 4%-ot meghaladó mértékben bővül. Fegyelmezett, a költségvetési hiányt fokozatosan csökkentő fiskális politika mellett a deficit a GDP 2%-ára mérséklődik 2025-ben. Mindezek eredményeként Magyarország államadóssága a tervezési horizont végére a GDP 73,1%-ára csökken.

3. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS

3.1. KÜLSŐ KÖRNYEZET

2020-ban több mint 3%-kal csökkent a világgazdaság, amely példa nélküli az elmúlt évtizedekben (3.1 ábra). A pandémia, és a terjedését fékező korlátozások, a nagy volumenű támogató fiskális és monetáris lépések ellenére is a kibocsátás korábban nem tapasztalt visszaesését, számos területen munkahelyek tömeges megszűnését eredményezték. Bár a lakosság immunizálása világszerte megkezdődött, a járvány hullámai sokhelyütt továbbra is fékezik és nehezítik a kilábalást. A fejlemények a magyar gazdaság számára meghatározó külső keresletet is számottevően visszavetették, amelynek következtében a hazai export volumene a 2008-as pénzügyi válság idején tapasztalttal összevethető mértékben csökkent 2020-ban.

Az USA gazdasága a tavalyi évben is felülteljesítette az Európai Unióét, amelyben a kevésbé szigorú járványügyi intézkedések mellett szerepe van a hathatós fiskális és monetáris beavatkozásnak. Trump elnöksége alatt meghozott támogató lépések, illetve Biden elnök első csomagja komoly hajtóerőt adott az amerikai gazdaságnak. Emellett 2021. március végén az elnök újabb, 2000 milliárd dollár összegű programot (American Jobs Plan) hirdetett, amelynek legfőbb célkitűzése az infrastruktúra-fejlesztés és a munkahelyteremtés. A tervet további csomag követheti, amely az amerikai családokra, szociális és egészségügyi ellátásokra, a gyermekgondozást segítő ellátásokra és az oktatásra fog fókuszálni. Mindezek

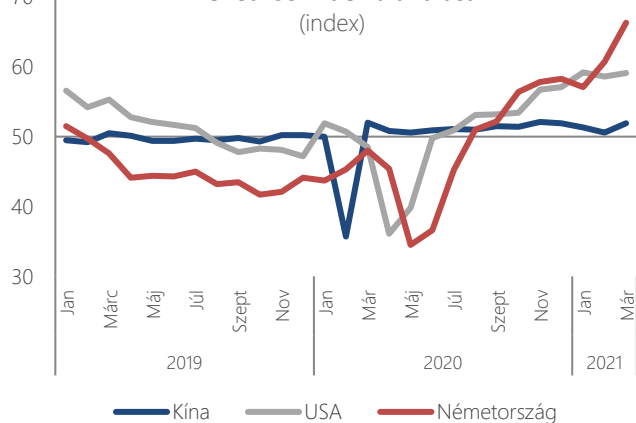
együttesen az USA gyors kilábalását vetítik előre az államadósság jelentős megemelkedése mellett.

Az Európai Unió tagállamai szintén nagy léptékű, összetételében számos hasonló elemből építkező stimulusokkal kísérelték meg tompítani a visszaesést. Miközben még a 2008-as válság következményeit sem sikerült teljes mértékben felszámolni, a déli, nagy súlyú turisztikai ágazattal rendelkező tagállamok teljesítményét fokozott mértékben vetette vissza a járvány. Uniós szinten némi fáziskéséssel a Next Generation EU forrásai segíthetik a kilábalást. Ugyanakkor előretekintve is kedvezőtlen, hogy az euróövezet lendületvesztése már a járványhelyzetet megelőzően is recesszió veszélyével fenyegetett, amely elsősorban a feldolgozóiparban látott lassulásban és a borúsabbá váló várakozások egyik fokmérőjében, a csökkenő újautó-eladásokban volt tetten érhető. A járvány drámai folyamatokat idézett elő, amelynek következtében gyakorlatilag leálltak a személyes jellegű szolgáltatások, valamint soha nem látott mélységbe zuhant a valutaövezet ipari termelése 2020 áprilisában. Ez utóbbi a gazdaságok járvánnyal szembeni ellenállóképességének megerősödése nyomán 2020 egészét tekintve a tavaszinál enyhébb mértékben, 5,1%-kal csökkent. Ugyan pozitív, hogy az EU 0,1%-os ipari teljesítménynövekedéssel nyitotta az évet, de a koronavírus hatására a legtöbb országban továbbra is korlátozások vannak érvényben, ami elsődlegesen a szolgáltatások teljesítményét fogja vissza. A pandémián túl továbbra is számos kihívással küzd a világgazdasági súlyából veszítő EU, mint például az elektromobilitás, digitalizáció, információs-technológiai fejlesztések, amelyekben Európa többnyire követő szerepet tölt be.

A járvány kiindulópontjában, Kínában ugyan a tavalyi év első negyedében történelmi léptékben is magas visszaesést regisztráltak, azonban ezt gyors kilábalás követett. Így Kína volt az egyetlen gazdasági nagyhatalom, amely növekedést (2,3%) tudott elérni 2020-ban. A bővülést elsősorban a laza fiskális és monetáris politika következtében megugrott állami hitelezés magyarázza,

amely elősegítette az ipar és építőipar gyors helyreállítását, míg a fogyasztás ezzel szemben jelentősen elmaradt a vírus előtti szinttől. Az alacsony belső keresletet ugyanakkor kompenzálta a jól teljesítő kínai export, amely kihasználta az egészségügyi cikkek iránt világszerte rendkívül mértékben megnövekedett keresletet. Az év eleje óta érkezett pozitív számokat egyrészt a bázishatás magyarázza, ugyanakkor az elemzői várakozásokat felülmúló statisztikák alapján 2021-ben is a világkereskedelem egyik fő hajtóereje lesz az ázsiai gazdaság.

3.2. ábra: A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex alakulása

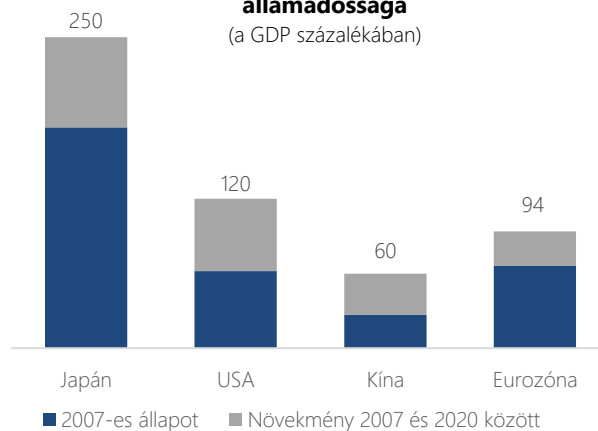
Forrás: Trading Economics

A gazdasági folyamatok jelenleg alapvetően járványvezéreltek. Ennek következtében a kilábalást alapvetően az oltóanyagok gyártása, disztribúciója, gyorsasága és kiterjedése fogja meghatározni. Ezért az oltási kapacitások kiépítése, illetve beadása alapvető válságkezelő intézkedéssé lépett elő. A járvány visszaszorításával, a beadott vakcinák számának megemelkedésével a konjunktúra a külső piacainkon is erőre kap. A világ-gazdaság növekedése 2021 második felében gyorsulhat fel, amelynek eredményeként a hazai exportőrök lehetőségei is bővülni fognak. A fokozatos kilábalás, és kedvező áthúzódó hatások nyomán főbb külpiacaink növekedése 2022-ben várhatóan magasabb lesz az ez évinél.

A világgazdaság konjunktúra-folyamatait azonban számottevő kockázatok övezik: nem zárható ki további járványhullámok kialakulása, valamint a nagyhatalmak belső piacokat védő kereskedelem-politikája szűkítheti a nemzetközi áruforgalom bővülését. A globális növekedési kilátásokat pénzügyi oldalról is kockázatok övezik. Az elmúlt 20 évben a teljes globális adósság a GDP 225%-áról a tavalyi év első felében történelmi magasságba, 331%-ára nőtt. A jelenlegi sérülékeny

gazdasági környezetben sok ország esetében az alacsony hozamkörnyezet biztosítja a magas adósságállományok fenntarthatóságát.

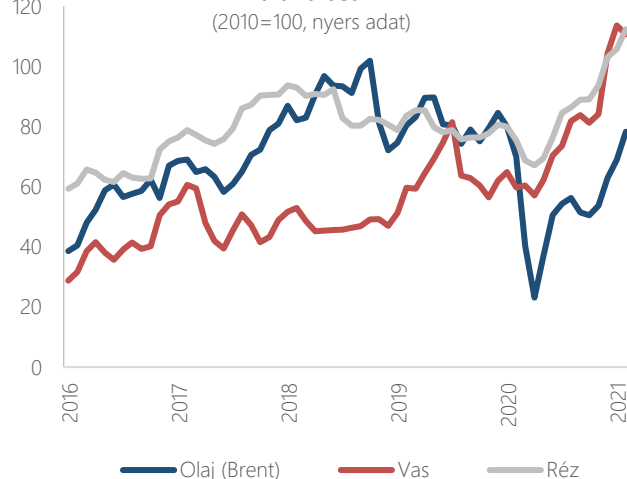
3.3. ábra: A világ vezető gazdaságainak államadóssága
(a GDP százalékában)

*Előrejelzés, Forrás: OECD, IMF, Eurostat, European Commission

A növekedési folyamatok támogatása szempontjából ezzel együtt kedvező, hogy az inflációs környezet teret engedett a világ vezető jegybankjainak a laza monetáris kondíciók fenntartására. A globális kilábalás egyenetlensége és a fokozatosan visszatérő kereslet mindazonáltal az árak alakulásában is egyre inkább tetten érhető: a szállítási költségek mellett a legfontosabb nyersanyagok árai is több éves csúcsaik közelébe érték (3.4 ábra). Mindemelllett a jelenleg hibernált szolgáltatások (turizmus, vendéglátás) ismételt igénybevehetősége is áremelő hatású lehet. Ezen tényezők következményeként a külkereskedelmi és ipari termelői árakon keresztül a korábbiaknál magasabb importár-emelkedésre lehet számítani.

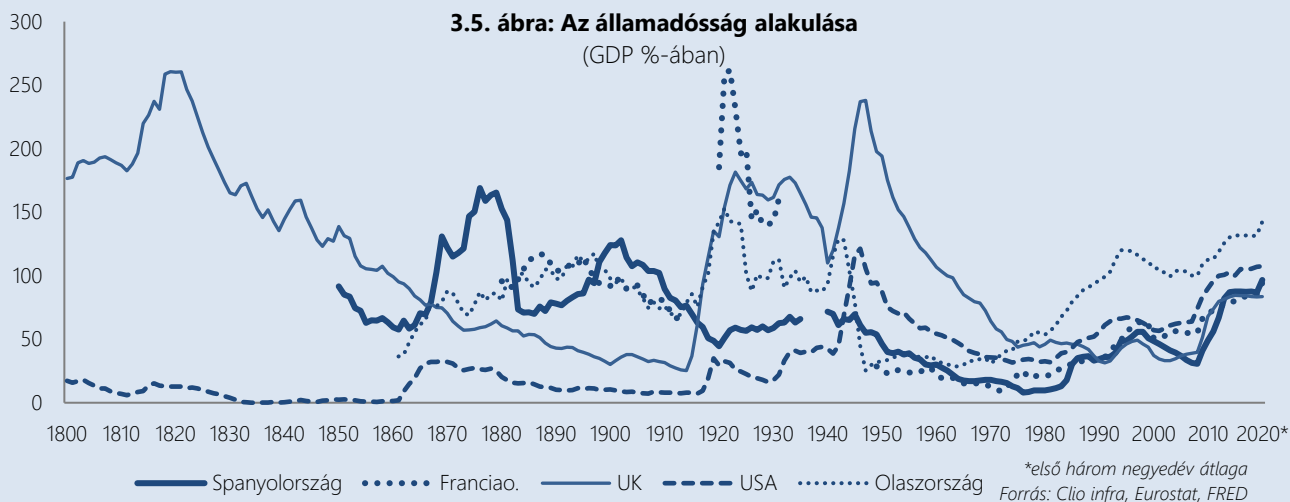
3.4. ábra: Főbb nyersanyagok árának alakulása

Forrás: Fred

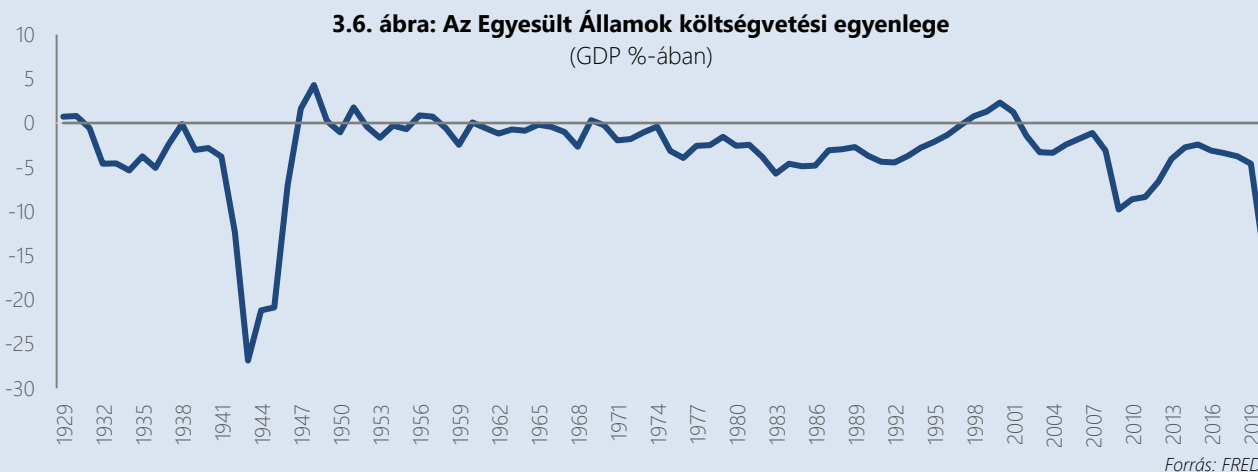
1. számú keretes írás: Államadósság trendek

A koronavírus járvány negatív gazdasági hatásainak leküzdésére történelmi léptékű fiskális stimulust jelentett be a világ meghatározó gazdaságainak jelentős része. Ennek következményeként a legtöbb országban nagymértékben megnövekedett az államadósság GDP arányos mértéke, amely a prognózisok és jövőre vonatkozó bejelentések alapján sokhelyütt az elkövetkezendő években még tovább emelkedhet. Ugyanakkor a jelenkori fejlemények történelmi kontextusba helyezésével mérhető fel, hogy a mostani folyamatok mennyiben példa nélküliek és jelenthetik egy paradigmaváltás kezdetét, vagy már egy régebb óta mutató trendbe illeszthetők.

Az évszázadokra visszanyúló adatsorok egyértelműen mutatják, hogy a világ vezető gazdaságaiban korábban is előfordult már a gazdaság éves teljesítményét akár többszörösen meghaladó mértékű államadósság. Az adósságok leépítésének üteme eltérő volt: a legtöbb esetben a háborúk nyomán megugró adósságot pár évtizeden belül kezelhető mértékűre csökkentették. Ezzel szemben a tizenkilencedik század elején, a napóleoni háborúk, majd az azokat követő gazdasági válság során megugró angol adósság konszolidálására egy teljes évszázad kellett. Ezt követően a XIX. század második felében a világ országait az amerikai polgárháború és az azt követő hosszú depresszió – ami 1929-ig a nagy gazdasági válság nevet viselte – vetette vissza. Pár évtizeddel később, az első világháborút követő időszakban jelentős államadósság keletkezett az európai fejlett gazdaságokban, melynek ledolgozását megakasztotta a nagy gazdasági világválság. Ezt követte a második világháború, amely az elsőhöz fogható, vagy több esetben azt meghaladó mértékű kiugrást eredményezett, amit egy hosszú adósságkeelési periódus követett.

A hetvenes években viszont megváltozott az államadósság alakulása, ugyanis – egy 2000-es évek elejét érintő kisebb megtorpanástól eltekintve – számos fejlett országban a GDP arányos államadósság trendje növekedésbe váltott. Mint ahogy az Egyesült Államok adatai mutatják, ennek gyökere a 70-es évek óta mondhatni trendszerűen romló költségvetési egyenlegben ered.

A második világháborút követő időszakban még többnyire érvényesült a válságban a költekezés, felívelő periódusban az adósságkeelés elve. Ennek megfelelően, 1929 és 1970 között a nagy megrázkódtatások időszakának kivételével az USA költségvetése egyensúly közeli állapotban volt. Ezzel szemben 1970 és 2020 között 47 deficit és csupán 4 többletes évet regisztráltak. Mindez azonban nem kizárólag egyesült államokbeli jelenség, például megalakulása óta az európai uniós átlag sosem volt többletben.

A megemelkedett költségvetési hiányok és az államadósság iránti tolerancia növekedésére több magyarázat is adható. Az Egyesült Államokat tekintve, kiemelhető az olajválság okozta stagfláció és az azt követő monetarista fordulat, illetve az aranystandard elhagyása. Egy állam adósságát már nem lehetett egy háztartáshoz hasonlítani, amelynek középtávon törlesztenie kell adósságait és nem költekezhet túl. Előfordulhat, hogy egy állam, ha visszafogja kiadásait, a multiplikátor hatás miatt potenciálisan akár nagyobb bevételtől eshet el, mint amekkorát megspórolna. A háztartásokhoz hasonlóan a nagy adósságból következő kamatfizetési kötelezettség önmagában csökkenti a költségvetés mozgásterét, ugyanakkor az elmúlt évtizedek egyre mérséklődő kamatkörnyezetében és egyre nagyobb pénzbőségében az államok viszonylag könnyen refinanszírozhatják kötelezettségeiket.

A gazdaságpolitikákra ható nemzetközi intézmények (IMF, EKB, Európai Bizottság, OECD) mindeközben még a 2008-as pénzügyi válságot követően is igen merev hozzáállással sürgették a kilábalást segítő költségvetési politikák mielőbbi kivezetését. Részben ennek is betudható, hogy az Európai Unió kettős recessziót élt át 2009-ben és 2012-ben. Okulva korábbi hibáikból, a koronavírus-járvány idején megértőbben viszonyulnak a gazdaságot támogató fiskális csomagokhoz és elemzéseikben is a gazdasági növekedés újraindításának fontosságát hangsúlyozzák, amelynek sikerével párhuzamosan lehet majd a költségvetési egyensúlyt visszaállítani.

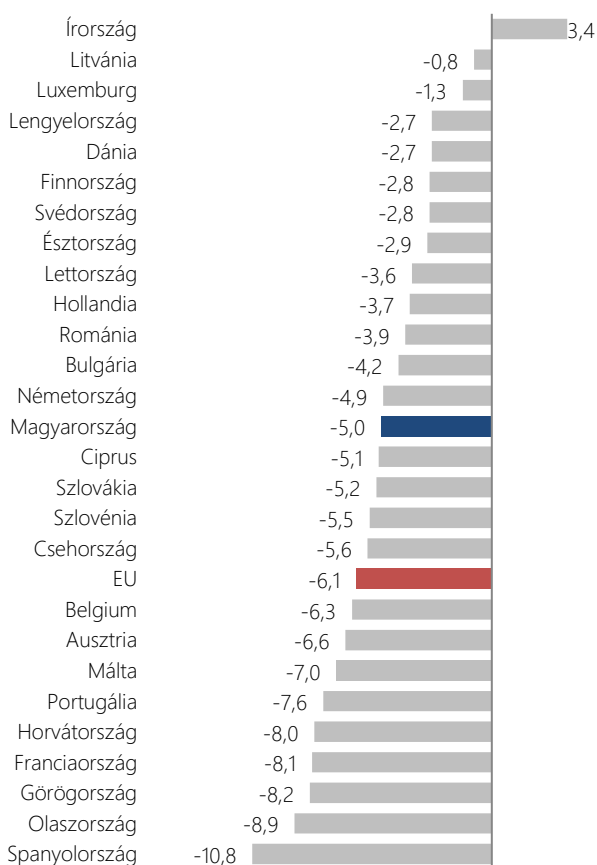
Azonban a nagymértékű államadóssághoz kapcsolódó kockázatok jelentősek. A magas adósság csökkentheti az ország pénzügyeinek fenntarthatóságát, aminek következtében a finanszírozók, legyen az a lakosság, bankok vagy akár a külső hitelezők, elveszthetik a bizalmat az országgal szemben és alternatív befektetési lehetőségek után néznek. A mértékeken túl fontos tényező az adósság összetétele is. Egyrészt, ha az adósság külső (nemzetközi intézmény, ország vagy befektető) kézben van, akkor az könnyen a nemzeti gazdaságpolitika függetlenségének csorbításához vezethet, ahogy az Görögország vagy az IMF hitelre szoruló országok esetében történt. Másrészt, az előbbi esethez képest kevésbé nyilvánvaló módon, a külső szereplők általi finanszírozás jelentős és összetett függőségi viszonyokat teremthet. Erre példa az Egyesült Államok és adósságának számottevő részét birtokló Kína esete: egyfelől Kína USA felé (is) fennálló kereskedelmi többlete – amelyet ez utóbbi a belső piacának védelmét szem előtt tartva protekcionista eszközökkel mérsékelni törekszik – teremt fedezetet az amerikai államkötvények vásárlására. Másfelől a felhalmozott jelentős kötvényállomány miatt Kína is egyre inkább érdekeltté vált az USA fizetőképességének, közvetve pedig prosperálásának is a fennmaradásában. Ezeket a függőségi, önálló gazdaságpolitika vitelét csorbító kockázatokat csökkenti, ha az ország adósságának jelentős részét belső befektetők, főként a lakosság birtokolja, akárcsak Magyarország esetében.

A koronavírus kedvezőtlen gazdasági következményeinek kivédésére meghozott intézkedések következtében világszerte, így Magyarországon is növekedtek az adósságráták. Ugyanakkor a gazdaság újraindulásának támogatása mellett hazánkban előretételezve újra csökkenő pályára áll az adósságráták. Ennek nyomán alacsonyak maradnak a költségvetés kamatterhei, tovább erősödhet a befektetői bizalom, biztosítható a túlnyomó részt hazai forrásokból való fedezet és ezáltal kivédhetők azok a – 2008-ban már egyszer realizálódott – kockázatok, amelyek a külső finanszírozásra való rászorultság esetén jelentkezhetnének. A 2010 utáni folyamatok ugyanis igazolják, hogy az autonóm gazdaságpolitikai mozgástér visszaszerzése nagyban hozzájárult például a megörökölt devizahitel-terhek sikeres kezeléséhez, továbbá lehetővé tette azoknak az intézkedéseknek meghozatalát, amelyek egyfelől biztosították a költségvetés egyensúlyát, másfelől dinamikus növekedési pályára állították a magyar gazdaságot.

3.2. A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI

2020-ban az egész Európát sújtó járvány következtében – bár a kedvezőtlen hatásokat a meghozott gazdaságvédelmi intézkedések hathatósan mérsékeltek – a magyar GDP is mérséklődött. A csökkenés ugyanakkor kisebb volt az EU átlagánál, így Magyarország megőrizte növekedési többletét. A konvergencia szempontjából kiemelkedő, hogy a visegrádi országok közül Szlovákiánál és Csehországnál is kisebb megrázkódással vészelte át Magyarország a válságot, ami az erős fundamentumokkal rendelkező magyar gazdaság ellenálló képességét mutatja (3.7. ábra).

3.7. ábra: GDP változása az EU-ban, 2020
(százalék)

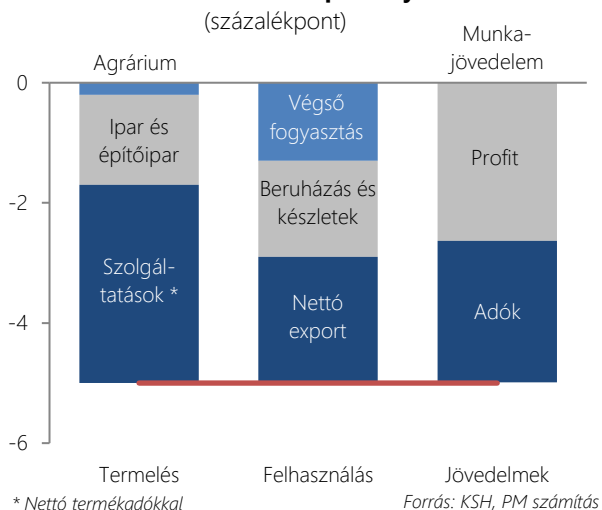
Forrás: Eurostat, PM számítás

A GDP csökkenéséhez legnagyobb mértékben a szolgáltatások járultak hozzá, amelyen belül számos ágazat teljesítményét jelentősen visszahúzták a járványügyi korlátozások. Kedvező ugyanakkor, hogy a tavaly tavasszal meredeken visszaeső ipari termelés az utolsó negyedévben már pozitívan járult hozzá a növekedéshez, ami bizonyítja a hazai feldolgozóipar

nemzetközi versenyképességét. Az építőipar az elmúlt években igen gyors növekedést produkált, amelyet követően már 2019-ben látható volt az ágazat növekedésének megtorpanása, ugyanakkor a magas bázis ellenére az év végére a visszaesés jelentős részét ledolgozta. Összességében az ipar 1, az építőipar 0,5, a szolgáltatások 2,7, míg a termékdók egyenlege 0,6 százalékponttal járult hozzá a GDP csökkenéséhez.

A jövedelmek alakulásának szemszögéből kiemelkedő eredmény, hogy a járvány ellenére a munkavállalói jövedelmek volumene nem csökkent, ami a munkahelyek megőrzésének és a válság közepette is emelkedő reálbéreknek köszönhető. A visszaeséshez a vállalati profitok és az adóbevételek csökkenése nagyjából azonos mértékben járult hozzá (3.8. ábra). A munkavállalói jövedelmek megőrizték reálértéküket, amelyben nagy szerepe volt a Kormány gazdaságvédelmi intézkedéseinek, amelyek egyaránt szolgálták a munkahelyek megtartását és a vállalkozások védelmét. A dolgozókat megtartó cégeket a bértámogatások mellett segítették a kedvezményes hitelprogramok, a vállalkozások számára is elérhető törlesztési moratórium és az átmeneti adókonnyítések, illetve adócsökkentések. Utóbbiak közül kiemelendő, hogy tavaly ismét 2 százalékponttal csökkent a szociális hozzájárulási adó mértéke. Ugyanakkor a foglalkoztatottak megtartását a vállalkozások részben profitjuk átmeneti csökkentésével finanszírozták, miközben az állam adóbevételei is mérséklődtek.

A GDP felhasználási tételei közül a nettó export húzta leginkább vissza a növekedést, amelynek hátterében a külföldi vendégek elmaradása következtében meredeken csökkenő szolgáltatásexport áll. Kedvező azonban, hogy a tavaly tavaszi visszaesést követően az áruexport az év második felében már meghaladta az egy évvel korábbi volumenét, aminek köszönhetően az áruegyenleg 2020 egészében pozitívan járult hozzá a növekedéshez.

3.8. ábra: A 2020. évi 5,0%-os GDP-csökkenés dekompozíciója

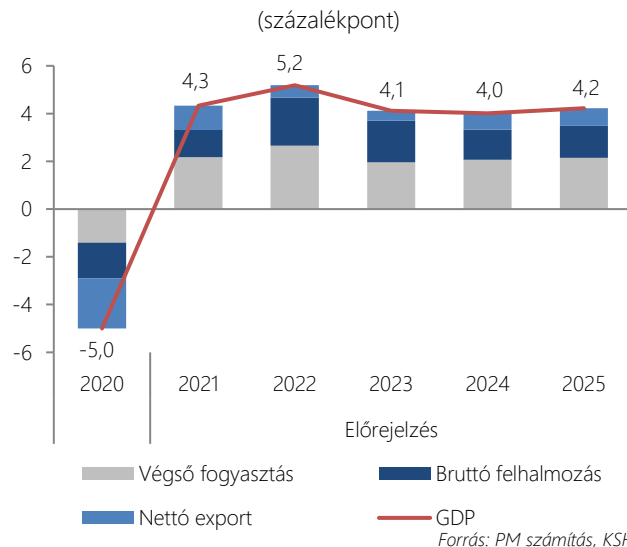
A válságot megelőzően európai összehasonlításban is igen élénk beruházási aktivitás csökkent ugyan, de továbbra is magas szinten maradt. Ez köszönhető a vállalkozások Magyarországra vetett bizalmának, a háztartások beruházásait támogató, az otthonteremtést célzó kormányzati intézkedéseknek, valamint az egészségügyben és egyéb területen felfutó állami investícióknak. Az alacsonyabb fogyasztás nem a háztartások alacsonyabb jövedelemének, hanem a lezárások következtében korlátozott kínálat és az óvatossági megfontolások erősödésének következménye. Ez a háztartások megtakarításának emelkedését is magával vonta.

Előretekintve, a gazdasági vérkeringés fokozatos normalizálódása várható párhuzamosan a lakosság egyre szélesebb körű immunizálásával. Egyfelől a gazdaság helyreállása már az előző negyedévekben megkezdődött, mivel a gazdasági szereplők a lehetőségekhez képest megtanultak alkalmazkodni a járványhelyzethez. Ezt jól mutatja, hogy a korlátozó intézkedések az idei első negyedévben már kevésbé érintették a gazdasági teljesítményt, mint a tavaly tavaszi mélypont idején. Ebből a szempontból kiemelhető az ipar, amely a tavaly tavasszal tapasztalt szinte teljes leállással szemben most már zavartalanul termel. Ezen felül a korlátozások feloldásának eredményeként a leginkább sújtott szektorok (mint például a turizmus, kulturális és szabadidős tevékenységek) ismét újraindulhatnak, ami újabb lökést adhat a gazdaság növekedésének.

A fenti folyamatot erősíti a magas, 2020-ban 6,1%-os GDP-arányos megtakarítási ráta, másrészt az EU-ban második legalacsonyabb hitelállomány, amelyek a fogyasztáson keresztül jelentős növekedési tartalékokat képeznek az elkövetkező években. A megnövekvő kereslet kielégítését szolgálja, hogy a kormányzati intézkedéseknek köszönhetően a kínálati oldalon a kapacitások jelentős részét sikerült megőrizni.

A válság negatív hatása ellenére is kiemelkedően magas, 2020-ban GDP-arányosan 27,3%-os beruházási ráta a válságot követően tovább emelkedhet, köszönhetően a hazai gazdaság versenyképessége következtében emelkedő vállalati beruházásoknak. Ezt a folyamatot erősíti a háztartások és a kormányzat beruházásainak bővülése, nem utolsósorban az EU kohéziós alapjainak és a Next Generation alaphoz szarmazó források felhasználásának köszönhetően. A fenti előrejelzést támogatja, hogy a járvány kezdete óta eltelt időszakban is számos, igen jelentős értékű beruházást jelentettek be a vállalkozások Magyarországon, ráadásul a bizonytalanság elmúltával újabb lendületet vehetnek a magánberuházások. Mindez a termelőkapacitások további bővülését vetíti előre, amely a kivitel további növekedését és Magyarország világgazdasági részesedésének növekedését eredményezi.

Ezen folyamatok következtében az alapforgatókönyv megvalósulása esetén az idei évben 4,3%-os GDP növekedés valószínűsíthető, amelyet követően 2022-ben a növekedés 5,2%-ra gyorsulhat (3.9. ábra).

3.9. ábra: GDP-bővülés keresleti oldalon

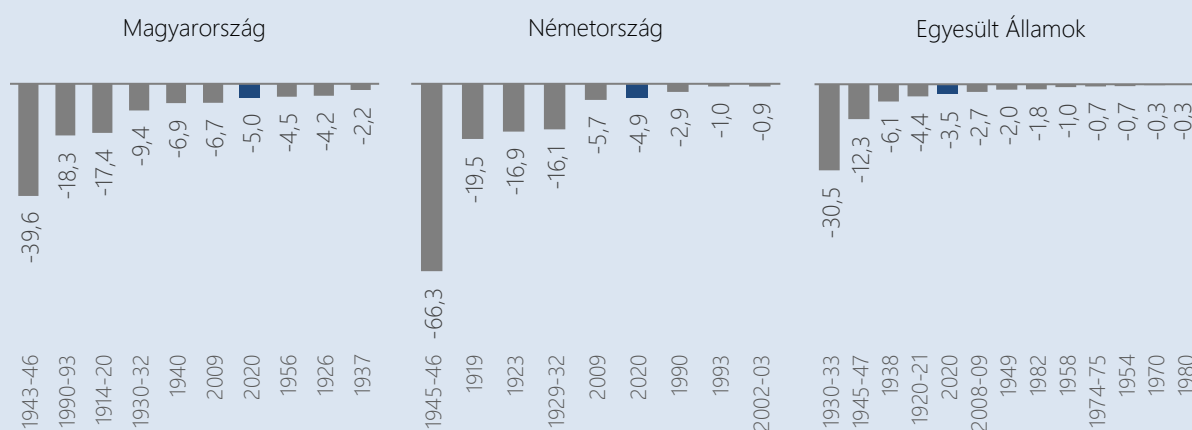
2. számú keretes írás: Az évszázad visszaesései – hasonlóságok és különbségek

Egy éppen megélt krízishelyzet mindig súlyosabbnak és fájdalmasabbnak tűnik, mint azok, amelyeket az idő múlása már elhalványított. A koronavírus-járvány 2020-ban jelentős gazdasági visszaesést okozott számos országban, amelyet sok esetben – a 2009-es, alig egy évtizede megélt pénzügyi válságra is használt – évszázados jelzővel illetnek.

Az elmúlt száz év adatai alapján a 2020-as koronavírus járvány okozta visszaesés valóban jelentős, mindazonáltal a XX. század nagy megrázkódtatásaihoz képest jóval kisebb mértékű. Ezt jól mutatja, hogy az 1930-32 közti időszakban és a II. világháborút követően is jóval nagyobb visszaesés következett be. Magyarország esetében a rendszerváltást követő transzformációs válság is lényegesen nagyobb veszteséget okozott, mint a koronavírus-járványtól sújtott tavalyi év, valamint a pénzügyi válság is mélyebb recessziót hozott. Vagyis a rendelkezésre álló historikus adatok szerint a 2020-as teljesítménycsökkenés méretét tekintve a hetedik legnagyobb volt.

3.10. ábra: Elmúlt száz év gazdasági visszaesései

(százalék)

Forrás: Maddison, Eurostat, BEA, Világbank

Hazánkban a 2000-es évek végén berobbant pénzügyi válság okozta visszaesés mértéke ugyan hasonló volt a jelenlegihez, de fontos megjegyezni, hogy a krízis okait, természetét és lefolyását tekintve jelentős különbség van a két időszak között. A fizetési mérleg és az államháztartás ikerdeficitje akkor aláásta az ország stabilitását, és az évezred-fordulót követően a növekedési lendület is kifulladt. 2008 körül a hitelezési ciklussal párhuzamosan a kockázatvállalás a világ számos más országához hasonlóan csúcsára ért, amely többek között a rossz minőségű hitelek felhalmozódását eredményezte a bankok mérlegében. Magyarországon a devizahitelek magas aránya fokozott problémát képezett, amely a válság következtében gyengülő nemzeti valután keresztül rontotta az adósok pénzügyi helyzetét, amely ördögi körként tovább fokozta a visszaesést. Ezzel szemben 2020 elején a járvány egy jóval ellenállóbb, kiegyensúlyozottabb szerkezetű gazdaságot ért: növekedési lendületben volt a magyar gazdaság, kedvezően alakultak mind a külső, mind a belső egyensúlyi mutatók és a pénzügyi közvetítők működése is prudensebbé vált a szektorral szemben támasztott szigorúbb követelmények nyomán.

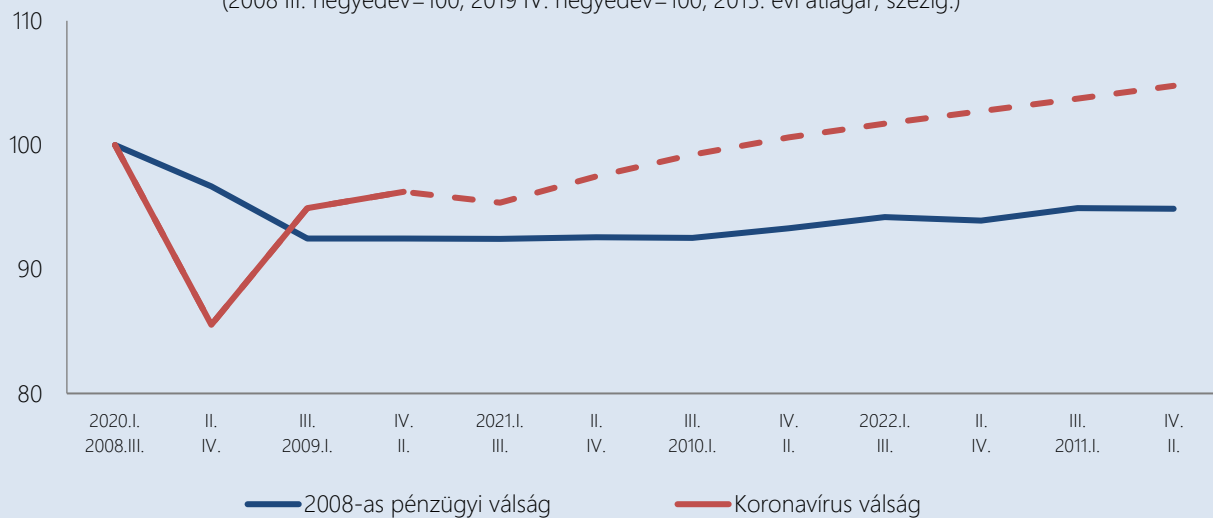
Fontos különbség továbbá, hogy amíg az előző válság gyújtópontja a túlfűtött amerikai ingatlanpiac és a bankrendszer túlzott kockázatvállalása volt, addig a mostani visszaesést egy, a gazdaságon kívüli egészségügyi vészhelyzet idézte elő. Miközben a pénzügyi válság a kereslet csökkenésén keresztül, a szükségképpen hosszadalmas mérlegkiigazítások megvalósulásáig tartósan érintette a gazdaságot, addig a 2020. tavaszi járványhelyzet aktivitást átmenetileg megbénító heteit követően nyárra a gazdasági vérkeringés újraindítását is lehetővé tévő, a személyes kontaktust igénylő szolgáltatások körére szűkülő járványügyi korlátozó intézkedések nyomán a második negyedéves történelmi visszaesést a harmadik negyedévben soha nem látott mértékű gyors visszapattanás követte.

Az érintett ágazatok válságának tovagyrúzását és a kapacitások leépülését megakadályozta, hogy a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében jelentős források áramlottak a gazdaságba, amelyek egyaránt segítették a vállalkozásokat, a háztartásokat és munkavállalókat. Mindezek következtében a 2008-as válsággal ellentétben a

járvány visszaszorításával a magyar gazdaság jó eséllyel gyorsan túlszárnyalhatja a járvány kitörését megelőző időszakban nyújtott teljesítményét.

3.11. ábra: GDP visszaesés és kilábalás

(2008 III. negyedév=100, 2019 IV. negyedév=100, 2015. évi átlagár, szезig.)

Forrás: Eurostat, PM-számítás

3.2.1. Külgazdaság

2020 tavaszán a járvány a kínálati oldalon a termelési láncok megszakadását okozta, valamint számos szolgáltatást lehetetlenné tett, míg a keresleti oldalon a fogyasztást és a beruházási aktivitást vetette vissza. Ezek következtében a 2008-as visszaesést követően 2020-ban ismét jelentősen csökkent a kivitel és a behozatal volumene.

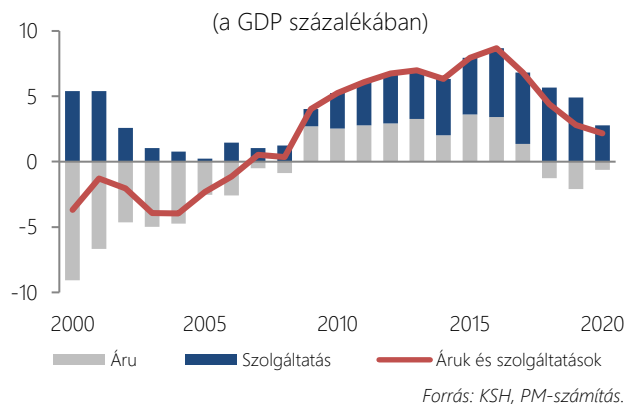
Export oldalon a tavalyi év során a szolgáltatások volumene korábban nem tapasztalt mértékben, 24,0%-kal zsugorodott. Ez főként a járvány által leginkább érintett turizmus és légi szállítás ágazat visszaesésére vezethető vissza. Az árukivitel elsősorban a kiemelkedő utolsó negyedéves teljesítménynek köszönhetően mindössze 1,8%-kal csökkent 2019-hez képest. A tavalyi évben csak az élelmiszer, ital, dohány főcsoport kivitele bővült. A külkereskedelemben jelentős súlyt képviselő közúti járművek exportja számottevően maradt el az azt megelőző évi szinttől. Így összességében 6,8%-kal csökkent a hazai export 2020-ban.

Import oldalon a szolgáltatások 15,4%-kal, míg az árubehozatal 2,2%-kal mérséklődött az előző évhez képest. A szolgáltatásimport csökkenéséhez jelentős mértékben hozzájárult – a kivittel párhuzamosan – a turizmus, illetve a szállítási szolgáltatások markáns mérséklődése. Az árubehozatal esetében a visszaesés főként az energiahordozókhoz, illetve a gépek és szállítóeszközök csoportjához volt köthető. A beruházások 7,3%-os csökkenése is közrejátszott a behozatal tavalyi évi 4,4%-os mérséklődésében.

A fenti folyamatok következtében a külkereskedelmi egyenleg többlete tovább mérséklődött a 2016-os rekordév után, így a GDP 2,2%-át tette ki a tavalyi évben (3.12. ábra). Ebben főként a nemzetközi viszonylatban is magas szolgáltatásmérleg-többlet csökkenése játszott szerepet, amelyre legnagyobb hatással a hazánkban magas hányadot kitevő, valamint a lezárások által leginkább kitett turizmus és a szállítási szolgáltatások mérlegének romlása bírt. Ezzel szemben az azt megelőző két évben negatív áruegyenleg hiánya nagyrészt a kisebb belső kereslet, kisebbrészt az olajárcsökkenés nyomán kedvezően változó cserearány következtében jelentősen javult és csak minimális deficitet mutatott 2020-ban. Mindezek

eredőjeként a nettó export összességében negatívan járult hozzá a GDP növekedéséhez a tavalyi évben.

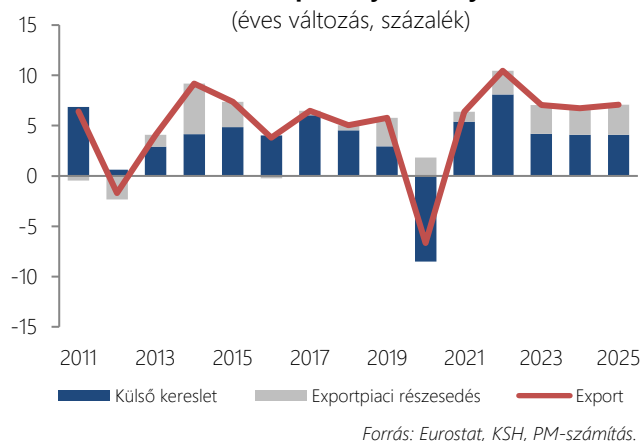
3.12. ábra: A külkereskedelmi egyenleg alakulása

Előretekintve az exportkilátásokat rövidtávon visszafogják a koronavírus-járvány negatív gazdasági kihatásai, ugyanakkor a járvány világszerte történő visszaszorításával, 2021 közepétől kezdődően a külkereskedelem bővülése várható a következő években (3.13. ábra). A már bejelentett, az elkövetkező évek során megvalósuló, nagyságrendileg 6600 milliárd forint összértékű vállalati nagyberuházás révén jelentősen, világpiaci részesedést is növelően bővíthet az exportteljesítmény.

A külkereskedelem esetében szintén meghatározó a koronavírus-járvány keresletcsökkentő hatása, amely mind a fogyasztás, mind a beruházások, mind az exportjavak terén érvényesül. Ugyanakkor a külső és belső kereslet fokozatos helyreállításával párhuzamosan a behozatal és a kivitel is számottevően nőhet. Mindezek eredményeként a nettó export 2021-től ismét érdemben támogathatja a növekedést.

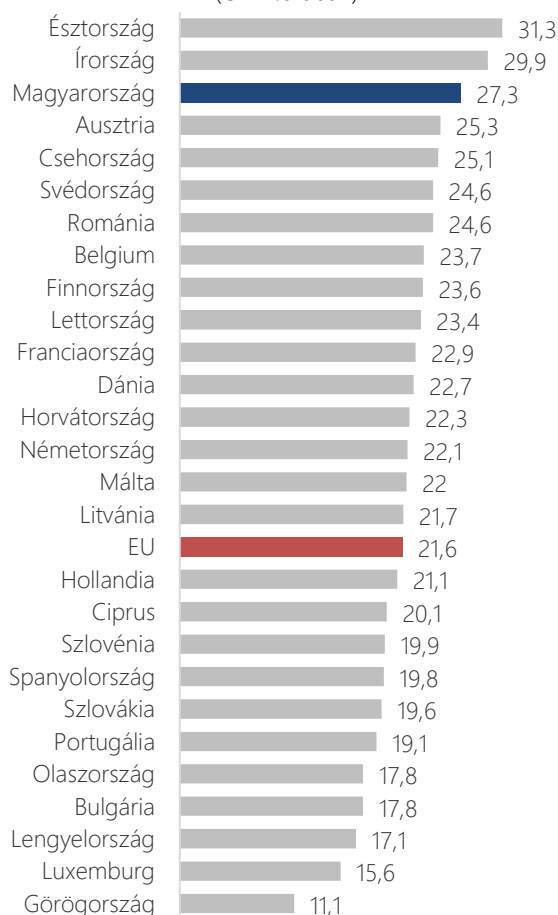
3.13. ábra: Az exportteljesítmény alakulása

3.2.2. Beruházás

2020 során több mint 13 000 milliárd forint értékű fejlesztés valósult meg Magyarországon, amely teljesítmény 7,3%-kal alacsonyabb a megelőző évinél. Mindazonáltal 2010 óta összesen 61%-kal bővültek a fejlesztések, amelynek köszönhetően hazánk beruházási rátája a 2010-ben mért 20,1%-ról 2020-ra 27,3%-ra emelkedett, így sikerült megőrizni a koronavírus-válság előtt elért eredményt: a historikus rekordnak számító beruházási rátával továbbra is dobogós helyen szerepel Magyarország európai uniós összevetésben (3.14. ábra).

3.14. ábra: Beruházási ráta alakulása 2020-ban
(GDP %-ában)

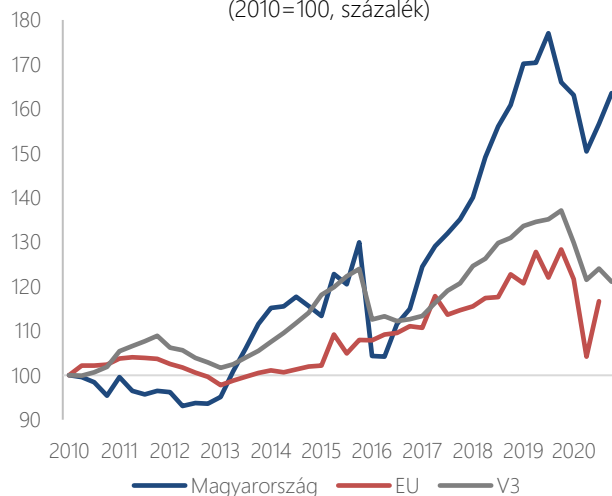

Forrás: Eurostat

Az előkelő helyezés annak fényében még kedvezőbb képet mutat a magyar gazdaság állapotáról, hogy az élen álló Észtország kiugró beruházási aktivitása mögött egy IT szektorban tevékenykedő vállalat egyedi nagyberuházása húzódik meg. Továbbá szemben a magyar teljesítménnyel, a második helyezett Írországból a beruházások jelentős része csupán a multinacionális vállalatok kedvező adózási lehetőségeket kihasználó számviteli elszámolásához köthető.

A beruházások szintje 2019 harmadik negyedévében soha nem látott magasságba emelkedett, amelyhez mindhárom szektor egyaránt hozzájárult. A kormányzati fejlesztéseket az uniós források hatékony felhasználása támogatta, a háztartások beruházásaira pedig az otthonteremtési támogatások és a kedvezményes lakásáfa hatott ösztönzően. Továbbá számos vállalati fejlesztés is 2019 ősszel zárult le, amelyet megerősít, hogy míg 2019 első három negyedévében 16,2%-kal emelkedett a beruházási aktivitás, addig a negyedik negyedévben már éves alapon csupán 4,5%-os növekedést regisztráltak. A 2019-es év utolsó hónapjaiban tehát egy korrekció vette kezdetét, amelyet tovább mélyített a koronavírus-válság eskalálódása. Ugyanakkor nemzetközi összevetésben vizsgálva a folyamatokat megállapítható, hogy hazánk beruházási teljesítménye a visszaesés időszakában is az élmezőnyben szerepelt.

3.15. ábra: Bruttó állóeszköz-beruházások alakulása nemzetközi összehasonlításban
(2010=100, százalék)

Forrás: Eurostat, PM-számtípus

Különösen kedvező, hogy a koronavírus-válság kapcsán meghozott gazdaságvédelmi intézkedések a tavalyi év végén már érdemben támogatták a beruházások bővülését: 2020 negyedik negyedéve során új lendületet vettek a fejlesztések, éves összevetésben 1,3%-os, negyedéves alapon pedig 4,4%-os bővülést mutattak. A beruházások újbóli felfutását elsősorban a költségvetés és a háztartások növekvő aktivitása okozta, amelyet megerősít az ingatlanügyletek, a közigazgatás, az oktatás és – részben a járványhelyzethez is kötődően – az egészségügy

ágazatok kétszámjegyű növekedési dinamikája a negyedik negyedévben. Összességében megállapítható, hogy a tartósan az EU élmezőnyében szereplő beruházási ráta, a folyamatban lévő nagy volumenű kapacitásbővítések, valamint a vonzó vállalati adózási környezet egyaránt megalapozzák hazánk 2021-ben fokozatosan tovább erősödő beruházási teljesítményét.

Vállalatok

A vállalkozások körében 7,5%-kal csökkentek a fejlesztések 2020 során, amelynek hátterében áll, hogy a külföldi érdekeltségű cégek fejlesztési aktivitása visszafogottabb lett a járvány hatására kedvezőtlené váló gazdasági környezet miatt. Bár a legnagyobb, egynegyed súllyal rendelkező feldolgozóipar beruházásai a tavalyi évben 8,1%-kal mérséklődtek, árnyalja a képet, hogy a – részben akkumulátorgyártókhoz köthető – villamosipar kiugró mértékben, 57%-kal növelte beruházási aktivitását, valamint a gyógyszeripar, az élelmiszeripar és a textilipar fejlesztései is bővültek a tavalyi év során.

A koronavírus-válsággal összefüggésben előretekintve is fennáll a kockázata annak, hogy a keresletcsökkenés következtében egyes projektek megvalósítása a tervezettnél hosszabb időt vehet igénybe, valamint előretekintve kevesebb beruházási döntés születik. Mindezek ellenére a járvány kitörése óta már 2600 milliárd forint összértékű, új, tervezett vállalati fejlesztés került bejelentésre, amely alátámasztja hazánk továbbra is kiemelkedő tőkevonzó képességét. A sikeres beruházásösztönzés eredményei pedig abban is megmutatkoznak, hogy egyrészt a befektetői kör az utóbbi 2-3 év során a távol-keleti országok súlyának megnövekedésével diverzifikáltabbá vált, másrészt pedig olyan fejlődési potenciállal rendelkező iparágakba érkeznek nagy volumenű fejlesztések, mint az elektromobilitás (3. keretes írás).

A járvány kedvezőtlen gazdasági hatásainak tompítása, a gazdaság újraindítása, az exportpiacokon elért sikerek megőrzése, valamint a munkahelyek teremtése érdekében a Kormány 2020-ban számos gazdaságvédelmi intézkedést hozott. Ezek között a

hazai vállalkozások védelme érdekében döntés született új beruházásösztönzési és exporttámogatási intézkedésekről: a Magyar Fejlesztési Bank 1490 milliárd forint keretösszegnyi hitel, garancia és tőke programjairól, az Eximbank kárenyhítő programcsomagjáról, a versenyképesség növelő támogatásról, amely segítséget nyújt – a járvány kitörése miatt nehéz helyzetbe került – feldolgozóipari és üzleti szolgáltató központi szektorban működő közép- és nagyvállalatoknak. A kkv szektor finanszírozását segítik továbbá az MNB 3000 milliárd forint keretösszegű Növekedési Hitelprogramja, valamint a Széchenyi Kártya Program keretében bevezetett új hitelkonstrukciók. Továbbá sor került a nagyvállalati beruházási támogatás keretösszegének kibővítésére is, speciális gazdasági övezetek kialakítására, illetve döntés született arról is, hogy az elkövetkező négy évben a magyarországi beruházást tervező cégek esetében a beruházásra fordítani kívánt nyereség akár teljes mértékben társaságiadó-mentességben részesüljön.

A Gazdaság-Újraindítási Akcióterv részeként döntött a Kormány egy új hitelkonstrukció bevezetéséről a koronavírus-járvány miatt bajba került kis- és középvállalkozásoknak: így ők 10 évre 10 millió forint erejéig kamatmentes kölcsönt vehetnek igénybe, amelyet csak 3 év türelmi idő után kell elkezdeni törleszteni. Valamint a mikro-, kis- és középvállalkozások számára számos vissza nem térítendő támogatás is meghirdetésre került, mint a magyar, high-tech és zöld pályázat, valamint a zöld nemzeti bajnokok program.

Ezen túlmenően, a járványhelyzet rámutatott az egészségipar, az ellátáshoz szükséges eszközök és gyógyszerek gyártásának stratégiai fontosságára, ezért az Egészségipari Támogatási Program 50 milliárd forintos költségvetéssel segíti azon hazai vállalkozások fejlesztéseit, amelyek ezen ágazat megerősítésében szerepet vállalnak. A felsorolt programok lehetővé teszik, hogy a járvány hatására kialakuló krízishelyzet ellenére a korábban eltervezett vállalati beruházások megvalósuljanak (7. keretes írás).

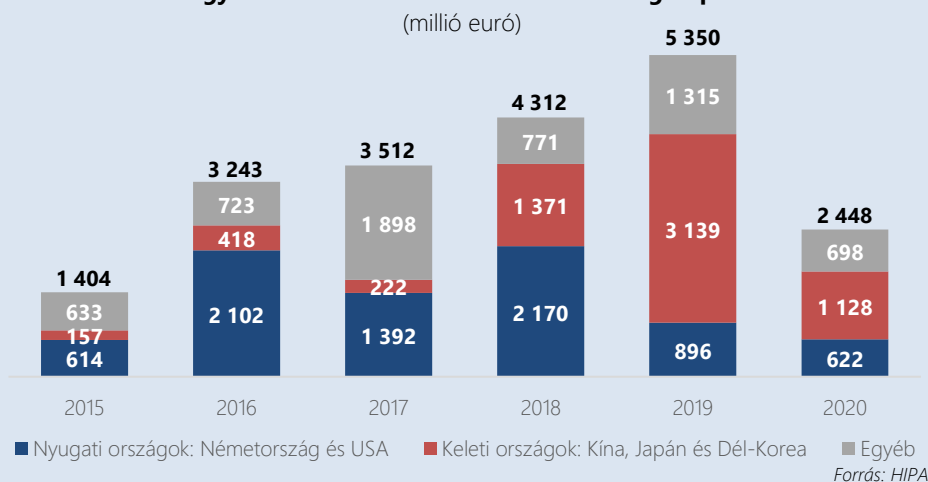
3. számú keretes írás: Működőtőke-beáramlás – járványidőszakban is töretlenül

A magyar gazdaság 1990 óta végbement sikeres modernizációjának fontos pillérei a külföldi közvetlentőke-befektetések (Foreign Direct Investments, FDI). A nemzetközi vállalatok fejlett technológiákat meghonosító fejlesztései mindamellett, hogy új exportkapacitásokat és munkahelyeket teremtenek, hozzájárulnak a termelékenység növekedéséhez, szélesíthetik a hazai beszállítók lehetőségeit, és nem utolsósorban a működőtőke-beáramlás mind a beruházási, mind a termelési szakaszban javítja a fizetési mérleg pozíciót.

Az FDI-ban rejlő növekedési lehetőségek kiaknázását támogatja, hogy Magyarország tőkevonzó képessége számottevően erősödött az elmúlt évek során. A befektetésekért folyó versenyben elért előkelő pozícióban meghatározó szerepe van a tőkeköltségeket érdemben mérséklő, 2017-től 9%-ra csökkentett társasági adókulcsnak, amely EU-szerte továbbra is a legalacsonyabbnak számít. További fontos tényezők a gyártók és piacaik egymás közötti összeköttetését és gyors elérhetőségét biztosító kiépített infrastruktúra, a magyar munkaerő versenyképessége, valamint az aktív befektetés-ösztönző politikák. Mindezek eredményeképp még a koronavírus-járvány kitörése sem törte meg a kedvező folyamatokat: a 2020 eleje óta bejelentett nagyvállalati fejlesztések elérik a 2 600 milliárd forintot, ami az éves hazai GDP mintegy 5,5%-át kitevő összeg. Középtávon, az ezen beruházások révén kiépülő többletkapacitások éves szinten mintegy 8 000-13 000 milliárd forinttal emelhetik hazánk exportteljesítményét, amely a jelenlegi éves magyar árukivitel nagyságrendileg 20-34%-át jelenti. Mindent egybevéve az elkövetkező években csupán a fenti beruházások összességében 8-10 százalékpontos GDP többletet generálhatnak.

Az elmúlt évek során a befektetői kör tekintetében jelentős hangsúlyváltás ment végbe. Míg korábban a hazánkba érkező fejlesztéseknél elsősorban az észak-atlanti régió országai – nagyrészt Németország és az Egyesült Államok – voltak meghatározóak, addig az elmúlt években megfigyelhető a távol-keleti – elsősorban dél-koreai, kínai és japán – vállalatok térnyerése. A Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) adatai szerint a 2015-2018-as években érkező beruházások 50%-a Németországból és az USA-ból származott, addig a 2019-2020-as időszakban részesedésük 19%-ra csökkent. Ezzel szemben Dél-Koreából, Kínából és Japánból együtt a 2015-2017-es években a tőkebefektetések mindössze 10%-a érkezett, ugyanakkor ez az arány 2018-ban már 32%-ra emelkedett, 2019-2020 átlagában pedig 55%-ra ugrott. Nominális értéket tekintve az elmúlt három évben a HIPA közreműködésével bevonzott 12,1 milliárd eurós beruházásból a három említett keleti ország 5,6 milliárd eurós részt hasított ki, míg Németországból és az USA-ból 3,7 milliárd eurós befektetés érkezett Magyarországra.

3.16. ábra: Nagyberuházások származás szerinti országcsoport-bontásban

Kedvező, hogy a 2020-as évben a Kormány befektetés-ösztönző politikája közvetlenül 907 projekt megvalósulásához járult hozzá, amelynek eredményeként 4,1 milliárd euró értékű beruházás valósul meg hazánkban 12,9 ezer munkahelyet teremtve. Ezen belül egyfelől 1,6 milliárd eurós befektetést jelentenek annak a 810 darab közép- és nagyvállalatnak a sikeres pályázatait, amelyek a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében indított két versenyképesség növelő támogatási programban vesznek részt. Másfelől 2,5 milliárd euró értékben 97 darab nagy volumenű FDI projektről is döntés született a tavalyi évben, amelyek 10,1 ezer új munkahelyet jelentenek az elkövetkező időszakban.

Ágazati bontást tekintve 2020 során is folytatódott az elektronikai szektor és az elektromobilitás térnyerésének trendje, különösen az elektromos járművekhez használt akkumulátorokhoz szükséges alkatrészek gyártói indítottak el jelentős fejlesztéseket: a tavaly bejelentett 22 projektnek köszönhetően 3,3 ezer új munkahely jön létre és 808 millió euró kerül befektetésre. Továbbra is érvényesült az a kedvező tendencia a tavalyi évben, hogy a magas hozzáadott értékű üzleti szolgáltató központok száma növekszik, ugyanis 2020-ban minden korábbinál több beruházásról született döntés ezen a területen is: az üzleti szolgáltató központok, az infokommunikációs beruházások és a kutatás-fejlesztési befektetések területén 25 projektről született döntés, amelynek révén több mint 3 ezer új munkahely jön létre.

A külföldi közvetlentőke-befektetések összetételében is szembetűnő a keleti nyitás folytatódó térnyerése: az ázsiai befektetők összesen 30 beruházást valósítanak meg 1,7 milliárd euró értékben, és 3,6 ezer új munkahelyet teremtenek a magyar gazdaság számára. A beruházási volumen alapján a tavalyi évben Kína szerepelt az első helyen 27%-os súllyal, a harmadik helyen pedig 18%-os aránnyal Dél-Korea állt. Mindazonáltal 2020-ban is képviseltette magát az erős német és amerikai befektetői kör: 20 projekttel Németország valósítja meg a legtöbb új beruházást, míg a teremtett munkahelyek számát illetően a harmadik helyet szerezte meg 1,5 ezer munkahellyel. Az Egyesült Államok 2,5 ezer munkahellyel vezeti a munkahely-teremtési listát, ami az összes létrejött állás mintegy negyedét jelenti.

A keletről érkező befektetések gyarapodását az elmúlt hónapokban bejelentett nagy volumenű projekt is bizonyítja. Ezek közül is kiemelkedik a dél-koreai székhelyű SK Innovation beruházása, amely során a vállalat a már meglévő komáromi egységeket egy újabb, 30 GWh éves kapacitású akkumulátorgyárral egészíti ki. A zöldmezős beruházás a tervek szerint mintegy 2 milliárd euróból (megközelítően 700 milliárd forint) valósul meg, amely rekordösszeg Magyarország történetében. Az Iváncsán megvalósuló termelőegység évente mintegy fél millió darab elektromos autó gyártásához szükséges energiatároló kapacitás előállítását teszi lehetővé. Ezzel párhuzamosan számos ázsiai illetőségű akkumulátor alkatrészbeszállító, mint a Doosan, Dongwha, Semcorp, Lotte Aluminium, Sangsin, Shenzhen Kedali vagy a Chervon Auto is Magyarországon bővíti tevékenységét, amely révén az akkumulátor-termelési lánc széles spektruma épül ki, ezzel is erősítve hazánk pozícióját a nagy fejlődési potenciállal rendelkező elektromobilitás terén.

Hazánk beruházásösztönzés területén elért eredményeit külföldön is széles körben elismerik. Egyfelől a befektetési témákra szakosodott Site Selection magazin Global Best to Invest 2020 jelentése alapján Magyarország sorozatban harmadszor is a világ 10 legjobb befektetési célországa közé került, a HIPA pedig megtartotta első helyét a régió legjobb beruházásösztönző ügynökségeként immár szintén harmadik alkalommal. Másfelől az Annual Investment Meeting (AIM) éves kongresszusán a HIPA második alkalommal nyerte el a régió legjobb befektetési ügynöksége címet.

Összességében megállapítható, hogy Magyarország vonzó célpontja a működőtőke befektetéseknek. Az elmúlt években a távol-keletről érkező fejlesztések nyomán egyrészt diverzifikáltabbá vált a befektetői kör, másrészt erősödtek hazánk gazdasági kapcsolatai e dinamikusan növvő régióval. Továbbá elmondható, hogy a Kínából, Dél-Koreából és Japánból érkező fejlesztések többsége az elkövetkezendő évtizedeket meghatározó elektromobilitáshoz köthető, amely szilárd pozíciókat biztosít hazánk számára a járműiparban zajló technológiai átalakulás során is.

3.17. ábra: A 2020 eleje óta bejelentett nagy volumenű beruházások
(milliárd forint)

A BEJELENTETT BERUHÁZÁSOK GAZDASÁGI HATÁSA

2 600 milliárd Ft
BERUHÁZÁSI PROJEKTEK
ÖSSZESEN AZ ÉVES GDP
5,5%-ÁT TESZIK KI

8-13 000 milliárd Ft
TÖBBLET EXPORT
TELJESÍTMÉNY ÉVES SZINTEN

8-10%pont
TELJES GDP NÖVEKEDÉS
BERUHÁZÁS ÉS EXPORT HATÁS

További projektek 5 milliárd forint alatt:

Köröstej (4.6), Marso (4.6), Mould Tech (4.5), Apollo Tyres (4.4), Neopac (4.2), Iljin Materials (3.8), Denso (3.5), IBM (3.5), Siemens (3.3), Autoliv (3.3), General Electric (3.3), Ericson (3.0), Arm (3.0), SBS (2.8), SEWS Komponens (2.8), Florin (2.5), 3DHISTECH (2.3), Thyssenkrupp (2.2), Balluff (2.1), West Hungária Bau (2.0), EU-FIRE (1.9), Patec (1.7), Meditop (1.6), Sanatmetal (1.5), Sensirion (1.5), Haldex (1.5), Medicor Elektronica (1.3), Knaus Tabbert (1.3), Óvártej (1), Dometic (1.0), Mateco (1.0), Jabil (1.0), ExtractumPharma (0.9), VITA-Sütő (0.8), Schwarzmüller (0.8), Re-Glass (0.7), Florin (0.7), Medicontur (0.6), Bock (0.6), Valeo Siemens (0.6), Masterplast (0.6), Ferro-Press (0.6), S.E.G.A (0.6), Bálind (0.6), Fenstherm Future (0.5), Heineken (0.5), FF Fémfeldolgozó (0.5), Thermotechnika-Crown Cool (0.5), Dana (0.4), Synlab (0.3), Airvent (0.3)

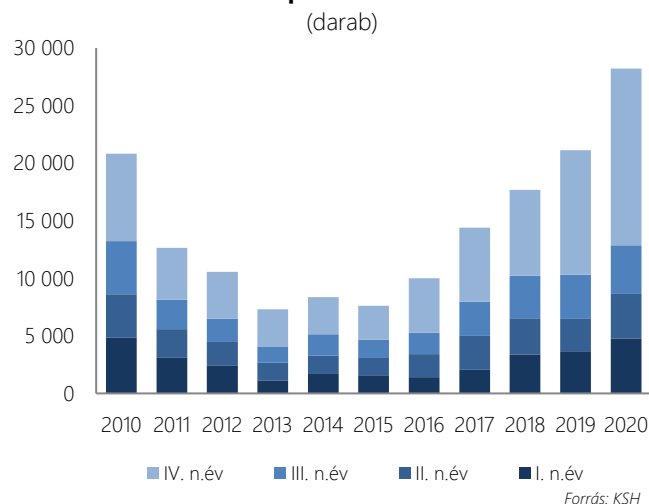
Forrás: PM-gyűjtés

Háztartások

2015 decemberében a Kormány számos, a lakásépítéseket keresleti és kínálati oldalról egyaránt ösztönző intézkedést hozott. Többek között döntés született a lakásértékesítések áfakulcsának 5%-ra történő átmeneti csökkentéséről, a családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK) emeléséről és az adó-visszatérítési támogatás bevezetéséről. Ezek eredményeként a történelmi mélypontot megjárt lakáspiac maga mögött tudta hagyni a 2008-as gazdasági válság okozta sokkot és az elmúlt öt év során dinamikus bővülés bontakozott ki a szektorban (3.18. ábra).

Az elmúlt 11 év legerősebb teljesítményeként 2020 során 28,2 ezer darab lakás épült, amely 34%-os bővülést jelent éves összevetésben. Fontos kiemelni, hogy az ország egész területén, különösen vidéken dinamikusabban növekedtek a használatbavételek a tavalyi év során: a fővárosban 8,6%-kal, a megyei jogú városokban 55%-kal, a kisebb városokban 31%-kal, a községekben pedig 45%-kal bővült az átadott lakások száma.

3.18. ábra: Lakásépítések számának alakulása

A kedvező folyamatok várhatóan az elkövetkező időszakban is folytatódnak a tavaly ősszel bejelentett, eddigi legnagyobb Otthonteremtési Programnak köszönhetően. Ennek részeként egyrészt 2021. január 1-től az új építésű otthonok értékesítésének áfatartalma 27%-ról 5%-ra csökkent, másrészt azok a családok, akik igénybe veszik a CSOK-ot, visszaigényelhetik az 5%-os áfát is új otthonuk vásárlásakor vagy építéskor. Harmadrészt a 2022

végéig igényelhető Otthonfelújítási Program keretei között a legalább egy gyermeket nevelő családok felújítási költségeinek felét – legfeljebb 3 millió forintig – átvállalja az állam, valamint 6 millió forintig kedvezményes Otthonfelújítási kölcsönt is igénybe vehetnek a családok. Negyedrészt januártól teljes illetékmentességet biztosít a Kormány azoknak, akik CSOK-kal vásárolnak új vagy használt ingatlant. Végezetül 2021-től többgenerációs otthon létrehozására – azaz az új családi házak tetőtér-beépítéséhez – is igénybe vehető a CSOK akár maximális, 10 millió forintos összege.

A folyamatokat támogatja továbbá, hogy a Kormány döntése eredményeként a rozsdavezetékben épülő új lakások esetében a 27%-os helyett 5%-os az áfa, amely az érintett területeken az új lakások értékesítésére és azok bérbeadására is érvényes lesz. A rozsdavezetékre vonatkozó kedvezményes áfa olyan ösztönző az ingatlanfejlesztők számára, amely a jellemzően használaton kívüli, egykori ipari területek funkcióváltását segíti elő, hozzájárulva a lakáskínálat számottevő bővüléséhez.

A 2020-ban bejelentett otthonteremtést célzó intézkedések együttesen számottevő hatást gyakorolnak a növekedésre: a 2025-ig tartó előrejelzési horizonton mindvégig 20 ezer darab felett alakulhat az újépítésű lakások éves száma. A lakásépítési szegmens GDP-arányos hozzáadott értéke éves átlagban várhatóan 0,7% körül alakul majd, amely 0,25 százalékponttal múlja felül az intézkedések hiányában prognosztizálható teljesítményt. Ezen túlmenően az Otthonfelújítási Program keretében 2021-ben és 2022-ben egyaránt több mint 100-100 ezer darab lakáskorszerűsítésre kerülhet sor, amellyel a nemzetgazdaság hozzáadott értéke az egyes években nagyságrendileg 0,4%-kal gyarapszik majd. Összességében megállapítható, hogy az Otthonteremtési Program – a lakásépítéseken és felújításokon keresztül – 2021-2022 során egyaránt a nemzetgazdasági hozzáadott érték 1,1%-ának realizálásához ad hathatós támaszt.

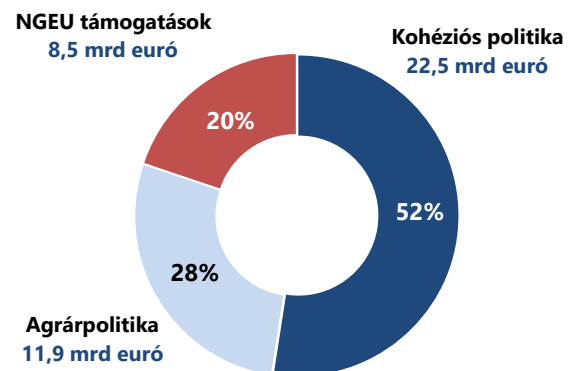
Kormányzat

Az állami beruházások 2020 során nominálisan 4,5%-kal emelkedtek éves összevetésben, ugyanis több mint 3000 milliárd forint összértékű kormányzati fejlesztés valósult meg a gazdaságban. Ezen belül a fekvőbeteg-ellátáshoz kötődő fejlesztések révén az egészségügyben 15%-kal bővült a beruházások volumene, valamint az oktatás ágazatban 7%-kal emelkedett a beruházási aktivitás. Ennek eredményeként a GDP-arányos 6,4%-os hazai állami beruházási ráta továbbra is első helyen szerepel európai uniós összevetésben (4. számú keretes írás).

Az állami beruházások dinamikájára az előrejelzési horizonton az uniós költségvetési ciklusok forrásainak allokálása is hat. 2020 végével bezárólag összesen 31,7 milliárd euró értékben született döntés a projektekről, amely a teljes 29,7 milliárd eurós keret 109%-át jelenti. Kiemelendő, hogy a Magyarország számára 2014-2020 között elérhető EU-s pénzügyi keretből 2021. április végéig már 9000 milliárd forint kifizetésre került. Ugyanakkor a gazdasági teljesítményben ezidáig a pénzügyi keret mintegy 60%-a realizálódott, így a még felhasználható 40%-nyi, társfinanszírozással együtt közel 12 milliárd eurós forrás, az úgynevezett n+3-as szabállyal összhangban, a 2021-2023-as időszakban is érdemben fogja támogatni a növekedési folyamatokat.

Előretekintve, a 2020-as években rekordösszegű új uniós forrás áll Magyarország rendelkezésére. Egyfelől a 2021-2027-es időszakban 22,5 milliárd eurós kohéziós, valamint 11,9 milliárd eurós agrárpolitikai forrásokra számíthat hazánk. Másfelől a Next Generation EU (NGEU) keretösszegéből Magyarország 8,5 milliárd euró vissza nem térítendő forrásra is jogosult. A 2021-2027-es időszakban elérhető több mint 40 milliárd eurós összeg az elkövetkező hét évben évente átlagosan a hazai GDP mintegy 3,4%-át éri el.

3.19. ábra: Magyarország számára elérhető új EU-s források a 2021-2027-es időszakban
(milliárd euró)

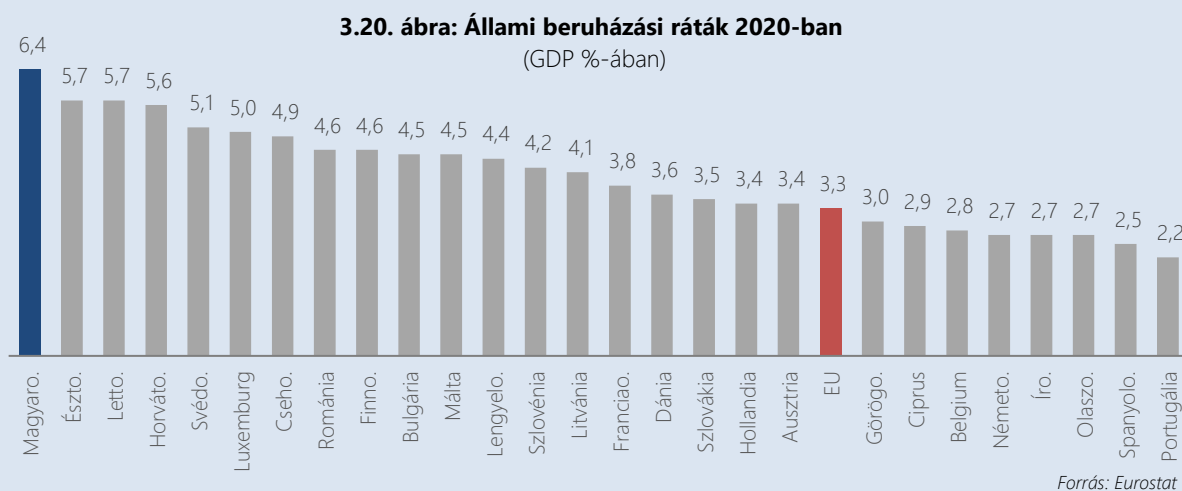

Forrás: Európai Bizottság, PM

4. számú keretes írás: Továbbra is listavezető a magyar állami beruházási ráta az EU-ban

Az állami beruházások már a koronavírus-válságot megelőzően is erős keresletet támasztottak a privát szféra számára, de a tavalyi évben ez tovább fokozódott, mérsékelve a vállalatok járványhelyzethez kapcsolódó gazdasági nehézségeit. Különösen kedvező tehát, hogy 2020 során 3 059 milliárd forint értékű kormányzati fejlesztés valósult meg a gazdaságban, amely az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is kiemelkedően magas összegnek számít. Ez alapján a tavalyi évben nominálisan 4,5%-kal emelkedett az állami projektek értéke éves összevetésben, amelyben számottevő szerepet játszottak – a koronavírus elleni védekezés érdekében – meghozott kormányzati döntések is. Ki kell emelni, hogy 2020-ban a járványügyi helyzettel is összefüggésben a fekvőbeteg-ellátáshoz kötődő fejlesztések révén az egészségügyben 15%-kal bővült a beruházások volumene, valamint az oktatás ágazatban 7%-kal emelkedett a beruházási aktivitás.

Mindezek eredményeként 2020-ban hazánk GDP-arányos állami beruházási rátája 6,4%-ra emelkedett, amely arány a megelőző évhez hasonlóan a dobogó legfelső fokán szerepel mind a régiós országok körében, mind EU-s összevetésben, ráadásul közel kétszerese a 3,3%-os uniós átlagnak. Mivel Magyarország 2019 egészében a GDP 6,2%-át fordította kormányzati fejlesztésekre, a 2020-as állami beruházási rátának – 0,2 százalékpontos javulást elérve – ezt is sikerült meghaladnia.

A tavalyi évben megvalósult állami fejlesztések a koronavírus-válság során is folyamatosan keresletet támasztottak az építőipari termelés iránt, így hozzájárulva ahhoz, hogy 2020-ban az ágazatban foglalkoztatottak száma 362 ezer főre emelkedett, amely 17,1 ezer fővel, azaz 5%-kal magasabb a megelőző évinél. Fontos kiemelni, hogy az építőipar tevékenysége a kapcsolódó ágazatok teljesítményére is pozitív hatást gyakorol: a projektek tervezési fázisa a szakmai-műszaki tevékenységek ágazat hozzáadott értékét növeli, míg az építési alapanyagok gyártása a feldolgozóiparon belül a nemfém-alapanyagok gyártása, valamint a fémgyártás alágazatok termelését emeli.

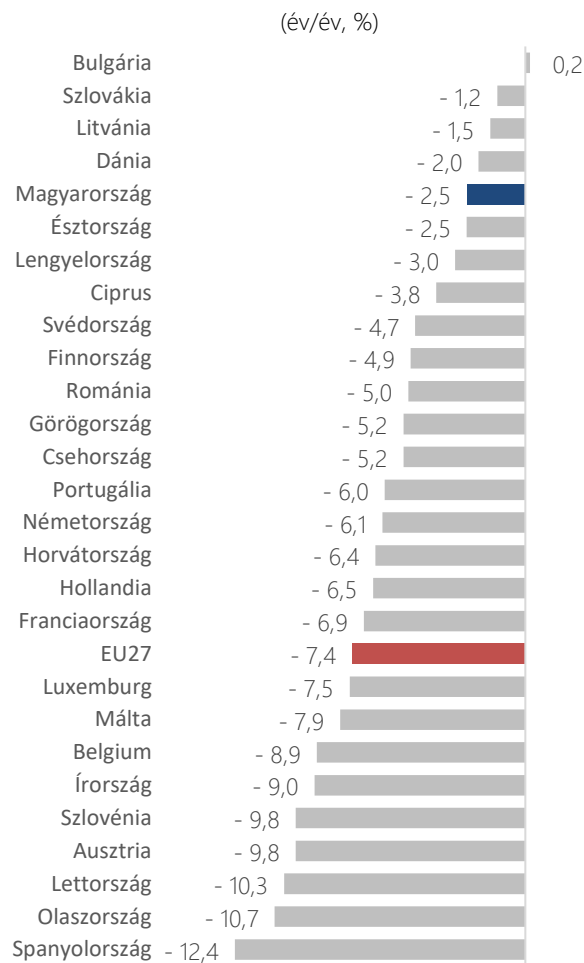
Megállapítható, hogy hazánk állami beruházási aktivitása a tavalyi év során is kimagasló volt és pozitívan járult hozzá a konjunktúra folyamatokhoz annak ellenére, hogy az új projektek elindítása jelentős időbe telik (tervezés, közbeszerzés), illetve a folyamatban lévők felgyorsítása sok esetben kapacitáskorlátokba ütközött. Ennek eredményeként a 2020-ban elindított állami projektek nem csak 2020-ban támogatták, hanem jelentős részben idén is, valamint az azt követő években is erősíteni fogják a növekedési teljesítményt.

3.2.3. Fogyasztás

A 2020 márciusában Magyarországra begyűrűző koronavírus-járvány a háztartások fogyasztásának alakulását is kedvezőtlenül érintette. A járvány terjedésének megfékezésére tavasszal bevezetett korlátozó intézkedések a szolgáltatások fogyasztásának nagymértékű visszaesését eredményezték, valamint a fogyasztók magatartását, vásárlási szokásait is átalakították. A külföldi vendégek elmaradása nem csupán a turizmusra, hanem költségeiknek elmaradása miatt a kiskereskedelemre is negatív hatást gyakorolt. Ugyanakkor a háztartások rendelkezésre álló jövedelme tovább nőtt. Egyrészt 2020 végére 2019-hez képest már többen dolgoztak a hazai elsődleges munkaerőpiacon. Másrészt a reálkeresetek 2013 eleje óta töretlenül emelkednek, 2020-ban 6,2%-kal nőttek. A nemzetgazdasági szinten kedvező jövedelmi folyamatok ellenére újra erősödtek a lakosság óvatossági megfontolásai: a járványhullámok okozta változékony helyzet és a fertőzési kockázatok minimálisra szorítása miatt a nem alapvető cikkek vásárlása jellemzően későbbre halasztódott. Mindezek eredőjeként 2020 egészében a háztartások fogyasztási kiadásai 2,5%-kal csökkentek, amely európai összehasonlításban kismértékűnek tekinthető (3.21. ábra).

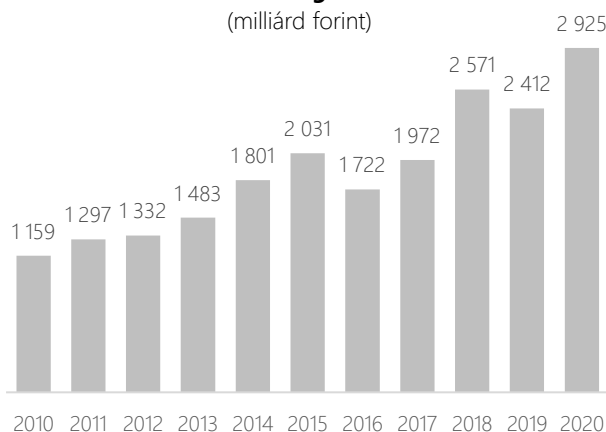
A kormányzat intézkedései – többek között a KATA megfizetése alóli mentesülés, a hitelmoratórium, a járulékfizetési kötelezettség elengedése, továbbá a gyés-, gyed-, gyetjogosultság meghosszabbítása a veszélyhelyzet alatt – hozzájárultak a társadalmi és gazdasági károk mérsékléséhez, a munkahelyek megőrzéséhez, ezáltal segítették a háztartások rendelkezésre álló jövedelmének bővülését. Részben ennek köszönhető, hogy a tavalyi évben a háztartások tovább tudták növelni megtakarításaikat (3.22. ábra).

3.21. ábra: Háztartások fogyasztási kiadásának alakulása 2020-ban

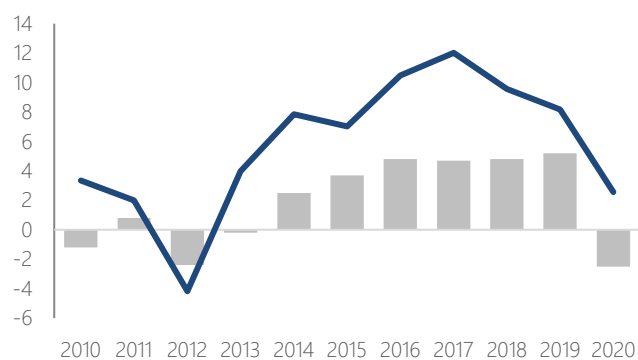

Forrás: Eurostat

3.22. ábra: Háztartások megtakarításának alakulása

Forrás: MNB, PM-számítás

3.23. ábra: Háztartások fogyasztási kiadásának és a nettó reálkeresettömeg alakulása (százalék, év/év)

Forrás: KSH, PM-számítás

A háztartási hitelállomány 2020 egészében a korlátozások közepette is bővült, melyet a babaváró, illetve a lakáscélú hitelek iránti fokozott érdeklődés, valamint a fizetési moratórium egyaránt támogatott. A hitelállomány a tavalyi év során 1028 milliárd forinttal lett magasabb, így a fennálló állomány december végén 14,5 százalékkal haladta meg a 2019-ben regisztráltat. Az erőteljes dinamikába közrejátszott a fizetési moratórium törlesztéseket mérséklő hatása, ugyanakkor e nélkül is jelentős, 8 százalékos növekedés valósult volna meg. A babaváró hitelek állománya 2020

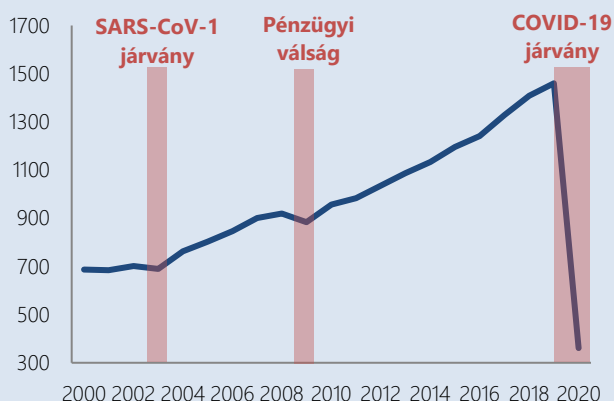
végén meghaladta az 1000 milliárd forintot, így ez a demográfiai folyamatokat is ösztönző eszköz már a háztartások hitelállományának mintegy 13 százalékát adta. A hitelpiac további növekedési potenciált jelent az elkövetkező évekre vonatkozóan, ugyanis a GDP-arányos hitelállomány alacsonyabb mind a régiós országok, mind az eurózóna átlagánál.

Előretekintve, a járványügyi korlátozó intézkedések enyhítésével a fogyasztás is élénkülésnek indulhat. Ezt a folyamatot erősíti a magas megtakarítási ráta, illetve az alacsony hitelállomány, amelyek a fogyasztáson keresztül jelentős növekedési tartalékot képeznek az elkövetkező években. Az államilag támogatott hitelprogramok (CSOK, Babaváró hitel) a következő időszakban is támaszt adhatnak a háztartási hitelezésnek. A konjunktúra visszatérével a munkaerőpiac is élénkül, amelyhez hozzájárulnak a kormányzati intézkedések. Mindezeknek köszönhetően a lakossági fogyasztás 2021-től ismét támogathatja a gazdasági növekedést, amelynek további lendületet adhat a fokozatosan visszaépítésre kerülő 13. havi nyugdíj, valamint 2022-től a 25 év alattiak személyi jövedelemadó-mentessége is.

5. számú keretes írás: Turizmus helyreállása járványidőszak után: korábbi tapasztalatok

A világjárvány derékba törte mind a globális, mind a hazai turizmus elmúlt időszakot jellemző szárnyalását. 2020-ban a nemzetközi utazások világszinten 74%-kal maradtak el az egy évvel korábbtól a szigorú utazási korlátozások és az egészségügyi elővigyázatosságból fakadó kereslet-csökkenés következtében. Az elmúlt évben mintegy egy milliárddal kevesebb turisztikai célú nemzetközi utazás valósult meg. Ennek következtében a világ országai 1300 milliárd dollárnyi exportbevételtől estek el, és 100-120 millió munkahely került veszélybe a WTO szerint. Összehasonlításképpen, a 2003-as SARS-járvány 1,5, a 2009-es világgazdasági válság 4%-os zsugorodást eredményezett a globális turizmusban.

3.24. ábra: Nemzetközi érkezések száma a Világban (millió)

Forrás: World Tourism Organization

3.1. táblázat: Egyes, érintett országokban a SARS esetszám alakulása

Ország	SARS esetszám, db	Első és utolsó eset diagnosztizálásának dátuma
Kína	5 327	2002.11.16. és 2003.06.03.
Hongkong	1 755	2003.02.15. és 2003.05.31.
Szingapúr	238	2003.02.25. és 2003.05.05.
Tajvan	346	2003.02.25. és 2003.06.15.
Dél-Korea	3	2003.04.25. és 2003.05.10.

Forrás: WHO

2020-ban a magyar idegenforgalom is jelentős veszteségeket szenvedett el. A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás bruttó hozzáadott értéke 32%-kal csökkent éves alapon. A kereskedelmi vendégéjszakák száma 58%-kal, a kereskedelmi szálláshelyek bevételei csaknem 60%-kal maradtak el az egy évvel korábbtól. A bevételkiesés nyomán a turisztikai szektorban foglalkoztatottak száma is csökkent. 2020. negyedik negyedében a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágban Magyarországon 7%-kal kevesebb főt foglalkoztattak, mint egy évvel korábban az Eurostat munkaerő-felmérése szerint. Nemzetközi összehasonlítást tekintve ugyanakkor az ágazati bértámogatás, az átmeneti adókedvezmények és a kedvezményes vállalati hitelek eredményesnek tekinthetők a szektor munkahelyeinek megtartásában, ugyanis a visegrádi országokban a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátásban foglalkoztatottak számának csökkenése markánsabb, 16-18%-os volt 2020 utolsó negyedében.

Bár a koronavírus-járványt súlyossága és globális jellege egyedivé teszi, az elmúlt két évtizedben a világ egyes régióinak számos járvánnyal kellett már szembenéznie (mint például SARS, MERS, ebola, sertésinfluenza, madárinfluenza), amelyek kihatottak a helyi turizmus alakulására. Ezek az epizódok is rávilágítottak arra, hogy a járványokkal szemben az idegenforgalmi szektor mennyire sérülékeny. Ugyanakkor, visszatekintve, a korábbi járványok turizmusra gyakorolt negatív hatásai jóval kisebbnek bizonyultak a jelenleginél, mivel azok földrajzi kiterjedtségükben, terjedési sebességben és időbeli lefutásban is messze elmaradtak a Covid-19 súlyosságától. Mégis, a korábbi időszakok tanulságokat szolgáltathatnak a turisztikai kereslet újbóli élénkülésére, az idegenforgalom koronavírus-járvány utáni helyreállítására vonatkozóan.

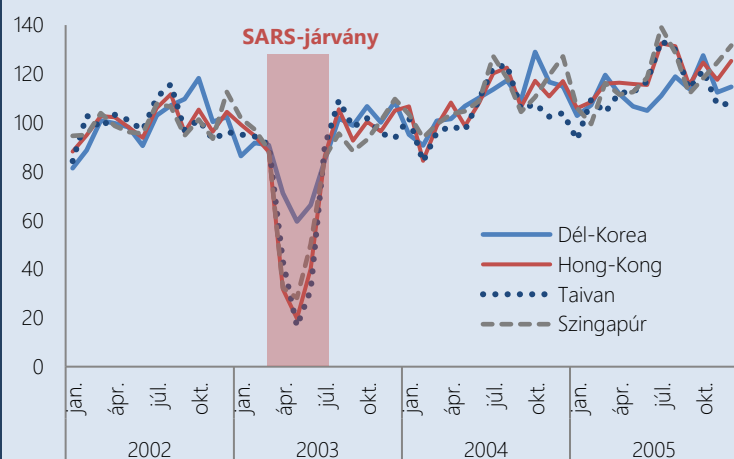
A SARS-CoV-1 (súlyos akut légzőszervi szindrómát okozó koronavírus) 2002-es és a MERS-CoV (közel-keleti légúti koronavírus) 2012-es és 2015-ös felbukkanását gyors terjedés követte. A SARS-CoV-1 okozta rejtélyes megbetegedés először 2002 novemberében jelent meg Kínában, és 2003 márciusára egyre gyorsabban terjedt. Az intenzív légiközlekedésnek köszönhetően a délkelet-ázsiai országokkal együtt összesen 29 országban több mint 8 ezer betegben mutatták ki a vírus jelenlétét, amely magas halálozási rátával is párosult. Az esetek száma Ázsia országaiban is változó volt, így pl. míg Hongkongban 1755 esetet regisztráltak, Dél-Koreában csupán 3-at. Mégis a turizmusra gyakorolt hatások hasonlóképpen alakultak az érintett országokban.

Hasonlóan a tavalyi évhez, a délkelet-ázsiai országok körében a SARS-CoV-1 járvány is negatív sokkot okozott a légiközlekedésben és a turizmusban. Ugyanakkor ez a jelenlegi járványhoz képest jóval kisebb intenzitású volt: a külföldi turisták száma 2003 tavaszi hónapjaiban bezuhant, azonban gyorsan visszarendeződött azt követően, hogy az utolsó eset felderítésre került. A nemzetközi beutazások számában történt 9%-os csökkenés

következtében a globális turizmus 1,5%-kal zsugorodott 2003-ban. Ugyanakkor, 2004-ben 2003-hoz viszonyítva már közel 30%-kal több külföldi turista érkezett a régióba, vagyis gyors korrekción túli növekedés ment végbe rövidtávon.

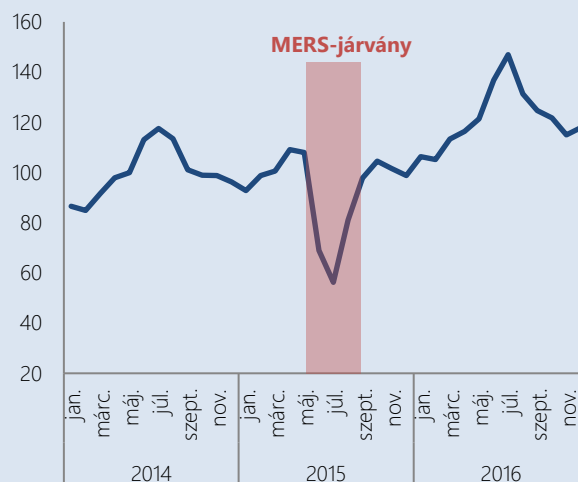
A MERS-CoV alacsony fertőzőképességű vírus, amely azonban súlyos légúti fertőzést okoz. Elsősorban a Közel-Kelethez köthetők a megbetegedések, de 2012-es megjelenése óta összesen 27 országban két és fél ezer esetet diagnosztizáltak és 850 halálos áldozatot követelt. A legnagyobb MERS-járvány Dél-Koreában alakult ki, ahova egy Közel-Keletről hazatérő turista hurcolta be a vírust 2015 májusában. Összesen 185 esetet és ezzel összefüggésben 38 halálesetet regisztráltak. Bár hivatalos beutazási korlátozások nem léptek életbe, számos nemzet beutazására nem javasolt országnak jelölte meg Dél-Koreát, így jelentősen visszaesett a külföldi turisták száma az érintett időszakban. Az utolsó esetet 2015. júliusban azonosították, vagyis két hónap alatt megfékeztek a járvány terjedését, a WHO pedig 2015 decemberében nyilvánította ki a MERS járvány végét. Júniustól szeptemberig a becsült összeható csaknem 2 millió külföldi turista elmaradása volt az országban. Bár a beutazások száma már 2015 szeptemberében meghaladta az egy évvel korábbi értéket, az év egészében 7%-kal csökkent a nemzetközi beutazások száma. A kormányzati támogató intézkedéseknek is köszönhető, hogy a külföldi érkezések a válságot követő évben már 30%-kal meghaladták a 2015-ös szintet.

3.25. ábra: Nemzetközi beutazások, alakulása dél-kelet-ázsiai országokban (% , 2002 havi átlaga=100)

Forrás: Korea Tourism Organization, www.hongkongairport.com, Taiwan International Airport, Singapore Department of Statistics

3.26. ábra: Nemzetközi beutazások alakulása Dél-Koreában (% , 2014=100, szesz. ig.)

Forrás: Korea Tourism Organization

A fenti epizódok kimenetele biztató a tekintetben, hogy a mostani járvány visszaszorításával, az utazási korlátozások megszűnésével és megfelelő áttöltöttség elérésével a globális idegenforgalom is gyorsan helyreállhat. Ugyanakkor egyfelől még távolinak tűnik, hogy egészségügyi szempontból biztonságossá váljanak az utazások világszinten, másfelől várhatóan hiszterézis hatás is jelentkezik: mivel a pandémia által okozott sokk meglehetősen hosszúnak és intenzívnek bizonyul, a kínálati oldalon is elveszhetnek kapacitások. Emellett a keresleti oldalon is olyan tendenciák bontakoznak ki, amelyek egyes szegmensekben tartósan érvényesülhetnek, mint például az üzleti megbeszélések és konferenciák on-line térbe való áthelyeződése, vagy a régió belüli nemzetközi utazások felértékelődése. Mindazonáltal a magyar turisztikai ágazat kilátásai kedvezőek. Egyrészt jelen helyzetben versenyelőnyt képezhet az oltások más EU-tagállamokhoz képest gyorsabb előrehaladása, vagyis Magyarország hamarabb válhat biztonságos desztinációvá. Másrészt ennek is köszönhetően a belföldi turizmus idén nyáron is rekordokat dönthet, hasonlóan a tavaly tapasztalt időszakhoz. Harmadrészt, a járvány kapcsán bizonyos igények felerősödtek, mint például a higiénia és tisztaság, amely tekintetben Magyarország hetedik helyen áll a WEF turizmus versenyképességi rangsorában, vagyis versenyelőnyként tekinthetünk ezen erősségre. Végezetül, bár a külföldi beutazások számának felfutása lassabb lehet, kedvező, hogy a szálláshelyek kínálata és számos turisztikai vonzerő színvonala is javult az elmúlt egy évben nagyrészt a fejlesztési programoknak köszönhetően, így Magyarország vonzó desztinációja maradhat az újrainduló idegenforgalomnak.

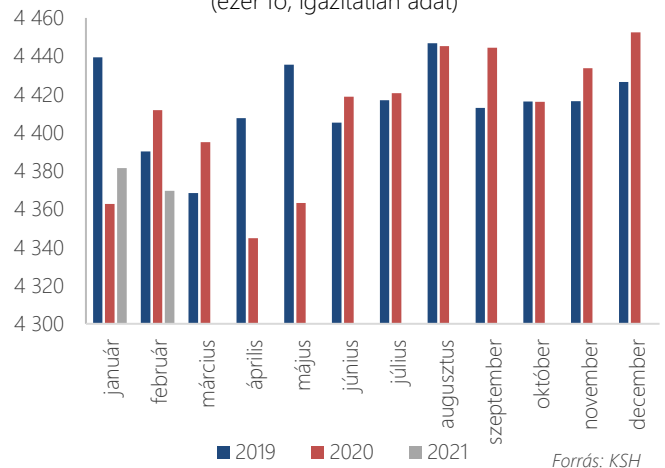
3.3. MUNKAERŐPIAC

3.3.1. Foglalkoztatottság

A vilájárvány kitörését megelőzően a hazai munkaerőpiac mutatói is kedvezőek voltak: a növekedési lendületben lévő gazdaságban a magas munkaerő-kereslet következtében a foglalkoztatottak száma megközelítette a 4,7 millió főt (4 683 ezer fő 2019 augusztusában), a munkanélküliségi ráta rekord alacsonyra csökkent, miközben a keresetek reálértéke is jelentősen emelkedett.

A koronavírus-járvány következtében a korábbi kedvező munkaerőpiaci folyamatok 2020 márciusában megakadtak. A tavaszi hónapokban jelentősen csökkent a foglalkoztatottság, a második negyedévben átlagosan 86,8 ezer fővel (1,9 százalékkal) dolgoztak kevesebben, mint egy évvel korábban. A korlátozások feloldását követően, az átmeneti ipari leállások megszűnésével és a belföldi turizmus nyár közepi fellendülésével párhuzamosan egyre többen tértek vissza a munkaerőpiacra. Az áprilisi mélypont (4 523 ezer fő) után emelkedésnek indult a foglalkoztatottak száma, augusztusban pedig – részben szezonális okok miatt – már 4 655 ezren dolgoztak. A második félévben bekövetkezett foglalkoztatás csökkenést a külföldön dolgozók és a közfoglalkoztatottak számának visszaesése okozta, miközben az elsődleges hazai munkaerőpiacon foglalkoztatottak száma meghaladta a járványt megelőző év értékeit is.

3.27. ábra: A hazai elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatottak
(ezer fő, igazítatlan adat)

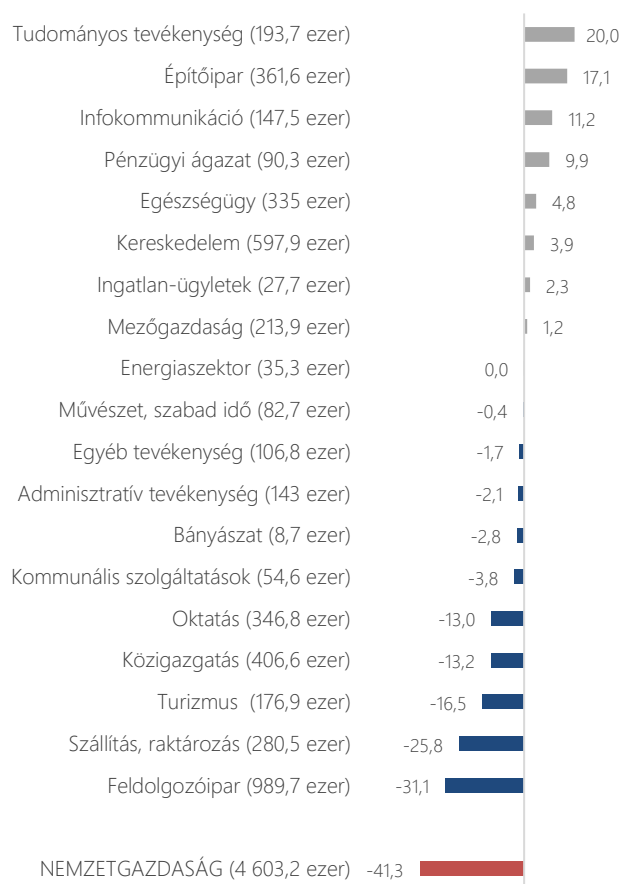

2020-ban a foglalkoztatottak átlagos létszáma 4 millió 603 ezer fő volt, az előző évhez képest 0,9 százalékkal alacsonyabb. 2020 során a foglalkoztatás 41 ezer fővel maradt el az előző évitől. A 15-64 éves korcsoport foglalkoztatási rátája 0,3 százalékponttal 71,9 százalékra csökkent. A női foglalkoztatottság csökkenése meghaladta a férfiakét.

A tavalyi évben jelentős munkaerő-átáramlás történt a nemzetgazdasági ágazatok között. A tudományos-szakmai tevékenység, illetve az infokommunikáció területén, a pénzügyi ágazatban és az építőiparban foglalkoztatottak száma emelkedett, míg a turizmus és a szállítás, raktározás területén dolgozók száma csökkent.

3.28. ábra: A munkaerőpiac strukturális átlalkulása

(foglalkoztatottak számának változása 2020-ban, ezer fő)

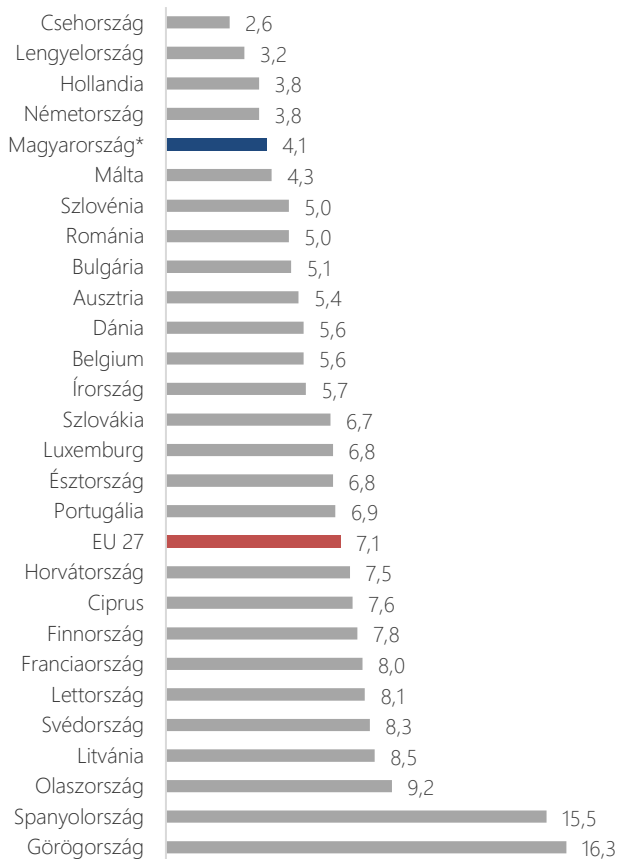

Megjegyzés: zárójelben a foglalkoztatottak száma

Forrás: KSH

A kedvezőtlen gazdasági folyamatokhoz köthetően a munkanélküliségi ráta 2020-ban 0,8 százalékponttal 4,1 százalékra emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, amely azonban továbbra is az egyik legalacsonyabb rátát jelenti az EU-ban.

3.29. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása
(százalék, 2020)

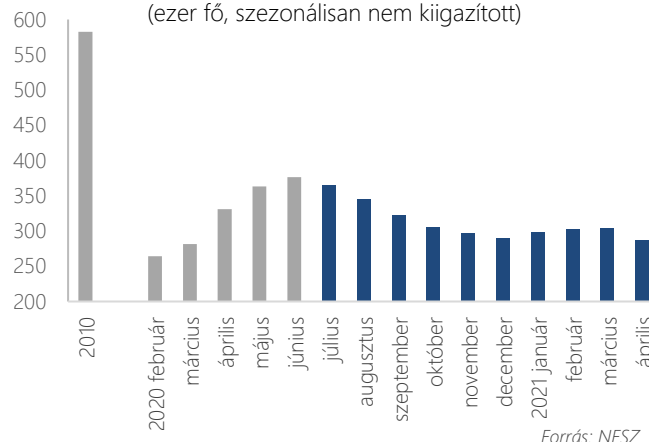
Forrás: Eurostat, *KSH

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál 2020-ban átlagosan 316 055 álláskeresőt tartottak nyilván, 65,1 ezer fővel (25,9%-kal) többet, mint előző évben. A regisztrált álláskeresők száma június közepén érte el a csúcspontját, majd év végéig folyamatosan csökkent. A 2021. év eleji átmeneti emelkedés jelentős részben a közfoglalkoztatási programok ciklikusságával hozható összefüggésbe.

A munkaerőpiac visszaerősödését támogatják a meghozott kormányzati intézkedések – a bértámogatások, az adókedvezmények és adókedvezmények, a szociális hozzájárulási adó kulcsának 2 százalékpontos csökkentése, a munkahelyek megtartását és újak létrejöttét elősegítő beruházások támogatása, a hitelmoratórium, a kiemelt ágazatok védelme, a kedvezményes és állami garanciát tartalmazó hitelprogramok a magyar vállalkozások számára, a

rugalmas munkajogi szabályok a távmunkavégzésre vonatkozóan. A Kormány eddigi intézkedései több mint 1,6 millió munkavállalót támogattak.

3.30. ábra: A nyilvántartott álláskeresők száma
(ezer fő, szezonálisan nem kiigazított)

Forrás: NFSZ

Bár a tavaszi megingás után a foglalkoztatás az év végére növekedésnek indult, a 2021-es évkezdet mérséklődést hozott. 2021. februárban a foglalkoztatottak száma 4 550 ezer fő, a foglalkoztatási ráta 71,8% volt. 104 ezer fővel (2,2%-kal) dolgoztak kevesebben, mint egy évvel korábban - főként az újabb járványhullámok gazdasági hatásainak következtében. Januárhoz képest 14 ezer fővel nőtt a foglalkoztatás. Éves alapon a munkanélküliek száma 46 ezer fővel 213 ezerre emelkedett, a munkanélküliségi ráta 4,5% volt.

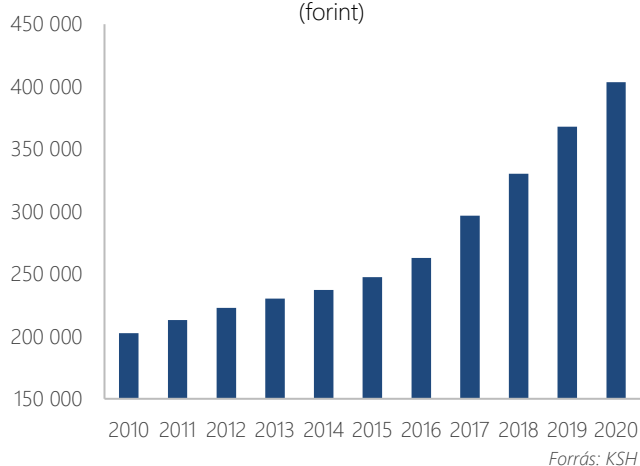
A legfrissebb adatok alapján 2020. december-2021. februári időszak átlagában a foglalkoztatottak száma 4 573,6 ezer fő volt, amely 50,1 ezer fős csökkenés az előző év azonos időszakához képest. A foglalkoztatottak számának csökkenését elsősorban a külföldön dolgozók 39,2 ezer fős (-33,2%) és a közfoglalkoztatottak számának 11,7 ezer fős (-11,1%) visszaesése okozza. A foglalkoztatás gerincét adó hazai elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatottak száma lényegében nem változott (+0,8 ezer fő, +0,0%) az előző év azonos időszakához képest.

Tavaly nyáron a korlátozások feloldását követően a foglalkoztatás is gyorsan élénkült. Hasonlóan kedvező folyamat prognosztizálható az átoltottság emelkedésével párhuzamosan újra élénkülő konjunkturális helyzetben, ahol a járvány által korábban leginkább sújtott ágazatokban is növekedésnek indul a munkaerő iránti kereslet.

3.3.2. Keresetek

A gazdasági visszaesés és az alacsonyabb foglalkoztatottság ellenére a bérdinamika 2020-ban is erős maradt, a nemzetgazdasági átlagkereset 9,7 %-kal 403,6 ezer forintra emelkedett az előző évhez képest. A dinamikus bérnövekedésben szerepet játszott a minimálbér és a garantált bérminimum 8 százalékos emelése, a jutalom és prémiumfizetések, valamint a közsféra bérfejlesztései (többek között a bírák és ügyészek illetményemelése, területi közigazgatásban dolgozók bérrendezése, egészségügyi dolgozók béremelése).

3.31. ábra: A bruttó átlagkereset alakulása
(forint)

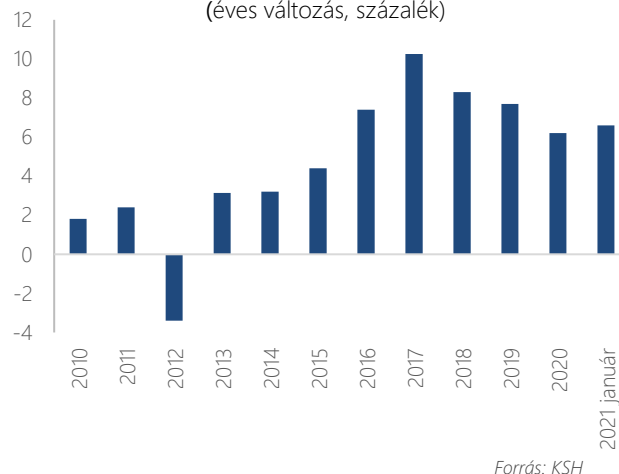

A keresetek reálértéke 2020 során 6,2%-kal emelkedett a fogyasztói árak előző évhez mért 3,3%-os növekedése mellett. 2020-ban a rendszeres (prémiumok és jutalmak nélkül számított) bruttó átlagkereset 9,3%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A versenyszférában 9,8%-kal, a közfoglalkoztatottak nélkül számolt közsférában 9,6%-kal emelkedtek a bérek 2019-hez képest. A legjelentősebb bérnövekedés az egészségügyi dolgozók esetében volt tapasztalható, akik júniusban a veszélyhelyzet során nyújtott többletmunkájuk elismeréseként bruttó 500 ezer forint értékű rendkívüli juttatásban részesültek.

Az egészségügyben dolgozók anyagi megbecsülését tükrözi, hogy 2020 januárjától 14 százalékkal, majd novembertől további 20 százalékkal növekedett a szakdolgozók fizetése. Ezt 2022 januárjában további 30 százalékos béremelés követi majd. A Kormány 2021 januárjától fokozatosan végrehajtja az orvosi

béremelési programot is, így például 2023-ra a kezdő rezidens orvosi fizetése közel 700 ezer forintra emelkedik, míg egy 40 éves szakmai tapasztalattal rendelkező szakorvos fizetése eléri majd a 2 millió 380 ezer forintot.

3.32. ábra: A nettó reálkereset változása
(éves változás, százalék)

A koronavírus-járvány kedvezőtlen gazdasági hatásainak mérséklése, valamint a munkahelyek védelme érdekében 2020-ban tovább csökkentek a munkáltatói adóterhek. A Kormány döntése alapján 2020. július 1-jétől 17,5%-ról 15,5%-ra csökkent a szociális hozzájárulási adó kulcsa, a veszélyeztetett ágazatok pedig további adókedvezményeket is kaptak.

2021 elején is közel kétszámjegyű bérdinamikát mértek, januárban a bruttó átlagkereset 9,5%-kal emelkedett a nemzetgazdaságban. A versenyszférában enyhén mérséklődött a bértárlás üteme (8,5%), míg a közsférában - a bérfejlesztéseknek köszönhetően - ennél gyorsabb ütemben, 13,3%-kal emelkedett az átlagkereset az előző év azonos időszakához viszonyítva. A nemzetgazdasági rendszeres bérek a KSH becslése szerint a bruttó átlagkeresetekenél némileg gyorsabban, 9,8%-kal nőttek. A korlátozások által kevésbé érintett ágazatokban a képzett munkaerő megtartása, illetve felvétele a továbbiakban is magas bérnövekedési ütemet eredményezhet. Emellett a korlátozások feloldása után a szolgáltatások iránt megnövekvő kereslet az érintett ágazatok béreit is dinamizálja. Így összességében 2021-ben a béremelkedések üteme átmenetileg mérséklődhet, azonban a konjunktúra visszatéréssel ismét lendületet kaphat.

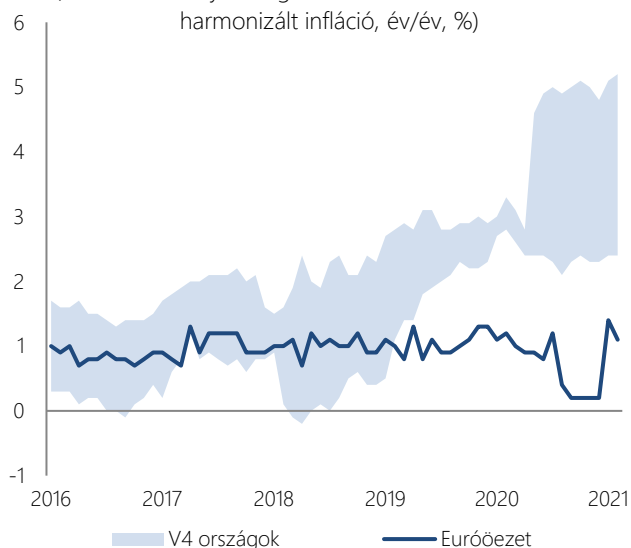
3.4. INFLÁCIÓS FOLYAMATOK

2020-ban 3,3%-os inflációt mértek, ami kismértékű csökkenést jelent a 2019. évi 3,4%-hoz képest. A kormányzati intézkedések érdemben nem befolyásolták az áralakulást. Az indirektadó-változások mintegy 0,1 százalékponttal növelték az inflációt, ami a dohánytermékek és az üzemanyagok jövedéki adójának emeléséhez köthető, azonban az ingyenessé váló tankönyvek és a díjmentes parkolás átmeneti bevezetése ellensúlyozta ezt a hatást.

A korábbi évekhez hasonlóan a régióban megfigyelhető folyamatok részben eltértek az uniós tendenciától (3.33. ábra). Míg a nemzeti valutát használó visegrádi országokban az infláció az év első felében növekedett, addig az euróövezetben csökkent az áremelkedés üteme. A különbség oka részben a korábbi évekből fennmaradt erőteljes bérdinamika, illetve az a tényező, hogy a járvány első hulláma enyhe volt a térség országaiban. Emellett a régióbeli devizák leértékelődése is hozzájárulhatott az infláció emelkedéséhez, ami magyarázza, hogy Szlovákiában a többi visegrádi országhoz képest visszafogottan alakult az árváltozás.

3.33. ábra: Az infláció trendje az EU-ban és a régióban

(alkohol, dohány, energia és élelmiszer nélkül számított harmonizált infláció, év/év, %)

Forrás: Eurostat

Mindazonáltal a visszafogottabb kereslet árcsökkentő hatása szeptembertől a magyarországi áralakulásban is szembetűnővé vált, illetve az év második felében EU-szerte megfigyelt deflációs hatás is megjelent. Ezen túlmenően az élelmiszerek előző évből áthúzódó erőteljes árdinamikája is lanyhult.

Előretekintve az idei évben az indirektadó-változások a magasabb áremelkedés irányába hatnak. Az adóváltozás részben továbbra is a dohánytermékek jövedéki adójának uniós szinthez történő közelítéséhez köthető, de jelentős hatás, hogy a magas olajárak miatt a járműüzemanyagok jövedéki adója csökken.

Az infláció ugyanakkor némileg magasabb lehet a tavalyinál. A járvány előtti időszaknál alacsonyabb kereslet mérsékelt árnyomást eredményez. Világgazdasági szinten – egy-két szegmens, mint például a távmunkát támogató eszközök kivételével – a tartós cikkek iránti kisebb kereslet nyomán a termékkörben az árak csökkenése valószínűsíthető, ami itthon is lassítja az árdinamikát, habár ezt a hatást kiolthatja a forint elmúlt időszakban bekövetkezett gyengülése. Ugyanakkor felfelé mutató kockázatot jelent a vártnál magasabb olajár, amely hatást tompíthatja a járműüzemanyagok jövedéki adójának csökkenése. A kilábalással párhuzamosan megjelenő keresletnövekedés 2021 közepén az átlottottságnak és a javuló gazdasági kilátásoknak köszönhetően a későbbiekben az árakban is megjelenhet. Egyes ipari termékeket érintő mikrochip-hiány szintén felfelé mutató kockázatot jelent.

Összességében – bár átmenetileg a második negyedévben a tavalyi alacsony bázishoz is köthetően magasabb inflációs adatok érkezhettek – a fogyasztói árak növekedése 2021-ben 3,6% lehet. 2022-től az MNB középtávú céljának megfelelően 3% lehet az általános áremelkedés üteme.

3.5. CIKLIKUS FOLYAMATOK

A magyar gazdaság teljesítménye a 2000-2008 közötti időszakban a potenciálisan elérhető szint felett alakult. A pénzügyi válságot megelőző időszakban ugyanis nagyarányú költségvetési hiány, túlzott hitelezés, és a külföld felé történő rohamos eladósodás jellemezte a gazdaság növekedését, ami így fenntarthatatlanná vált. 2009-ben a globális pénzügyi válság kitörésével a korábban felhalmozott adósság visszafizetése került a középpontba, amellyel párhuzamosan a gazdaság teljesítménye jóval a potenciális szintje alá került. Az ezt követő években a negatív kibocsátási rés lassú záródása volt megfigyelhető.

2018-ban az erőteljes belföldi kereslet eredményeként a kibocsátási rés pozitív tartományba kerülhetett. Ezt követően 2019-ben bár a gazdaság növekedése érdemben meghaladta az előzetesen vártat, ezzel egyidejűleg a növekedés érzékelhetően eltávolodhatott a potenciális szintjétől, egyes ágazatokban a túlfűtöttség jeleként a kapacitáskorlátok számottevő áremelkedések formájában mutatkoztak.

2020-ban a koronavírus-járvány okozta kereslet-visszaesés következtében a kibocsátási rés ismét negatív tartományba került, abszolút értéke a pénzügyi válságot követő időszaknál is nagyobb. A ciklikus visszaesés a járvány jellegéből adódóan az ágazatok többségében erőteljesnek bizonyult. Ugyanakkor, míg az iparban és építőiparban ez már szinte teljes mértékben korrigálódhatott, addig a turizmusban és az ahhoz szorosan kapcsolódó ágazatokban a fellendülés még várat magára.

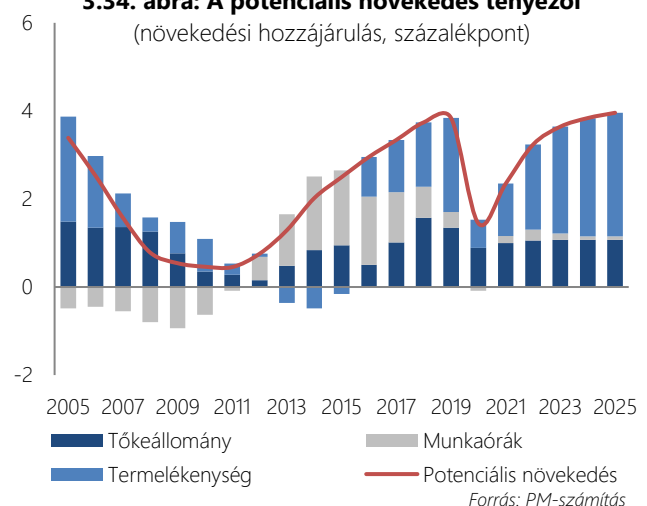
Előretekintve az elkövetkező időszakban a gazdaság növekedése meghaladhatja majd a strukturális tényezőkből fakadó mértéket, a kibocsátási rés így fokozatosan záródhat. Kedvező, hogy a potenciális kibocsátási szinthez való felzárkózás a 2009 utáni elhúzódó folyamathoz képest jóval gyorsabb lehet, mivel a járvány sokkal ellenállóbb helyzetben érte a magyar gazdaságot. Egyrészt a külső és belső pénzügyi mutatók, mint az adósság mértéke, szerkezete sokkal előnyösebb. Másrészt pedig a hathatós gazdaságpolitikai támasznak köszönhetően a kilábalás is gyorsabb lehet. A kibocsátási rés így a 2020-as -4,5

százalék után 2021-ben -2,7 százalékra emelkedhet, majd 2025-re záródhat.

A potenciális növekedés tekintetében a középtávú folyamatok lényegében változatlanok maradtak. 2025-ben a gazdaság potenciális növekedése elérheti a 4%-os ütemet. A növekedés tényezőit tekintve folytatódik a 2017-2019 években érvényesülő tendencia, miszerint egyre inkább a munkaintenzív, mennyiségi növekedésről a minőségi fejlődés felé terelődik a hangsúly, azaz a hatékonyság és a tőkefelhalmozás kerül előtérbe. A pozitív folyamatok eredményeként a teljes tényezőtermelékenység potenciális növekedéshez való hozzájárulása fokozatosan emelkedhet, 2025-ben megközelítheti a 3 százalékpontot.

Mindazonáltal a járvány miatti visszaesés rövidtávon a potenciális növekedési képességet is kedvezőtlenül érintette. 2020-ban a beruházási kedv csökkenése, a csökkenő foglalkoztatottság, valamint különösképp a termelékenységet szükségképpen rontó járványügyi korlátozások folyományaként érdemben lassult a magyar gazdaság potenciális növekedési üteme. Ugyanakkor egyrészt kedvező, hogy a beruházási ráta a visszaesés alatt is magas, 27% feletti maradt, ezáltal a tőkefelhalmozás potenciális növekedéshez való hozzájárulása az előrejelzési horizonton egészében masszív maradhat. Másrészt az átmeneti visszaesést követően a foglalkoztatás is javulhat, köszönhetően annak, hogy a 2010 óta végrehajtott reformok eredményeként a strukturális munkanélküliség alacsony szintre csökkent.

3.34. ábra: A potenciális növekedés tényezői
(növekedési hozzájárulás, százalékpont)

3.6. KÜLSŐ EGYENSÚLY

A 2016-ban rekord magas folyó fizetési mérleg aktívum az elmúlt években fokozatosan csökkent. Ez elsősorban a korábban elhalasztott fogyasztás realizálódásával, illetve a beruházások masszív növekedésével magyarázható. A többlet mérséklődése a régió egészében megfigyelhető tendencia volt. Ennek oka, hogy a visegrádi országok a fő európai kereskedelmi partnereik gazdaságának lassulása ellenére dinamikusan tudtak növekedni, ami szükségszerűen emelte az importigényeket.

2020-ban azonban a korábbi trendek megakadtak: az összetevők jelentős átrendeződése közepette javult hazánk folyó fizetési mérlege. Az év egészét tekintve a folyó fizetési mérleg GDP-arányosan 0,1, míg a külfölddel szembeni finanszírozási képesség 2,1%-os többlettel zárt. A résztételeket tekintve a külkereskedelem többletének apadása ellentétes hatású tényezők eredője. A belső kereslet csökkenése és a cserearány javulása mérsékelte az áruegyenleg hiányát. Ugyanakkor a szolgáltatások többlete az elmaradó külföldi vendégek miatt számottevően csökkent, főként a turizmus és a szállítási szolgáltatások terén. A jövedelmek és viszonzatlan átutalások hiánya mérséklődött a vállalati profitok erodálódásának következtében. Az EU-tól érkező tőketranszferek értéke a GDP 3,3%-át tette ki, ami 0,4 százalékponttal magasabb az előző évinél.

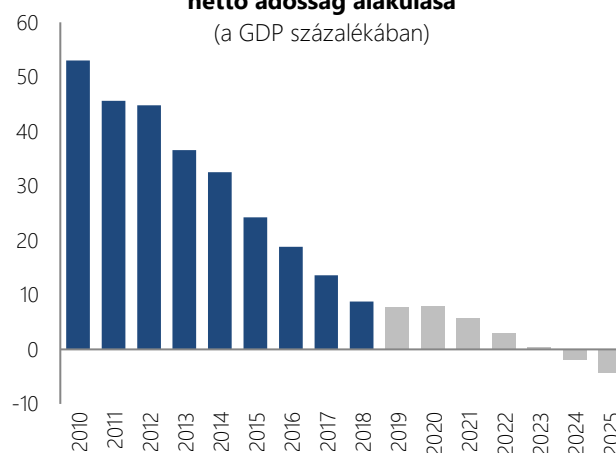
Előretekintve, a koronavírus-járvány visszaszorításával a kiviteli lehetőségek is fokozatosan dinamizálódnak. Ez különösen a korábbi években a jelentős, külfölddel szembeni többletet generáló turizmus és a légi közlekedés esetében képez növekedési tartalékot. Mindazonáltal az erősödő belső kereslet eredményeként a fogyasztás és a behozatal is emelkedik 2021-ben, valamint a magasabb olajárak következtében a cserearány is romlik, ezért végső soron a külkereskedelmi többlet idén csekély mértékben mérséklődhet. A folyó fizetési mérleg egyenlege a jövedelmek egyenlegének javulásához köthetően enyhén tovább

emelkedhet 2021-ben. A finanszírozási képesség szintjén ezzel együtt érdemi javulás várható, köszönhetően az EU-tól érkező tőketranszferek tavalynál is gyorsabb elszámolásának.

Középtávon a konjunktúra normalizálódását és vele együtt a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák gyarapodását követően a külkereskedelmi egyenleg folytatódó javulása prognosztizálható, mivel a feldolgozóipari kapacitások, amelyek az elmúlt években a megvalósítási fázisban az egyenlegromlás döntő hányadát okozták, a termelés beindulásával növelik az exportot. Emellett az EU-tól érkező jelentős tőketranszfereknek köszönhetően a külfölddel szembeni finanszírozási képesség hosszabb távon is magas maradhat.

Összességében a régiós összehasonlításban is kedvező pénzügyi mutatók erősítik Magyarország negatív külső sokkokkal szembeni ellenálló-képességét. A tartósan fennálló külfölddel szembeni többlet és járvány lecsengését követően ismét dinamizálódó gazdasági növekedés eredményeként Magyarország fél évszázados adósi pozíció után néhány éven belül a külfölddel szemben nettó hitelezővé válhat (3.35. ábra).

3.35. ábra: A külfölddel szemben fennálló nettó adósság alakulása
(a GDP százalékában)

Forrás: MNB, PM-számítás

3.7. A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

Jelen fejezet a 2020. évi Konvergencia Program megjelenése óta meghozott fontosabb kormányzati intézkedések makrogazdasági hatásvizsgálatát tartalmazza, amelyek közül legnagyobb horderejű a koronavírus-járvány kedvezőtlen gazdasági hatásainak kivédését szolgáló Gazdaságvédelmi Akcióterv, valamint a válság utáni gazdasági helyreállást biztosító Gazdaság-újraindítási Akcióterv. Ezek elemeinek elsődleges célja a munkahelyek megőrzése és újak teremtése, a hazai vállalkozások és családok védelme. Az intézkedések gazdasági léptékét tekintve elmondható, hogy a 2020 áprilisa óta bejelentett lépések, valamint a korábbi döntések megemelt kiadásai együttvéve a GDP 17%-ának megfelelő összeget tesznek ki:

- 2021-től kezdődően az új építésű otthonok értékesítésének áfatartalma 27%-ról 5%-ra csökkent 2026 végéig, amennyiben az építési engedély 2022. december 31-ig véglegessé válik, illetve az egyszerű bejelentés eddig a napig megtörténik.
- A meghirdetett Otthonfelújítási Program keretei között a legalább egy gyermeket nevelő családok otthona felújítási költségeinek felét – legfeljebb 3 millió forintig – átvállalja az állam. A támogatást 2021. január 1-től 2022. december 31-ig lehet igényelni.
- Ágazati bértámogatási program a nehéz helyzetbe került vállalkozások részére, amelynek részeként a vendéglátás, a szálláshely, a művészet, a szórakoztatás és a szabadidő szektorokban, és a magán buszos vállalkozások, utazásszervezők esetében az 50%-os bértámogatást a veszélyhelyzet végéig biztosítja a Kormány.
- Az orvosok 3 lépcsőben jelentős béremelésben részesülnek, amely során a fizetések 2021-től kezdődően három év alatt minden korábbinál nagyobb mértékben fognak növekedni. Nemcsak a szakorvosok, hanem az alapellátásban dolgozó orvosok és szakdolgozók jövedelme is emelkedik.
- Újra bevezetésre kerül a 13. havi nyugdíj, amelynek első részlete 2021 februárjában már kifizetésre került.
- A 25 év alatti fiatalok személyijövedelemadó-mentességben részesülnek 2022-től kezdődően.
- A munkaerőpiacra lépők után érvényesíthető munkáltatói adókedvezmény a jelenlegi hat hónap helyett már három hónap munkanélküliség esetén is igénybe vehető lesz.
- KKV Kamatmentes Újraindítási Gyorskölcsön bevezetése, amelynek keretei között a kis- és középvállalkozások tíz évre 10 millió forint erejéig 0 százalékos hitelt vehetnek fel, hároméves törlesztési moratóriummal a gazdaság újraindítása érdekében.
- Szálláshely-szolgáltatás ágazatban a 2020. novemberi zárás utáni első 30 napban a november 8-ig regisztrált foglaltságok után számított nettó bevétel 80%-ának megtérítése.
- Egyes adminisztratív eljárások - például az alkalmassági bizonyítvány kiadása üzleti létesítmények számára, a házasság vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat, valamint a háztartásban élők és az állampolgárok lakóhelye szerint élők stb. - mentesülnek a díjak megfizetése alól.
- 2021. január 1-től mind az új, mind a használt lakások megvásárlása mentes a visszerthes vagyonszerzési illeték alól, amennyiben a vásárlásnál a vagyonszerző a családi otthonteremtési kedvezményt (CSOK) használja fel.
- Az elvitelre vásárolt ételek és italok áfakulcsa átmenetileg 5%-ra csökkent a veszélyhelyzet végéig.
- SZÉP kártyával kapcsolatos intézkedések meghosszabbítása 2021-re. Egyfelől 2021. január 1. és 2021. június 30. között a szociális hozzájárulási adó eltörlésre került, másfelől a keretösszeg 800 ezer forint lehet a versenyszférában, 400 ezer forint pedig a közszférában. A Nemzeti Versenyképességi Tanács javaslatára a kedvező szabályok 2021. év végéig érvényben maradnak.
- Reprezentáció és üzleti ajándékok szociális hozzájárulási adójának elengedése 2021 év végéig.
- Kedvezményezett ágazatok számára munkáltatói járulékkedvezmény biztosítása 2020. novembertől kezdődően a veszélyhelyzet időtartamára.
- A KIVA 1 milliárd forint helyett már 3 milliárd forint bevételi határig választható 2021-től. Ezzel összhangban pedig a megszűnési korlát 3 milliárd forintról 6 milliárd forintra emelkedett.
- 2020-ban megszüntetésre került a társasági adó esetében a fejlesztési tartalék nyereségarányos 50%-os korlátja, mely által lehetővé vált az adózás előtti nyereség teljes összegéig történő igénybevétele (2019-re visszamenőleg), 2021 januárjától pedig a 10 milliárd forintos felső korlát is eltörlésre került.

- Az iparüzési adó kulcsa 2021-ben a felére, 2% helyett 1%-ra csökkent a 4 milliárd forint árbevétel vagy mérlegfőösszeg alatti kis- és középvállalkozások, valamint az egyéni vállalkozások körében.
- A dohánytermékek jövedéki adómértékének újabb két lépésben történő emelése.

A felsoroltakon túlmenően a hatásvizsgálat tárgyát képezték egyfelől a Járvány Elleni Védekezési Alap 2020 áprilisa óta megemelt kiadásai, amelyen belül ki kell emelni a járványügyi védekezéssel kapcsolatos többlet kiadásokat, valamint az egészségügyi dolgozók 2020. évi egyszeri bérkiegészítését, amely fejenként 500 ezer forintot összeget jelentett. Másfelől a Gazdaságvédelmi Alap 2020. április óta megnövelt kiadásai is számszerűsítésre kerültek a modellezés során, amelyek célkitűzése a munkahelyvédelem, a munkahelyteremtés, a gazdaság újraindítása, a kiemelt ágazatok védelme, valamint a vállalatok finanszírozásának segítése.

A hatásvizsgálat a Pénzügyminisztérium DINAMO-modelljének felhasználásával készült. A DINAMO-modell struktúrája hosszú távon neoklasszikus növekedési összefüggéseken nyugszik, ugyanakkor rövidtávon különböző súrlódások lassítják az ehhez való igazodást. A modell tulajdonságai alkalmassá teszik a kormányzati intézkedésekkel kapcsolatos hatásvizsgálatok elkészítésére. Ugyanis egyrészt a makrogazdasági változók széles körét tartalmazza, modellezve az egyes gazdasági szereplők viselkedését. Másrészt a nemzeti számlák és az államháztartás pénzügyi számlái közötti kapcsolati rendszert konzisztensen teljesíti. Harmadrészt számos olyan transzmissziós csatorna is beépítésre került a modellbe, amelyeken keresztül a fiskális változók fejtik ki hatásukat

a gazdaságra. A költségvetési vonzatok által kifejtett közvetlen konjunkturális élénkítésen túl ugyanakkor az egyes intézkedések olyan hatásokat is kiváltanak, amelyek révén megvalósuló növekedési többlet túlmutat a Dinamo-modellbe épített mechanizmusokon. Erre egy szemléltető példa a bértámogatások bevezetése lehet, amely a modell keretei között a költségvetéstől a háztartásoknak nyújtott transzferként jeleníthető meg közvetlenül. Ugyanakkor a bértámogatás egyben a munkavállalók továbbfoglalkoztatását teszi lehetővé, megőrizve munkahelyeket és termelési kapacitásokat, így ezeknek a hatásoknak megjelenítéséhez modellen kívüli számítások is felhasználásra kerültek.

Az intézkedések DINAMO modellel készített makrogazdasági hatásait a 3.2. táblázat ismerteti. A modellezett gazdaságpolitikai lépések elsősorban a beruházási aktivitás erősödésén, valamint a foglalkoztatás dinamikus növekedésén, és ezáltal a háztartások fogyasztásának bővülésén keresztül támogatják a konjunktúra folyamatokat. A kapacitásbővítések hosszú távon is javítják a gazdaság növekedési potenciálját, ugyanis a megvalósulásukat követő időszaktól kezdődően további csatornákon, elsősorban az exporton, valamint a munkajövedelmeken keresztül is serkentik a GDP-bővülést. A kormányzati intézkedések összességében mérsékelt inflációs hatást eredményeznek.

A számszerű hatásokat tekintve a 2020 áprilisa óta meghozott kormányzati lépések a gazdaság idei évi teljesítményét 4,1%-kal, a jövő évit pedig 4,6%-kal javítják. Fontos kiemelni, hogy az intézkedések a 2022-es évet követően is 4,0-4,7%-os mértékben támogatják a gazdaság teljesítményét.

3.2. táblázat: Intézkedések makrogazdasági hatásai

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
GDP	1.8	4.1	4.6	4.0	4.4	4.7
Háztartások fogyasztási kiadása	3.2	3.2	4.1	3.9	4.3	4.3
Beruházások	3.2	14.8	15.0	6.2	6.6	7.3
Export	0.0	1.7	2.3	3.4	4.0	4.5
Import	1.2	2.1	2.4	2.1	2.2	2.2
Infláció	0.0	0.5	0.6	0.2	0.3	0.4
Versenyszféra foglalkoztatás	0.5	1.9	1.7	0.7	0.8	0.9
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0.2	1.4	1.9	2.5	2.8	3.1

Forrás: PM-számítás

6. számú keretes írás: A koronavírus-járvány kitörése óta meghozott intézkedések makrogazdasági hatásai

A magyar Kormány idejében meghozta azokat a lépéseket, amelyek elengedhetetlenek a járvány elleni sikeres védekezéshez, valamint elősegítik a gazdaság újraindítását a járvány elmúltával. Az intézkedések egyik kiemelt célja a munkahelyek védelme, ennek részeként pedig megtörtént a jelentős keresletcsökkenés következtében fellépő kényszerű munkaidő-csökkenéssel szembesülő vállalatok bérterheinek részleges átvállalása. A bértámogatáson túlmenően számos, a korlátozások által érintett ágazatban működő cégeknek nem kell munkáltatói járulékot fizetniük, valamint a munkavállalók járuléka is jelentősen mérséklődött. Továbbá a munkaadók védelmében vállalati likviditást segítő kamat és garanciatámogatott hitel- és tőkeprogramok kerültek meghirdetésre, amelyek a gazdasági visszaeséstől és a külföldi felvásárlásoktól is megvédhetik a magyar tulajdonú vállalatokat.

A koronavírus-válságot követően az új munkahelyek teremtése szintén elsődleges fontosságú, ezért a munkavállalóikat megtartó cégek számára technológiafejlesztésre, környezetvédelmi és energiahatékonysági beruházásra összesen több százmilliárd forintnyi keretösszeggel jelennek meg pályázatok, valamint a képzések tandíjainak 95 százalékát átvállalja az állam, az állást keresők pedig kamatmentes felnőttképzési diákhitelre jogosultak. Kiemelt intézkedésként említhető továbbá a vállalkozások és háztartások törlesztési terheinek enyhítése érdekében életbe lépett törlesztési moratórium. Emellett a lejáró gyed, gyes, gyet ellátások meghosszabbításra kerültek a veszélyhelyzet idejére, valamint 2021 februárjától a 13. havi nyugdíj négy részletben visszaépítésre kerül.

A koronavírus-válság során a kiemelt ágazatok védelme érdekében is, amelyek működését alapvetően megakasztotta a járvány, jelentős forrásokat költ el a Kormány. Ilyen a turizmus, egészségipar, élelmiszeripar, kreatív ipar, mezőgazdaság, építőipar, közlekedés és logisztika. Ezeket az ágazatokat az elkövetkező időszakban is beruházási támogatási programokkal, kedvezményes tőke- és garanciatámogatott hitelekkel, infrastruktúra fejlesztések támogatásával és adócsökkentésekkel segíti a Kormány. A turizmus területén a szállodák és éttermek számára fejlesztési és hitelprogramok állnak rendelkezésre. Az egészségipar minden eddiginél jelentősebb támogatásban részesül, annak érdekében, hogy a belföldi gyógyszer- és egészségügyi termékei nagyobb arányban jelenjenek meg a magyar egészségügyben.

A meghozott szerteágazó kormányzati döntések hathatósan segítik a magyar gazdaságot, hogy sikeresen birkózzon meg a járvány jelentette kihívásokkal. Ezt megerősíti, hogy a koronavírus-válság kitörése óta meghozott intézkedések együttesen soha nem látott mértékű gazdasági ösztönző csomagot jelentenek, amely az éves hazai GDP 37%-át teszi ki. Megállapítható, hogy a koronavírus-járvány kitörése óta meghozott intézkedéscsomag a tavalyi évben kétszámjegyű GDP visszaeséstől óvta meg a magyar gazdaságot, az idei évben pedig újra növekedési pályára állítja hazánk gazdasági teljesítményét. Ráadásul a meghozott döntések nem csak 2020-2021-ben, hanem a teljes előrejelzési horizonton jelentős mértékű támaszt nyújtanak a tekintetben, hogy – a járványt követő gazdasági helyreállítás során – ismét tartósan 4%-ot meghaladó mértékben tudjon bővülni a magyar gazdaság teljesítménye.

3.3. táblázat: A koronavírus-járvány kitörése óta meghozott intézkedések összesített makrogazdasági hatásai

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
GDP	5.5	8.4	4.6	4.0	4.4	4.7
Háztartások fogyasztási kiadása	10.0	12.0	4.1	3.9	4.3	4.3
Beruházások	16.6	28.7	15.0	6.2	6.6	7.3
Export	0.1	5.4	2.3	3.4	4.0	4.5
Import	3.3	4.8	2.4	2.1	2.2	2.2
Infláció	0.0	1.0	0.6	0.2	0.3	0.4
Versenyszféra foglalkoztatás	6.7	9.6	1.7	0.7	0.8	0.9
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0.7	3.4	1.9	2.5	2.8	3.1

Forrás: PM-számítás

3.8. MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA

A hatályos, Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény elsődleges célként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. A koronavírus-járvány hatásainak következtében átalakult makrogazdasági környezetben is változatlanul ez, valamint a pénzügyi stabilitás megőrzése és a Kormány gazdaságpolitikájának támogatása a jegybank feladata. Az MNB 2001 óta az inflációs célkövetés rendszerében alakítja a monetáris politikát. Ennek keretében a Monetáris Tanács 3%-os középtávú inflációs célt határozott meg, amelyet 2015 márciusában egy ± 1 százalékpontos toleranciasávval egészített ki az esetlegesen bekövetkező gazdasági sokkok hatásának tompíthatósága érdekében. Az inflációs célkövetést a monetáris politika a kamatlábak változtatásával, a lebegő árfolyamrendszer nyújtotta rugalmasság kihasználásával és nem-konvencionális eszköztárával biztosítja.

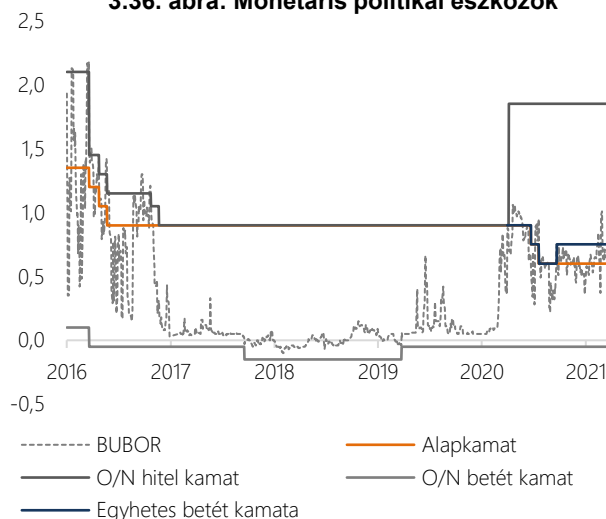
2020-ban a koronavírus negatív gazdasági hatásainak tompítása érdekében a jegybank jelentős intézkedéseket hozott kamat és likviditási oldalon egyaránt: 2020-ban az irányadó eszköz szerepét implicit módon az egyhetes betéti eszköz vette át. 2020 áprilisától hetente meghirdetésre kerül a 2016 óta potenciálisan az eszköztár részét képező egyhetes betéti eszköz, amely az O/N betéti eszköznél kedvezőbb kamatot fizet. Az egyhetes betéti eszköz kamata április 7-től célzottan alakíthatóvá vált, azaz a kamatfolyosón belül +/- irányba is eltérhet az alapkamtól. Ez szeptemberben meg is történt, a Monetáris Tanács az egyhetes ráta 15 bázispontos emelése mellett döntött.

A Jegybank az alapkamaton keresztül is támogatta a gazdasági helyreállást, így a nyár folyamán a Monetáris Tanács két lépésben 0,6%-ra csökkentette annak mértékét.

A BUBOR 0% körüli szintje az év során feljebb tolódott. Ennek mértéke az egyhetes betéti eszköz kamata körül ingadozik, amelynek szintje jelenleg 0,75%.

2020. április 7-én a kamatfolyosó felső határaként funkcionáló egynapos, O/N fedezett hitel kamata 0,9%-ról 1,85%-ra emelkedett. A kamatfolyosó ezzel ismételt szimmetrikussá vált.

3.36. ábra: Monetáris politikai eszközök

Az MNB a banki likviditás érdekében több intézkedést hajtott végre. Elsők között ideiglenesen felfüggesztette a hitelintézetek számára egységesen előírt 1 %-os kötelező tartalékrátát.

Az MNB devizaswap-eszközén keresztül továbbra is többletlikviditást biztosít a bankrendszer számára, azonban ennek állománya csökkenő tendenciát mutat. A szükséges likviditás biztosítására március 25-től visszavonásig fix kamatozású fedezett hitelügyletet (repó) vezetett be 3, 6, 12 hónapos és 3, 5 éves időtávon.

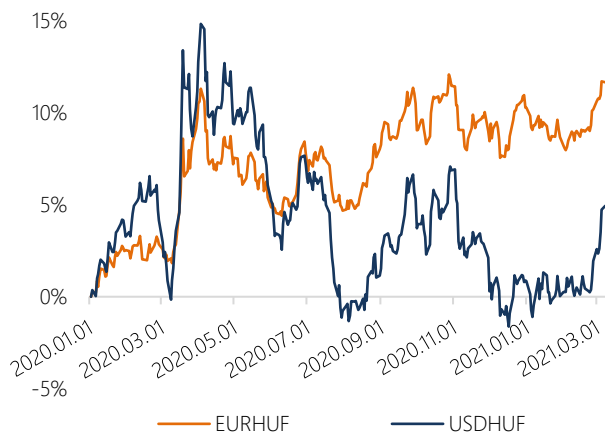
A Jegybank a banki likviditást erősítő lépésként a nagyvállalati hitelek fedezetként való elfogadása mellett döntött, mellyel az eddigi 7000 milliárd forintos banki fedezeti kört további 2600 milliárd forinttal bővítette ki.

Május elején az MNB egy új eszközvásárlási programról is döntött a másodlagos piacon. Ennek keretében tavaszig közel 1800 milliárd forintnyi állampapírt vásárolt. A jegybank a jelzáloglevél-vásárlási programját is újraindította a bankrendszer hosszú távú forrásellátottságának növelése céljából. A program keretében megközelítőleg 300 milliárd forint értékben vásárolt 2021 tavaszáig.

A nem-konvencionális monetáris politikai eszköztár részeként meghirdetett kötvény- és hitelprogramok (NKP, NHP) többletlikviditása az alapkamaton kamatozó preferenciális betéttel kerül semlegesítésre. Az NKP és az NHP Hajrá konstrukciók állománynövekedésére ettől eltérően az MNB

2021. június végéig 4%-os kamatot fizet, hogy ezzel is ösztönözze a piaci szereplők minél gyorsabb kilábalását a válságból.

3.37. ábra: Árfolyamok alakulása
(2020.01.01.=100)

A járvány hatással volt a hazai fizetőeszközre is. Tavasszal a forint historikus mélypontra került, ahonnan év végére némileg vissza tudott erősödni. A forint árfolyamát a konjunktúrafolyamatok mellett az erre adott jegybanki és világgazdasági reakciók befolyásolták.

Összességében elmondható tehát, hogy a magyar monetáris politika fókuszában 2020-ban a koronavírus-járvány gazdasági és piaci hatásainak enyhítése állt. Az új monetáris politikai mix a hozamgörbe hosszú végét eredményesen lejjebb szorította a pénzügyi rendszerbe helyeződő addicionális likviditás által.

Nemzetközi tekintetben a vezető jegybankok 2020 tavaszán intenzív lazításba kezdtek, a koronavírus-járvány kedvezőtlen gazdasági hatásait tompítandó. A jegybankok a felmerülő problémák orvoslására jellemzően erőteljes kamatcsökkentéseket, valamint mennyiségi lazítási programokat hirdettek meg. A legfontosabbak között említendő a Fed két (50 és 100 bázispontos) kamatvágása (az irányadó kamat 0%-0,25%-os szintre került). Emellett 1-3 hónapos, egyenként 500 milliárd dollár összegű repók, majd korlátlan keretösszegű eszközvásárlási program, továbbá a tőkekövetelmény ideiglenes figyelmen kívül hagyása került bejelentésre. A Fed ezen túlmenően változtatott inflációs célrendszerén és nyár óta már az átlagos inflációs célzás stratégiáját követi. Az EKB szintén újraindította eszközvásárlási programjait. Az európai jegybank emellett a kereskedelmi bankok likviditását támogató program feltételeinek enyhítéséről (LTRO, TLTRO III), továbbá a likviditási és tőkekövetelmény mutatók szigorú betartásának ideiglenes felfüggesztéséről is döntött. Mindkét nagy jegybank mérlege a válságkezelés következtében jelentős mértékben megnövekedett.

3.9. PÉNZÜGYI SZEKTOR

Az elmúlt egy év új kihívásokat hozott a pénzügyi szektor számára is. A 2020-at megelőző években folyamatosan javuló mutatók, a rekord jóvedelmezőség és a jó portfólió minőség egy ellenálló bankrendszerrel tanúskodnak. Ez megalapozta azt, hogy a hitelintézetek a koronavírus-járvány kedvezőtlen gazdasági hatásainak tompításában a kormányzati és jegybanki intézkedésekkel együttesen fontos szerepet tudjanak játszani.

Bár 2020-ban tranzakciós alapon bővült a nem pénzügyi vállalatok hitelállománya, a járvány negatív gazdasági hatása a hitelezési folyamatokban is visszaköszönt. Az árfolyamtisztított éves növekedési ütem a teljes vállalati szektorra nézve mérsékeltebb, 9,4%-os növekedést mutatott, ugyanez az adat a kkv-szektor esetén 12,4% volt (egy évvel ezelőtt a növekedés rendre 14,2 és 14% volt). A kkv-hitelek aránya tovább nőtt, az éves tranzakciók több mint háromnegyede ezen szektorhoz köthető. Bővülés figyelhető meg az újonnan folyósított hitelek tekintetében: a nem pénzügyi vállalatoknak folyósított hitelek 2020-ban 5,8%-kal (a kkv-k esetében azonban csak 0,2%-kal) haladták meg a 2019. évi értéket. Megjegyzendő, hogy a folyósítások jelentős részét a rövid lejáratú vállalati hitelek évről évre történő meghosszabbításai képezik.

A 2020 májusában lezáruló NHP Fix program a hosszú lejáratú és rögzített kamatozású hitelek részarányát hivatott növelni. A konstrukció keretein belül több mint 17 ezer vállalat mintegy 564 milliárd forint értékben kötött hitel- vagy lízingszerződést.

A járvány vállalati működésre gyakorolt hatása többek között megjelent árbevétel-kiesésben és beszállítói fennakadásokban, ezen felül a foglalkoztatás mértékére és beruházások halasztására is hatott. A szabályozó több intézkedéssel is támogatta a vállalati szektor működését. A törlesztési moratórium általános segítséget nyújt a nehéz helyzetbe került családoknak és vállalkozásoknak, a Növekedési Kötvényprogram hozzáférhetőbbé tételével pedig a nagyvállalati finanszírozás korlátait lazította. 2020 áprilisában az NHP Hajrával a kkv-szektor támogatásának kedvezményes, fix kamatozású hitelkonstrukció jött létre. A program

hatására több mint 31 ezer vállalkozás jutott összesen 2 044 milliárd forint hitelhez az elmúlt egy évben. Az NHP Hajrá jelenleg 3000 milliárd forintos kerettel fut, így a résztvevő kkv-k köre várhatóan tovább bővül.

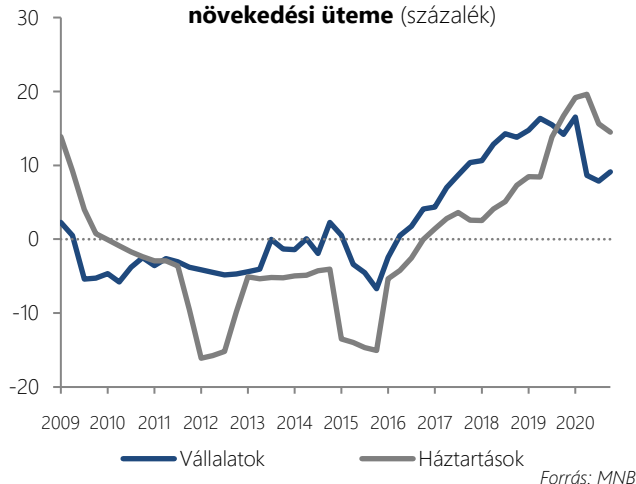
A kormányzat részéről a garanciaprogramok feltételeinek korábbinál még kedvezőbbé tétele segíti a vállalatok banki forráshoz jutását – a hitelkockázatok korábbinál is nagyobb részét, akár 90%-át átvállalva a bankoktól. Emellett a kamattámogatott konstrukciók is enyhítik a vállalkozások kapcsolódó terheit. 2021 márciusában indult a 100 milliárd forint keretű Kamatmentes Újraindítási Gyorskölcsön mint Magyarország első, államilag finanszírozott mikrohitel-programja, mely a banki hitelezésből kiszoruló vállalkozókat hivatott forráshoz juttatni. A Kormány 2020-ra, majd azt meghosszabbítva 2021 júniusáig hitelmoratóriumot rendelt el, ezzel védve a gazdasági visszaesésben bizonytalanra vált háztartási és vállalati szektor szereplőit. A moratóriumot a lakossági hitellel rendelkező ügyfelek 50%-a, míg a vállalati hitellel rendelkező ügyfelek 38%-a veszi igénybe. A korábbi évekhez hasonlóan 2020-ban is mérséklődött a vállalati NPL-ráta. 0,4 százalékpontos csökkenés után 2020 végén 3,5%-on állt a nem pénzügyi vállalatok nemteljesítő hiteleinek aránya. A járvány hatására növekedhet a nemteljesítő banki ügyfelek száma, azonban a hitelmoratóriumnak köszönhetően ez jelenleg nem realizálódik az NPL ráta növekedésében.

A bankszektor korábbi évekre jellemző kedvező jövedelmi viszonyai mérséklődtek 2020-ban. Bár a kamateredmény, valamint mérsékelten a díj- és jutalékeredmény is növekedett, a működési költségek továbbra is felemésztik a bevételek jelentős részét. A bankok portfóliójuk minőségi romlására készülve értékvesztés- és céltartalékszintjüket közel tízszeresére (280 milliárd forintra) növelték az elmúlt egy évben, ezzel adózás előtti eredményük 2019 végéhez képest több mint felére csökkent.

A járvány ellenére a magyar bankszektor jelentős többlettel teljesítette a likviditás- és tőkekövetelményeket, mindezt döntések sora támogatta a koronavírus megjelenése óta. A korábban megképzett tőkepuffereket feloldották, a hitelintézeti

osztalékfizetés immár 2021 szeptemberéig szünetel, ezen felül likviditást erősítő lépés a banki nagyvállalati hitelek fedezetként való elfogadása is.

3.38. ábra: A nem pénzügyi vállalkozások és a háztartások hitelállományának éves növekedési üteme (százalék)

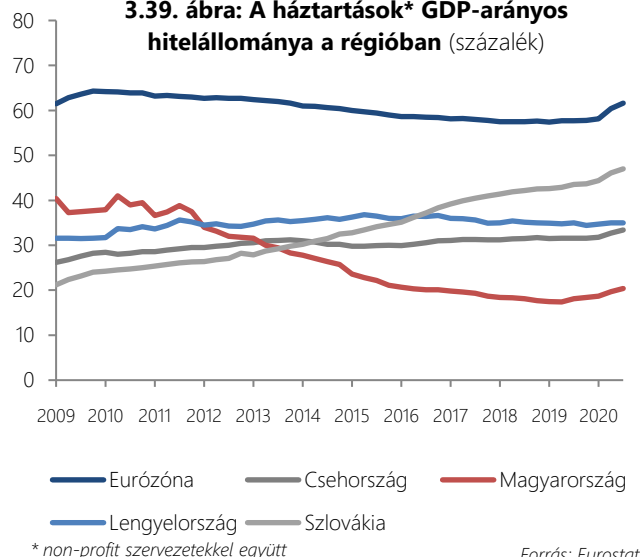

A háztartások hitelfelvétele 2020-ban visszaesett, a járvány a fogyasztási és az egyéb hitelek kihelyezését vetette vissza. Mindezek ellenére a háztartások hitelállománya tavaly 1030 milliárd forinttal bővült, ami 14,5%-os növekedési ütemnek felel meg. Az ellentmondást a hiteltörlesztési moratórium magyarázza, 2020-ban ugyanis összesen 215 milliárd forinttal kevesebb hitelt törlesztettek a háztartások az előző évhez képest.

Tavaly 2 208 milliárd forint új hitelt folyósítottak, ami 8,7%-kal kevesebb a 2019-es adatnál. A fogyasztási hitelek kihelyezése egy év alatt 15,5%-kal visszaesett ugyan, de így is ebből a hitelcsoportból folyósítottak a legtöbbet (1 155 milliárd forint). A fogyasztási hitelek iránti nagy érdeklődés továbbra is a Babaváró kölcsön népszerűségének köszönhető, melyből 587 milliárd forintot helyeztek ki az előző évben. Lakáscélú hitelek közül 928 milliárd forint új hitelt bocsátottak ki, ami a válság ellenére 1,8%-os növekedést jelent 2019-hez képest. Egyéb hitelek közül 125 milliárd forint került folyósításra, ami 12%-os csökkenéssel egyenlő.

Az előző évek kiemelkedő hitelállomány-növekedése ellenére a magyar háztartások eladósodottsága a régiós országok közül továbbra is az egyik legalacsonyabb és lényegesen elmarad az eurózána átlagától, ami azt jelenti, hogy a háztartási hitelezésben még jelentős növekedési potenciál rejlik.

3.39. ábra: A háztartások* GDP-arányos hitelállománya a régióban (százalék)

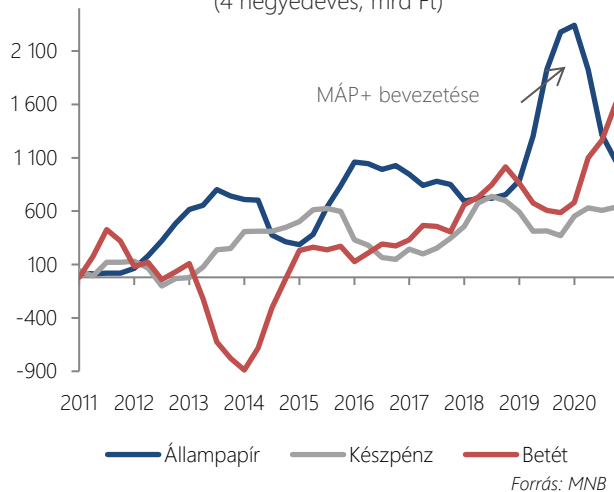

A 90 napnál nagyobb késedelemben lévő hitelek állománya 146 milliárd forintot tett ki 2020 végén, ez mindössze az 1,8%-át jelenti a teljes háztartási hitelállomálynak. A mutató az előző évhez képest 0,9 százalékponttal, 46 milliárd forinttal lett alacsonyabb. A moratórium feloldását követően középtávon a nem teljesítő hitelállomány emelkedése várható. Hiteldinamika tekintetében bár 2021 elején már mind a fogyasztási, mind a lakáscélú hitelezés visszafogottabb volt, a járvány elmúlásával azonban minden hitelkategóriában gyors növekedésre számítunk.

A háztartások megtakarításai 2020-ban rekord összegben, 4 215 milliárd forinttal emelkedtek. Az új megtakarítások legnagyobb része (1 695 milliárd forint) betétekbe áramlott. A betétállomány-bővülés elsősorban a járvány okozta óvatossági motívum felerősödésének az eredménye. Az állampapír-állomány 1 073 milliárd forinttal emelkedett tavaly, ami azt jelenti, hogy a 2019-ben bevezetett Magyar Állampapír Plusznak sikerült tartósan megemelni a lakosság állampapír iránti keresletét.

3.40. ábra: A legfőbb lakossági megtakarítások alakulása

(4 negyedéves, mrd Ft)

A pénzügyi szektor folyamataiban minden bizonnyal fordulópontot jelent a koronavírus-járvány és hatásai. Mindazonáltal egyrészt igen jó állapotban érte a hazai bankszektort a válság, köszönhetően az elmúlt évek gazdaságpolitikai intézkedéseinek. A forintosítás, a hitelek egyre nagyobb arányú fix kamatozása és a túlzott eladósodást megelőző makroprudenciális intézkedések mind hozzájárultak ahhoz, hogy egy egészséges szerkezetű hitelállomány alakuljon ki. Emellett a kedvező konjunktúrafolyamatok és a demográfiai programok, továbbá a különböző támogatott vállalati hitelkonstrukciók mind a hitelkereslet bővülését szolgálták, amelyek végső soron a bankok üzletmenetére és pénzügyi mutatóira is kedvezően hatottak.

Másrészt pedig a járvány kedvezőtlen gazdasági hatásait tompító intézkedések gyorsan és kellő mértékben érkeztek, ezzel a válság számos negatív következményét, így például a bankok jövedelmezőségét és tőkéjét erodáló nem teljesítő állományok későbbi felduzzadását a gazdaságpolitika nemcsak elhalasztani, hanem várakozásaink szerint érdemben mérsékelni is tudja. Ez pedig hozzájárul ahhoz, hogy a pénzügyi szektor a hitelfolyósításain keresztül a jövőben is megfelelően képes legyen hozzájárulni a gazdaság vérkeringésének fokozásához.

4. A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA

4.1. KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK

Az elmúlt években végrehajtott költségvetési konszolidáció eredményeként a kormányzati szektor hiánya 2012-től 2019-ig a GDP 3%-a alatt volt, és ennek megfelelően folyamatosan, évről-évre mérséklődött az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. Az adósságráta a 2011. évi 80,4%-ról 2019 végére 65,5%-ra süllyedt. A felelős gazdálkodás, a kiépített fiskális puffer és a megképzett költségvetési tartalékok érdemi mozgásteret biztosítottak a koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségek kezelésére.

A fiskális politika a válság elleni védekezés során célzott, kellően rugalmas megközelítést alkalmazott a megfelelő reagálás és a szükséges anticiklikus

keresletélénkítés megvalósítására. Ezzel összhangban a járványügyi és gazdaságvédelmi kiadások, a válság terheinek enyhítését célzó adóintézkedések, valamint az automatikus stabilizátorok működése következtében 8,1%-os költségvetési hiány állt elő, az államadósság pedig a GDP 80,4%-ára emelkedett. Ez a költségvetési politika azon az alapvetésen nyugodott, hogy *jó időkben* az adósságrát csökkenteni kell, míg *rossz időkben* az államnak be kell avatkoznia a gazdasági válság negatív hatásainak mérséklése érdekében, felvállalva a GDP-arányos adósságmutató átmeneti növekedését. A fejlett országok, illetve az uniós tagállamok a járvány teremtette különleges helyzetben szintén így jártak el.

4.1. táblázat: Középtávú költségvetési pálya (GDP %-ában)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kormányzati szektor egyenlege	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
Bruttó államadósság	80,4	79,9	79,3	77,5	75,7	73,1

Forrás: KSH, MNB, PM-számítás

4.2. 2020. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE

A 2020-as év tervezésekor a költségvetés 4,0%-os GDP növekedéssel és 2,8%-os inflációval számolt. A hiánycélt a GDP 1%-ban határozta meg, a GDP 1%-át kitevő biztonsági tartalékok (Országvédelmi Alap és a rendkívüli kormányzati intézkedések) mellett.

Azonban a tavalyi év gazdasági és költségvetési folyamatait teljes mértékben átírta a koronavírus világjárvány. A 2020. tavaszi Konvergencia Programban a Kormány 3%-os GDP-visszaeséssel számolt, ennek, valamint a járvány elleni és gazdaságvédelmi intézkedéseknek az eredményeként 3,8%-os GDP arányos hiányt jelzett előre. Októberben azonban egyértelművé vált, hogy a vártnál súlyosabb járvány és a jelentősebb, 6,4%-osra várt gazdasági visszaesés miatt a kormányzatra nagyobb költségvetési teher hárul, ezért a hiány is magasabb lesz, a GDP 8-9%-a. A gazdasági visszaesés végül kedvezőbben alakult, a GDP 5,0%-kal zsugorodott, részben a kormányzat

gazdaságélénkítő intézkedéseinek köszönhetően. A hiány a célsáv aljához közel alakult, a tavaszi notifikáció szerint a deficit a GDP 8,1%-ára teljesült. Az államadósság a GDP 80,4%-ára emelkedett. Mind a hiány szintje, mind az államadósság növekedése összhangban volt az EU más tagállamaiban tapasztalt folyamatokkal.

A kormányzat a járvány kitörésekor gazdaságvédelmi programot hirdetett meg részben költségvetési, részben nem költségvetési források mozgósításával. Mindenekelőtt a leginkább válságba került ágazatok részesültek adókedvezményekben és kaptak mentességeket, de ezen felül minden vállalkozásnak csökkent az adóterhe.

Munkahelyvédelmi és munkahelyteremtő programok kerültek meghirdetésre, amelyekben kezdettől fogva érvényesült az a törekvés, hogy a kereslet és a forgalom

átmeneti visszaesése miatt felszabadult kapacitásokat a vállalatok használják ki továbbképzési és beruházási programok megvalósítására.

A kormány három költségvetési alapot hozott létre, az alapokba a járvány elleni védekezés és a gazdaság újraindításának forrásai kerültek. A Járvány Elleni Védekezési Alap számára 643 milliárd forintot biztosítottak, melyből a legnagyobb tétel, a járvány elleni védekezés központi tartaléka már rendelkezésre állt 378 milliárd forint értékben. A Gazdaságvédelmi Alapban a tárcáktól történő átcsoportosításokkal összesen 1366 milliárd forint állt rendelkezésre.

Bevételi oldal

Az adóbevételeknél egyértelműen megmutatkozott a koronavírus-járvány okozta gazdasági visszaesés hatása, de ezen kívül a járvány negatív következményeinek ellensúlyozására hozott kormányzati adóintézkedések is mérsékeltek az adóbevételeket. Az uniós módszertan szerint, 2020-ban a tervezettnél 1116 milliárd forinttal kevesebb adóbevétel érkezett a kormányzati szektorba (a központi és az önkormányzati költségvetésbe).

Bár a bérnövekedés üteme a válság miatt elmaradt a tervezettől, és ezért a Kormány, a munkavállalók és a munkaadók közti háromoldalú megállapodásban szereplő bérnövekedési feltétel nem teljesült, a Kormány mégis 2 százalékponttal csökkentette a szociális hozzájárulási adó kulcsát. A kisvállalati adókulcs a szociális hozzájárulási adóval párhuzamosan 2021. január 1-jétől további egy százalékponttal mérséklődött.

2020. március-június időszakában a válsághelyzet által leginkább sújtott ágazatok adó- és járulékkedvezményben részesültek a rövid távú károk enyhítése érdekében, azaz a munkáltatóknak nem kellett a szociális hozzájárulási adót, a szakképzési hozzájárulást és a rehabilitációs hozzájárulást megfizetniük. Jelentős kedvezményben részesültek a munkavállalók is ezekben az ágazatokban, ugyanis a munkaerőpiaci- és nyugdíjjárulék fizetési kötelezettségük átmenetileg eltörlésre került, valamint az egészségbiztosítási járulék összege is legfeljebb a jogszabályban előírt minimum (7710 Ft) összegig került

levonásra. Összhangban a járulékokra vonatkozó intézkedésekkel a leginkább sújtott ágazatokban a kisvállalati adót (KIVA) választók esetén sem kellett beszámítani a személyi jellegű kifizetéseket az adó alapjába, és a KATA szerint adózó legkisebb vállalkozások, önfoglalkoztatók fizetési kötelezettségei is elengedésre kerültek június 30-ig. Ezen felül az adóhatóság felfüggesztette az adóvégrehajtásokat a veszélyhelyzet végéig.

A turizmus és a vendéglátás élénkítése érdekében a munkáltató által SZÉP-kártyán keresztül juttatások átmenetileg mentesültek a szociális hozzájárulási adó alól, mely szabályozás a Nemzeti Versenyképességi Tanács javaslatára 2021. év végéig maradhat meg.

A családok helyzetének javítását szolgálta, hogy a veszélyhelyzet megszűnéséig meghosszabbodott a gyermek gondozására, nevelésére tekintettel nyújtott egészségbiztosítási és családtámogatási ellátásokra való jogosultság.

2020. július 1-jétől az egyéni járulékok egy járuléknembe olvadtak össze, és egységes jogszabályban kerültek újraszabályozásra. A családi járulékkedvezmény alkalmazása is kedvezőbbé vált, amely a társadalombiztosítási járulék erejéig érvényesíthető.

A Kormány ugyancsak döntött arról, hogy akik digitális oktatásban vesznek részt, azok számára a helyhez kötött internet-hozzáférési szolgáltatás harminc napra ingyenesen vehető igénybe.

A járvány a turisztikai szektort különösen erőteljesen érintette, így az ebben az ágazatban működő vállalatok mentesülnek a turizmusfejlesztési hozzájárulás befizetése alól 2020. március 1-től 2021. év végéig, illetve az idegenforgalmi adó megfizetés alól 2020. március 1-től kezdődően a veszélyhelyzet megszűnéséig.

Amikor a járvány terjedésének lassítása érdekében 2020 novemberében az éttermek bezárása elkerülhetetlenné vált, ezzel párhuzamosan az elvitelre történő vagy házhoz szállítással értékesített étel- és italforgalomra vonatkozóan 5%-os áfakulcs került meghatározásra.

2020. július 22-től a rozsdáövezetekben épülő 150 négyzetméter alatti lakóingatlanok értékesítésére a kedvezményes 5%-os áfakulcs került bevezetésre.

A járvány őszi, második hullámának kibontakozására tekintettel hozott korlátozó intézkedésekkel párhuzamosan a kormány újra adókedvezmények és mentességek bevezetéséről döntött. 2020. novemberétől a vendéglátásban és a szabadidős ágazatban működő vállalkozásokat ismét mentesítette a munkáltatói adóterhek megfizetése alól. Továbbá a tavaszi időszakhoz hasonlóan a kisvállalati adó esetében a személyi jellegű kifizetések nem képezik az adó alapját a válság által leginkább sújtott ágazatokban.

A járvány elleni védekezés fedezetére a Járvány Elleni Védekezési Alap forrásaként a közös teherviselés elvét alkalmazva 2020. május elsejétől bevezetésre került a kiskereskedelmi adó és a hitelintézeti különadó is. A 2020-ban befizetett hozzájárulási többlet összege 2021-től kezdve öt éven át egyenlő részletekben levonható a pénzügyi szervezetek különadó kötelezettségéből.

Kiadási oldal

A 2020 tavaszán meghirdetett kormányzati akcióterv 5 programot tartalmazott:

1. Munkahelyek megőrzése: rövidített munkavégzés (15%-tól 75%-ig tartó munkaidő-csökkentés) esetén a Kormány – jogszabályban rögzített feltételekkel – 70%-ban átvállalta a kieső munkaidőre járó nettó alapbér 70%-át, legfeljebb a nettó minimálbér kétszereséig. A támogatás legfeljebb 3 hónapig volt nyújtható. A mérnökök és K+F tevékenységekben dolgozók esetében a 40%-os bérkiegészítést lehetett kérelmezni.
2. Munkahelyteremtés: egyszerűsített pályázati konstrukció nyílt meg azon cégek számára, amelyek ebben a nehéz időszakban is beruházást, technológia változtatást, környezetvédelmi fejlesztéseket terveztek, illetve a vállalkozásnál épp nem foglalkoztatható munkavállalók online átképzését vállalták. Mivel sok diplomásra lesz szükség, megkapták a diplomát azok az egyetemi hallgatók, akik befejezték a tanulmányaikat, de

nyelvvizsga hiányában nem vehették át a diplomájukat.

3. A kiemelt ágazatok védelme: a turizmus, az egészségipar, az élelmiszeripar, a mezőgazdaság, az építőipar, a logisztika, a közlekedés, a film és kreatív ipar újraéledését beruházási támogatási programokkal, kedvezményes tőke- és garanciatámogatott hitelekkel, infrastrukturális fejlesztések támogatásával és adócsökkentésekkel segítette a Kormány.
4. A hazai vállalkozások finanszírozása: a magyar vállalatok számára kamat- és garanciatámogatott hitelek nyíltak meg, amelyekhez állami garanciaprogramok indultak. Emellett tőkeprogramok is megvalósításra kerültek a magyar cégek védelmében.
5. Család és nyugdíjas programelem: 2021 év elejétől - négy részletben - visszaépül a 13. havi nyugdíj. 2021-2024 között a januári nyugdíjon felül a nyugdíjban és a nyugdíjszerű ellátásban részesülők 1-2-3-4 heti nyugdíjat/ellátást fognak kapni.

Decemberben a Kormány döntött arról, hogy a turizmus és a vendéglátás ágazatban a bértámogatási programot 2021. január 31-ig meghosszabbítja, valamint kiterjeszti az utazásszervezéssel foglalkozó vállalkozásokra is.

A szállodák a 2020. november 8-ig beérkezett foglalások után 80%-os kompenzációt kaptak, amennyiben a munkavállalók továbbfoglalkoztatását vállalják.

Az adó-, családügyi-, munkahelyvédelmi intézkedések, a kormányzat által novemberben és decemberben bejelentett intézkedések hatását is figyelembe véve 709 milliárd forintot tettek ki.

A Gazdaságvédelmi Alap meghatározó szerepet játszott a gazdaságvédelmi intézkedések finanszírozásában, így az év végére jelentős túlköltés mutatkozott 3088,2 milliárd forint összegben, amire a felülről nyitás adott alapot.

A hazai forrásból megvalósuló beruházások felgyorsultak. A közlekedési fejlesztésekre jelentős összeget fordított a kormányzat. A gyorsforgalmi útfejlesztéseket finanszírozó hazai előirányzatokról

228 milliárd forint, a közúthálózat felújítására szolgáló tisztán hazai előirányzatokról 175 milliárd forint, a vasúthálózat fejlesztésére szolgáló hazai előirányzatról 144 milliárd forint kifizetés történt 2020-ban. A „Modern Városok Program” előirányzatról a Kormány 48,4 milliárd forintot fordított a vidéki nagyvárosokat modernizáló, versenyképességet, turisztikai vonzerőt növelő és életminőséget javító fejlesztésekre. A pandémia ellenére mind nominálisan, mind a GDP arányában emelkedtek a kormányzati beruházások 2020-ban az előző évhez képest.

A Járvány Elleni Védekezési Alap szintén felülteljesült, a járványhelyzet vártnál súlyosabb alakulása miatt végül 1027,4 milliárd forint kifizetésére került sor, amely 385 milliárd forinttal haladja meg a kezdeti terveket. A védőnők és egészségügyi szakdolgozók 2020 novemberében 20 százalékos béremelést kaptak, ami közel 82 milliárd forintot tett ki. A járvány elleni

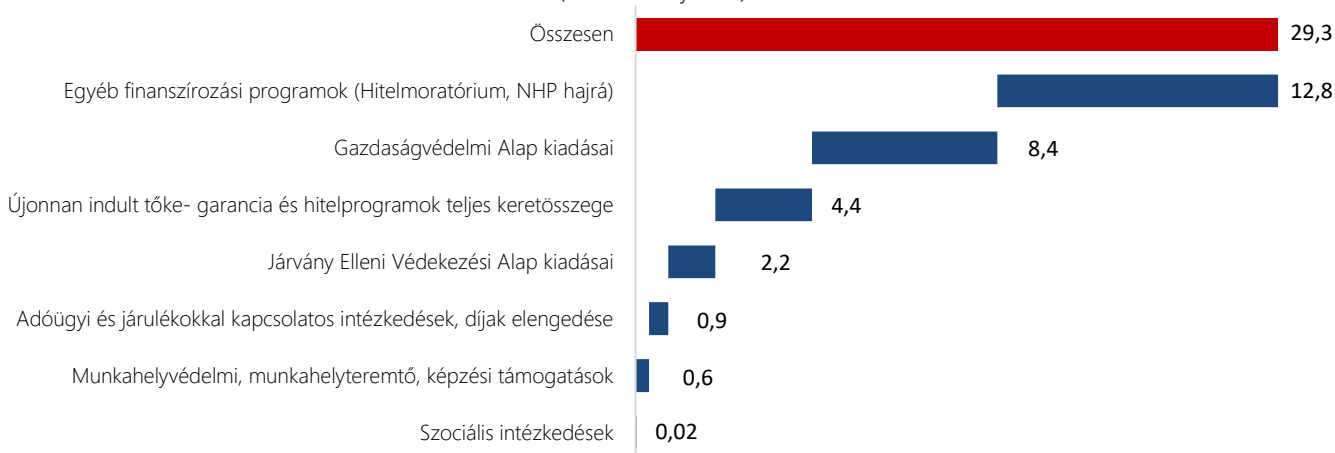
védekezésben a Kormány elismerte az egészségügyben dolgozók munkáját, így minden egészségügyi dolgozó bruttó 500 ezer forintos egyszeri juttatást kapott, mely 101,3 milliárd forintos kiadást jelentett.

A közvetlen költségvetési kiadással nem járó intézkedések kerete több mint 8200 milliárd forint volt, mely tartalmazta a hiteltörlesztési moratóriumot, illetve a vállalkozásoknak szánt államilag támogatott garancia és tőkeprogramokat valamint a kedvező hitelfelvételi lehetőségeket is.

A meghozott – részben költségvetési, részben egyéb - intézkedések léptéke megközelítette a GDP 29,3%-át, amivel a gazdasági visszaesés mértékét közel 6 százalékponttal sikerült tompítani, és a támogatási programok 704 ezer álláshelyet védtek meg.

4.1 ábra: A betervezett intézkedések gazdasági léptéke

(a GDP arányában)

Forrás: PM

A közmunka program kiadásai 125 milliárd forinton teljesültek, közel 41 milliárd forinttal alacsonyabb szinten az előző évihez képest, annak ellenére, hogy a munkahelyeket elvesztők előtt a közmunka lehetősége nyitva állt. A közmunka programban résztvevők átlagos létszáma a 2019. évi 101 ezer főről 89 ezer főre csökkent 2020-ban.

A passzív ellátások összege a 2019. évihez képest a koronavírus járvány következtében közel 40 milliárd forinttal magasabban alakult. A korábban vártnál visszafogottabb növekedésben szerepet játszott a Kormány által a járvány hatásait ellensúlyozása céljából

meghirdetett munkahelyteremtő és a munkahelyvédő programok eredményessége, melynek köszönhetően a munkanélküliségi mutatók a vártnál kisebb mértékben növekedtek.

A 2014-2020-as uniós pénzügyi ciklus forrásai tekintetében a kifizetett pénzek felhasználására került a hangsúly. A korábbi években a hazai költségvetés által megelőlegezett projektek megvalósítása az előlegek felhasználásán keresztül felgyorsult, ami hozzájárult a korábbi évek gazdasági növekedéséhez.

A fejlesztéspolitikában fontos kormányzati cél volt az uniós források minél gyorsabb felhasználása. 2017 végéig a megjelent pályázati felhívások már lefedték a 2014–2020 közötti időszakban rendelkezésre álló forrás 100%-át, 2020 végére pedig a kötelezettségvállalás szintje 109%-ra emelkedett.

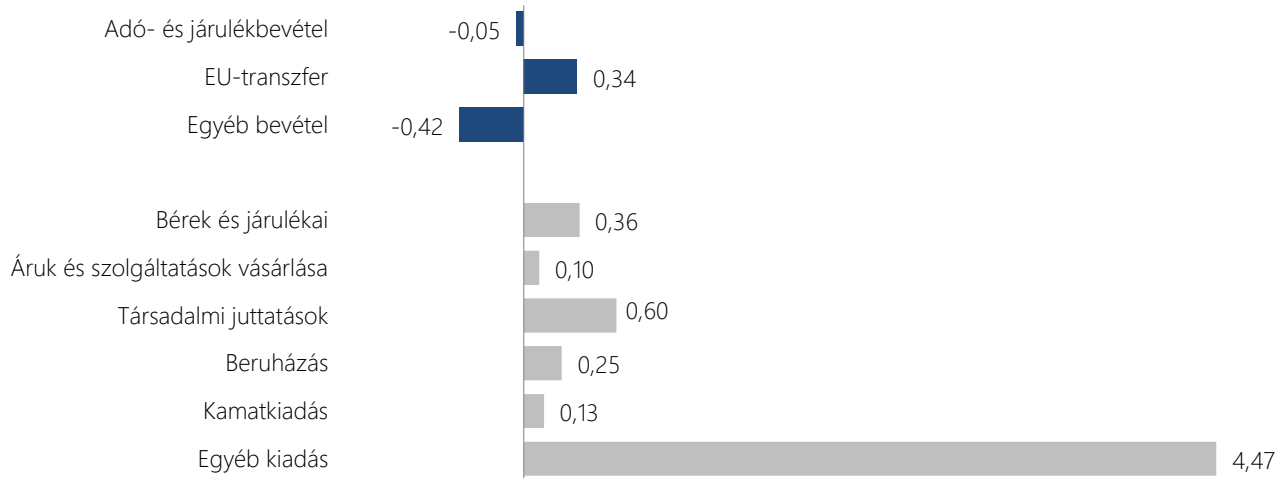
2020-ban az átutalások összege meghaladta az 1 600 milliárd forintot, amely szinte teljes egészében a kohéziós programokra érkezett (ezen kívül agrár támogatásokra mintegy 200 milliárd forint). A járvány

elleni védekezés illetve a járvány gazdasági hatásainak enyhítése céljából hozott új intézkedések elindulásával (pl. React EU) a források felhasználásában mérsékelt növekedés várható.

A Bizottság által rendkívüli intézkedésként bevezetett 100%-os társfinanszírozás a 2020-2021 számviteli évre segítette és segíti az uniós források mielőbbi felhasználását. Ez kb. 120 milliárd forinttal (kb. 0,3 milliárd euróval) több transzfert eredményezett 2020-ban.

4.2. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2020-2019

(a GDP %-ában, százalékpont)

Forrás: PM

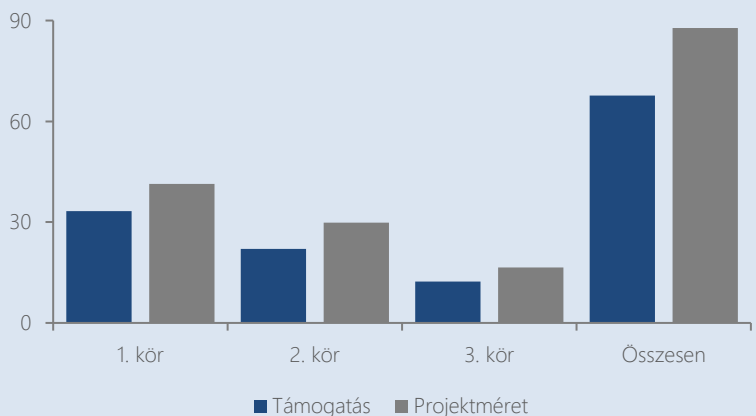
7. számú keretes írás: A Pénzügyminisztérium Egészségipari Támogatási Programjának eredményei

A koronavírus-járvány rávilágított, hogy az ellátásbiztonság az egészségügy területén is kulcsfontosságú. Éppen ezért Magyarország Kormánya a hazai egészségügyi gyártás megerősítése, az ellátási kapacitások kiépítése mellett döntött. A Pénzügyminisztérium a WHO ezen helyzetekre kiadott ajánlásai alapján meghatározta azon egészségügyi termékköröket, amelyek rendelkezésre állása stratégiai fontosságú.

Az előzetes felméréseket követően 2020. augusztus 3-án került meghirdetésre az 50 milliárd forintos keretösszegű Egészségipari Támogatási Program. Az elnyerhető támogatás meglévő kapacitás fejlesztésére, más gyártókapacitások egészségügy szolgálatába való állítására vagy új kapacitások kiépítésére is fordítható. Egy hét leforgása alatt több mint 40 cég nyújtott be támogatási igényt mintegy 60 milliárd forint összegben, bő 70 milliárd forint összértékű projekt megvalósítására. A legtöbb pályázat maszk-, fertőtlenítő-, illetve alapanyaggyártásra vonatkozó fejlesztési tervet tartalmazott. Emellett többek között érkeztek röntgen- és lélegeztető gépek, valamint gyógyszerek gyártására vonatkozó pályázatok is. Nemcsak a végtermék-gyártást karolja fel a program, hanem a horizontális értéklánc egészét: az alapanyag-, alkatrész- és csomagolásgyártásra érkezett pályázatok is kedvező elbírálásban részesülhetnek, amennyiben megfeleltek a kritériumoknak és az elvárásoknak. Ez szintén segíti az ellátásbiztonságot, ugyanis a járvány időszak rámutatott, hogy nemcsak a késztermékek szállítása, hanem a kritikus termékekhez szükséges alapanyag-ellátás folytonossága is szükséges.

Az első körben 30 cég pályázata nyert támogatást, akik 41,4 milliárd forint összértékű beruházáshoz kaptak 33,3 milliárd forint költségvetési forrást. A jelentős érdeklődés okán a Kormány megemelte a pályázat keretösszegét. A Pénzügyminisztérium így 2020. novemberben, majd 2021 januárjában is újraindította a pályázás lehetőségét. A második és harmadik körben további 32 cég pályázata nyert összesen közel 35 milliárd forint támogatást bő 45 milliárd forint összértékű beruházás megvalósításához. Ezzel az Egészségipari Támogatási Program 68 milliárd forintos költségvetési keretéből közel 90 milliárd forint összértékű termelő beruházás valósul meg Magyarországon többségében még az idén (4.3. ábra).

4.3. ábra: Az Egészségipari Támogatás Program három köre
(milliárd forint)

A kapacitások gyors felépítése kulcsfontosságú. Az Egészségipari Támogatási Program ebbéli hatékonyságát jelzi, hogy a pályázatok első köréből 10 projekt már átadásra is került. Ezzel olyan, a jelen körülmények között kiemelten fontos gyártókapacitások álltak az egészségügy, egyúttal az ország ellátásbiztonságának szolgálatába, amelyek többek között képesek automata fertőtlenítők, hazai fejlesztésű légtisztító berendezések, maszkok, gumikesztyűk, továbbá oltáshoz használt orvosi eszközök előállítására.

A programmal kapcsolatban a Pénzügyminisztérium elvárásként fogalmazta meg azt, hogy az Egészségipari Támogatási Program keretében kihelyezett forrásokból megvalósuló projektek az ellátásbiztonság növelésén túlmenően a gazdaság diverzifikációját is előmozdítsák. Ennek érdekében a Pénzügyminisztérium elősegíti a programban részt vevő cégek közti szakmai kapcsolatok fejlesztését is. A mentorálás célja a későbbiekben a

tudásátadás ösztönzése, a termelési lánc különböző pontjain elhelyezkedő vállalatok összekapcsolása, a tapasztalatok megvitatása támogató-tanácsadó utókövetés keretében. A Pénzügyminisztérium várakozásai szerint ezáltal a cégek jobb eredményeket érhetnek majd el nemcsak a hazai, de a régiós piacokon, sőt globálisan is. Hazánk földrajzi fekvése, a magas színvonalú orvosi és műszaki képzés, a képzett és költséghatékony munkaerő, valamint a vállalkozásbarát hazai gazdaságpolitikai környezet megteremti ugyanis az előfeltételeit annak, hogy Magyarország az egészségügyi termékek exportpiacán is erőteljesebben megjelenjék. Az Egészségipari Támogatási Program tehát az ellátásbiztonságot közvetlenül javító hatásán túlmenően egyúttal lehetőséget biztosít a gazdaság diverzifikációjának és versenyképességének növelésére is.

4.3. 2021. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A 2021-es költségvetés készítésekor 4,8%-os gazdasági növekedést és 3%-os inflációt feltételezve 2,9%-os hiánycélt tűzött ki a Kormány, a GDP 0,5%-át meghaladó biztonsági tartalék mellett.

A 2021. évi költségvetési törvény is prioritásként kezelte a világméretű koronavírus-járvány elleni védekezés folytatását, elsőrendű feladatként jelölte meg az egészség védelme mellett a gazdaságvédelmet és a gazdaság újraindítását, az elmúlt évek sikeres kormányzati politikája főbb irányainak (családvédelem, otthoneremtés) megőrzését.

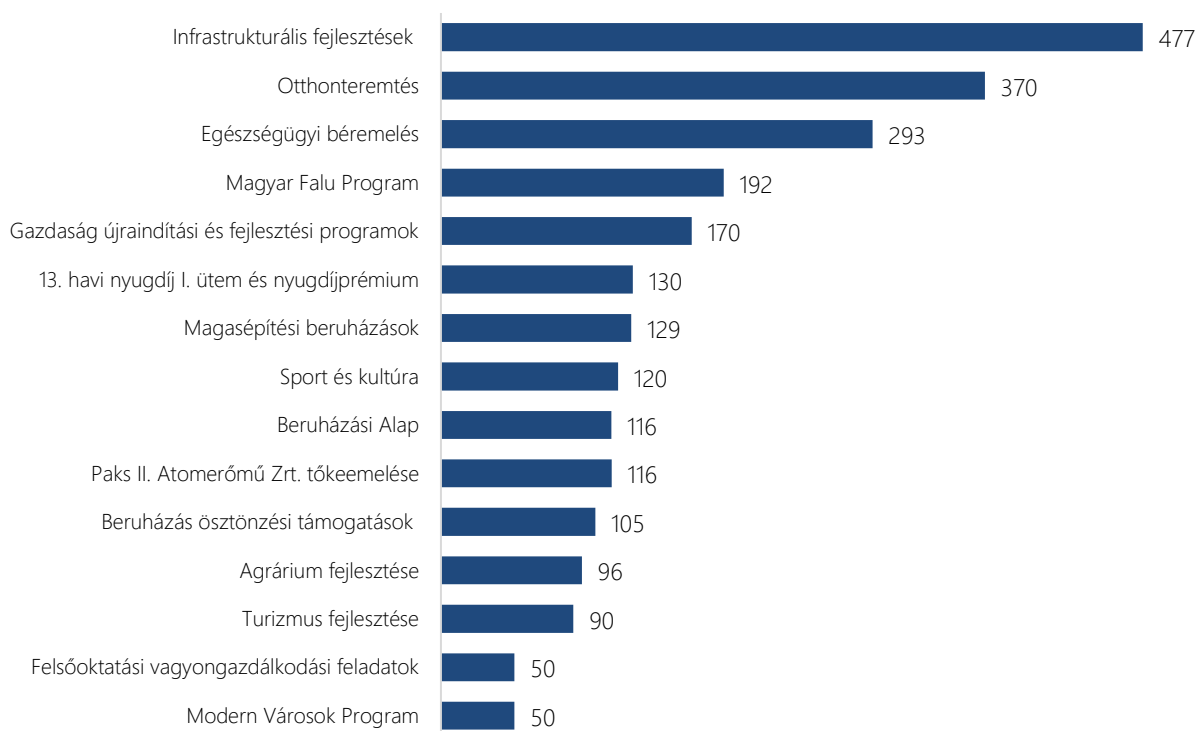
A költségvetési törvénytervezet a járvány okozta gazdasági válságból való kilábalás segítésére, a gazdaság növekedési képesség fenntartására 2610 Mrd forintos kerettel Gazdaságvédelmi Alapot (GVA) hozott létre. A 2021. évi törvény módosítása többletforrást biztosít a gazdaság újraindítását célzó intézkedéseknek, programoknak, így az e célra allokált források a Gazdaság-Újraindítási Akcióterv keretében kerülnek felhasználásra. A Gazdaság-Újraindítási Alap fejezetben biztosított források többek közt lehetővé teszik, hogy az Egészséges Budapest Program fejlesztései 2021-ben is folytatódjanak, ezáltal a

fővárosi és Pest megyei egészségügyi ellátások fejlődjenek, az érintett intézmények infrastruktúrája megújuljon, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés könnyebbé váljon, valamint a sürgősségi esetek ellátása hatékonyabb legyen. A vidék vonzerejének erősítését, a területi egyenlőtlenségek csökkentését és a kistelepüléseken élő emberek életminőségének javítását a Magyar Falu Program biztosítja, többek közt az e településeket érintő közutak és közlekedési célú létesítmények felújításával. A Modern Városok Program pedig a vidéki nagyvárosok modernizációját és versenyképességét segíti elő.

Az infrastruktúrafejlesztési program keretében folytatódik az autópályák országhatárig való elvezetése és a régióközpontok gyorsforgalmi úthálózatba történő bekapcsolása. Az uniós társfinanszírozású vasúti projektek mellett – a Budapest-Belgrád vasútvonal magyarországi szakaszának fejlesztésén felül – hazai költségvetési forrásból folytatódnak egyes, gazdasági növekedést szolgáló vasúti infrastrukturális beruházások. A Paks2 beruházás is folytatódik, mely hozzájárul a magyar gazdaság hosszú távú versenyképességéhez az olcsó és kiszámítható villamos energián keresztül.

4.4. ábra: Gazdaság-Újraindítási Akcióterv - nemzeti források 2021-ben

(Mrd Ft-ban)

A Kormány továbbra is kiemelt célnak tekinti a már megkezdett fejlesztések folytatását, mint például a köznevelési ágazatban már hatodik éve működő Nemzeti Köznevelési Infrastruktúra Fejlesztési Programot, amelynek keretében színvonalas tornatermek, tantermek és tanuszodák épülnek. A honvédelemre fordítható kiadások 2021-ben is nőnek a GDP arányában. Ez lehetőséget ad a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében elkezdett fejlesztések folytatására, valamint a személyi állomány megbecsülésének javítására.

A vállalkozások, családok az adókedvezmények révén idén is jelentős támogatásban részesülnek, mintegy 380 milliárd Ft értékben.

A 2021. évi költségvetési törvény elfogadása után a makrogazdasági környezet 2020-ban kedvezőtlenebbül alakult a vártnál, idén a gazdaság teljesítménye várhatóan még nem tudja elérni a 2019-es szintet. Ilyen körülmények között indokolt a korábban tervezettnél is erőteljesebben, költségvetési eszközökkel is segíteni a gazdasági fellendülést. Ez év során kiderült, hogy a járvány harmadik hulláma miatt a védekezési költségek nagyságrenddel meghaladják az eredetileg erre a célra tervezett összeget, és érdemben emelkedik az uniós költségvetési hozzájárulásunk.

Minderre tekintettel 2021-ben az új hiánycél 7,5%, ami a gazdaság újraindításához és a járvány elleni védekezéshez szükséges többletforrások biztosítása ellenére is mérséklődést jelent az előző évhez képest, és lehetővé teszi az adósság 79,9%-ra csökkenését.

A járvány következményeinek enyhítésére, a gazdaság újraindítására, a munkahelyek védelmére a veszélyhelyzet alatt jelentős, kormányrendeleti szintű döntések születtek a 2021. évi költségvetési törvényt érintően. A veszélyhelyzet megszűnésével azonban e kormányrendeletek és intézkedések hatályukat veszítik, így azon döntéseket, melyek megerősítése és fenntartása továbbra is indokolt, az idei költségvetési törvény tavaszi ülészakában történő módosítása biztosítja.

A kormány a 2021. évi költségvetési törvény elfogadása után a járványra tekintettel, a gazdasági kilátások romlása miatt további, a 2021-es évet érintő intézkedésekről döntött:

- Az orvosok 3 lépcsőben jelentős béremelésben részesülnek, a fizetések 2021-től kezdődően három év alatt minden korábbinál nagyobb mértékben emelkednek, amire a költségvetés lehetőséget biztosít. A szakorvosok mellett a fogorvosok, az

- alapellátásban dolgozó orvosok és szakdolgozók is jövedelmük emelkedésére számíthatnak. Így az egészségügyi béremelésekre allokált forrás mintegy 355 milliárd forint.
- Az iparűzési adó 2021-ben átmeneti jelleggel a felére, 2 százalék helyett 1 százalékra csökken a 4 milliárd forint árbevétel vagy mérlegfőösszeg alatti kis- és középvállalkozások, valamint az egyéni vállalkozások körében. A kieső iparűzési bevételeket a Kormány a 25 ezer fő alatti kistélephelyek esetén kompenzálja, a nagyobb önkormányzatok esetén pedig egyenként tekinti át a pénzügyi helyzetet.
 - A Kormány 10 millió forintos kamatmentes gyorskölcsönt nyújt 10 évre a legsérülékenyebb kis- és középvállalkozások számára. A 100 milliárd forintos hitelkeretű program három év türelmi időt hagy a törlesztés megkezdésére.
 - 2021. január 1-jétől az otthonteremtési akcióterv keretében az új építésű lakások értékesítésére vonatkozó áfa adómérték ismét 5 százalékra csökkent.
 - 2021-től kezdődően akár 3 millió forint felújítási támogatást igényelhetnek a gyermeket nevelő családok. Továbbá, a lakásfelújítási program mellett a kormány kedvezményes hitel lehetőséget is biztosít. A hitel mértéke maximum 6 millió forint lehet, kedvezményes 3 százalékos kamattal. A felvett hitel összegből 3 millió forint vissza nem térítendő támogatás, mely a felújítás végén vehető igénybe.
 - A gyermekes családok otthonteremtésének elősegítése érdekében szintén 2021. január 1-jétől mind az új, mind a használt lakások megvásárlása mentes a visszerthes vagyonszerzési illeték alól, ha a vásárlásnál a vagyonszerző a családi otthonteremtési kedvezményt (CSOK) használja fel.
 - A KIVA 1 milliárd forint helyett már 3 milliárd forint bevételi határig választható 2021-től. Ezzel összhangban pedig a megszűnési korlát 3 milliárd forintról 6 milliárd forintra emelkedett.
 - A SZÉP-kártya szociális hozzájárulási adója eltörlésre kerül 2021. december 31-ig. Emellett szintén év végéig a SZÉP kártya alszámlái közt az átjárás szabad. 2021-ben a kedvezményes adózású keretösszeg 800 ezer forintra nőtt a versenyszférában a veszélyhelyzet végéig, hozzájárulva a hazai turizmus élénkítéséhez.
 - A vendéglátást és a turizmus ágazatot segítő a turizmusfejlesztési hozzájárulás elengedése az év végéig meghosszabbodik. Emellett a reprezentációt és üzleti ajándékot terhelő szociális hozzájárulási adó 2021. december 31-ig eltörlésre kerül.
 - A nehéz helyzetbe került vállalkozások megsegítése érdekében további likviditást segítő intézkedések kerülnek elfogadásra. A pénzügyi problémával küzdő vállalatok fizetési kedvezményben részesülhetnek. A gyorsabb áfa-visszafizetés az év végéig megmarad a kkv-k számára.
 - Szintén a vállalkozásokat segíti az a rendelkezés, hogy a szociális hozzájárulási adó kedvezmény már három havi munkanélküliség után igénybe vehető a korábbi hat hónap helyett.
 - A vállalkozások likviditási nehézségeinek enyhítésére, a társasági adó mintájára az energiaellátók jövedelemadójában is lehetőség nyílik 2021-től a 2020-tól keletkezett veszteség elhatárolására.
 - A Kormány 2020 novemberétől a vendéglátásban és a szabadidős ágazatban működő vállalkozásokat mentesítette a munkáltatói adóterhek megfizetése alól és bértámogatásban részesíti a veszélyhelyzet végéig. A járvány harmadik hullámának beindulásakor a 2021. március 8-tól elrendelt üzletbezárásokra tekintettel a bértámogatási program és az adókedvezmények kiterjesztésre kerültek azokra a szektorokra, amelyeknek be kellett zárniuk.
 - A költségvetési törvény módosítása többletforrást biztosít többek közt a felsőoktatási intézmények PPP kiváltására, a Széchenyi Kártya Programhoz kapcsolódó intézményi kezességi díjtámogatásra és válságkonstrukciókra, közúti felújításokra, az Útprogram konstrukció forrásigényére, a járvány elleni védekezésre, ezen belül is a Nemzeti Oltóanyaggyár és a Nemzeti Koronavírus-Oltóanyaggyár megvalósítására, illegális hulladék kezelési célokra.
- A hazai források mellett minden felszabadítható, illetve még le nem kötött 2014-2020-as időszaki uniós forrás 2021-ben elsődlegesen a gazdaság újraindítása érdekében kerül felhasználásra. A koronavírus-

világjárvány okozta közvetlen gazdasági és társadalmi károk helyreállításának elősegítése, a helyreállítás beindítása és a gazdaság újraindítása érdekében elindult az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköze (Recovery and Resilience Facility, a továbbiakban: RRF). Az RRF eszközből elsősorban strukturális reformokat és szorosan hozzájuk kapcsolódó beruházásokat lehet finanszírozni és ennek során kiemelt figyelmet kell fordítani a zöld és digitális átmenetnek való hozzájárulásra. A költségek legalább 37%-a zöld, és legalább 20%-a digitális célokat kell szolgáljon. Az RRF vissza nem térítendő támogatás kerete mintegy 2500 milliárd forint. Az RRF terv projektjei összesen 9+1 nemzetstratégiai cél alá kerülnek besorolásra. Az RRF keretében az alábbi területekre biztosítható forrás:

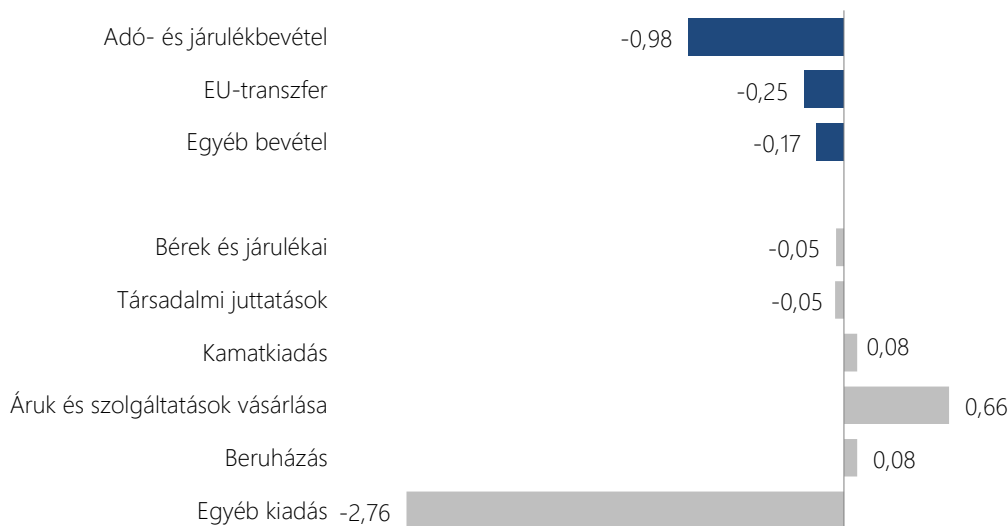
- A. Demográfia és köznevelés
- B. Egyetemek megújítása
- C. Felzárkózó települések
- D. Vízgazdálkodás
- E. Fenntartható zöld közlekedés
- F. Energetika (zöld átállás)

- G. Átállás a körforgásos gazdaságra
- H. Digitalizációs reform a versenyképesség szolgálatában
- I. Egészségügy
- J. Horizontális

Szintén az Unió által kezdeményezett fellépés a REACT-EU program, amely a koronavírus-járvány okozta válságot ellensúlyozó intézkedésekhez kapcsolódó kiegészítő támogatás és a 2014-2020-as kohéziós operatív programok keretrendszerében kell felhasználni. A program kerete mintegy 400 milliárd forint, melynek beavatkozási területei többek között munkahelyek védelme (bértámogatás), a gazdaság újraindítása, valamint az egészségügyi ellátó rendszer, a köznevelési, szociális szféra támogatása. A koronavírus-válsághoz kapcsolódó uniós helyreállítási csomag finanszírozására vonatkozó felhatalmazást az új saját forrás határozat tartalmazza, annak hatályba léptetése 2021. év során várható, ami jelentős növekedést okoz az EU hozzájárulás összegében a korábbi évekhez képest.

4.5. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2021-2020

(a GDP %-ában, százalékpont)

4.4. 2022-25. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK

A programidőszak utolsó négy évében a konvergencia program előrejelzése döntően már eddig meghozott kormányzati döntéseket vesz figyelembe.

A bevételi oldal meghatározó elemei az adó- és járulékbévételek, valamint az uniós transzferek. Figyelembe véve a szociális hozzájárulási adó fokozatos csökkentését és a versenyképességi programban tervezett, a kkv-sektort segítő lépéseket, az adócentralizáció 1,8 százalékponttal mérséklődhet 2022 és 2025 között. Folytatódik a foglalkoztatás

bővítése, a családok és a vállalkozások támogatása. Az uniós támogatások tekintetében 2021-től már új uniós költségvetési ciklus kezdődött. Az előttünk álló években összességében jelentős uniós forrás hívható le, azonban a hozzájárulás mértéke is megnövekszik. Az adóbevételek – részben az eldöntött adócsökkentési intézkedéseknek a hatására – a GDP-től elmaradó ütemben nőnek, így mérséklődhet a centralizációs ráta. Az államháztartás összes GDP-arányos bevétele az utolsó négy évben 3,6 százalékponttal mérséklődhet.

4.2. táblázat: Az államháztartás fő bevételei (a GDP %-ában)

	2022	2023	2024	2025
Adó- és járulékbévételek	34,7	33,9	33,2	32,9
Egyéb bevételek az EU transzferek nélkül	4,2	4,0	3,8	3,7
Összes bevételek az EU transzferek nélkül	38,9	38,0	37,1	36,6
EU transzferek	2,3	2,6	1,6	1,1
Bevételek összesen	41,3	40,6	38,7	37,7

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

Forrás: PM-számítás

2022 és 2025 között az uniós támogatások nélkül 2,3 százalékponttal mérséklődhet a GDP-arányos összes bevételek, míg az uniós támogatások nélküli kiadások ennél erőteljesebben, 6,2 százalékponttal szorulhatnak vissza. A 2022. évtől kezdődően a gazdaság újraindítása keretében olyan intézkedések és programok kerülnek előtérbe (pl. otthonteremtés, infrastruktúrafejlesztés, turizmus és agrárium fejlesztése), melyek hosszú távon is támogatják a gazdaság fejlődését. Emellett a zöld átmenet és a digitalizáció is jelentős szerepet kap a gazdaság újraindításában.

Az előrejelzés számol:

- az újonnan vásárolt vagy épített lakások áfájának 27%-ról 5%-ra csökkenésével,
- valamint a csok igénybe vételével vásárolt ingatlanok visszerhes átruházási illeték mentességével a teljes időhorizonton,
- a 25 év alatti személyek jövedelemadó-mentességével, mely a fiatalok munkaerőpiaci részvételét, önálló életkezdését és családalapítását segíti,
- a munkáltatói adóterhek és a hozzá kapcsolódó KIVA adókulcs további csökkentésével,
- a 13. havi nyugdíj visszaépítésével, a nyugdíjak reálértékének megőrzésével, valamint a 3,5%-ot meghaladó növekedés esetén a nyugdíjprémium intézményével,
- az orvosok 2021-ben indult és több évig tartó bérfejlesztési programjával,
- az egészségügyi szakdolgozókat megillető újabb béremelésekkel, egyéb megkezdett életpályaprogramokkal,
- a honvédelemre fordítható GDP-arányos kiadások növekedésével,
- a járvány hatásainak leginkább kitett szektorok védelmére biztosított beruházási támogatási programokkal, kedvezményes tőke- és garanciatámogatott hitelekkel, infrastruktúra-fejlesztések támogatásával,
- az előző évekhez hasonlóan jelentős infrastrukturális fejlesztésekkel: közúti és vasúti fejlesztésekkel, ipari parkok kialakításával, területfejlesztési feladatokkal, fővárosi fejlesztésekkel,

- a beruházások előkészítésének és rugalmas megvalósításának finanszírozására szolgáló Beruházási Alappal,
- a Magyar Falu és a Modern Városok Program előrehaladásával,
- az Egészséges Budapest program keretében sorra kerülő beruházásokkal,
- turisztikai, és egyéb gazdasági fejlesztésekkel.

A közsférában többek közt az egészségügyben, a rendvédelemben, igazságszolgáltatásban a bérek emelkednek, ugyanakkor a munkáltatói terhek csökkentése mérséklően hatnak erre a kiadásra. A munkavállalói jövedelemre fordított összeg 1,3 százalékponttal mérséklődhet 2025-ig.

Takarékosság érvényesül a kormányzati szektor működési kiadásaiban, ami tükröződik abban, hogy a tisztán hazai forrásból vásárolt áruk és szolgáltatások GDP-arányos nagysága 6,6%-ról 5,7%-ra csökken.

A piaci termelők útján nyújtott juttatások GDP-arányos nagysága 2022-től kezdődően szinten marad, majd az időszak végére kismértékű mérséklődést mutat.

A társadalmi juttatások alakulását továbbra is meghatározzák a korábban végrehajtott strukturális

átalakítások. A pénzbeli juttatások mérséklődnek a GDP arányában a dinamikus gazdasági növekedés gyors visszatérése miatt, a 13. havi nyugdíj fokozatos bevezetése ellenére is. A GDP százalékában mérve az összes társadalmi juttatás 1,1 százalékponttal mérséklődhet 2022 és 2025 között, és ezzel jelentős arányban járul hozzá az újraelosztási ráta csökkenéséhez.

A kamatkiadás – bár nominálisan emelkedik 2022 és 2025 között – GDP-arányosan várhatóan 0,3 százalékponttal alacsonyabb lesz 2025-re. A lakosság által tartott állampapírok állományának növekedése emeli ugyan a kamatkiadásokat, mivel a lakossági papírok kamata magasabb a többi állampapírhoz viszonyítva, de a magyar háztartásokhoz kerülő kamatjövedelmek a GDP emelkedéséhez, közvetve az adóbevételek növekedéséhez is hozzájárulnak.

A hazai forrásból finanszírozott beruházások stabilan magas szinten alakulnak. Míg 2022-ben az összes kormányzati beruházás 76 százaléka valósulhat meg hazai forrásból (ide értve az uniós fejlesztésekhez adott hazai társfinanszírozást), addig 2025-re már 83 százalékra nőhet ez az arány. A Paks 2 beruházás ebben az arányszámban nem szerepel, mivel azt felhalmozási transzferként veszi számba a statisztika.

4.3. táblázat: Az államháztartás fő kiadásai (a GDP %-ában)

	2022	2023	2024	2025
Egyenleg	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
Bevételek összesen	41,3	40,6	38,7	37,7
Kiadások összesen	47,2	44,5	41,7	39,7
Összes kiadás az EU transzferek nélkül	44,8	41,9	40,1	38,6
ebből:				
munkavállalói jövedelem	10,1	9,9	9,3	8,8
árak és szolgáltatások vásárlása tisztán hazai forrásból	6,6	6,1	5,9	5,7
beruházások hazai forrásból (társfinanszírozással együtt)	5,4	4,7	4,7	4,3
társadalmi juttatások	12,4	12,0	11,7	11,3
kamatkiadás	2,4	2,4	2,3	2,1

4.5. STRUKTURÁLIS EGYENLEG

A strukturális egyenleg a kormányzati szektornak a gazdaság ciklikus hatásaitól és az egyszeri tételektől megtisztított egyenlege. A középtávú költségvetési cél („medium-term budgetary objective”) a strukturális egyenlegre meghatározott célérték, mely 2020-tól 2022-ig a GDP 1,0%-ának megfelelő strukturális hiány, összhangban a „Code of Conduct”-ban bemutatott módszertannal.

A strukturális egyenleg becsléséhez a konvergencia program 0,45 nagyságú együtthatóval számítja ki a ciklikusan igazított egyenleget, amely megfelel az EU Kibocsátási Rés Munkacsoport által elfogadott módszertannak. Az együttható azt jelenti, hogy az államháztartás egyenlege 0,45 százalékponttal változik, amennyiben a GDP (változatlan szerkezetben) 1%-kal eltér a potenciális kibocsátástól.

4.6. A KORMÁNYZATI SEKTOR ADÓSSÁGA

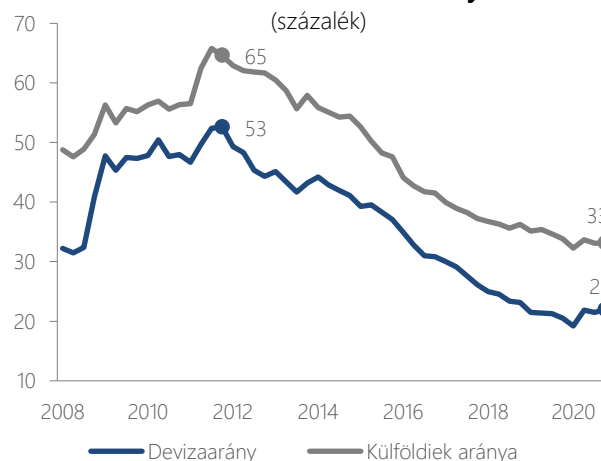
A magyar államadósság-kezelésben 2020-ban is fennmaradtak a korábbi évek fő stratégiai irányvonalai. Egyrészt a külső kitettség csökkentése, másrészt a devizaarány mérséklése, harmadrészt az adósság hátralévő futamidejének növelése tehát továbbra is fontos szempont a finanszírozási terv végrehajtásakor. A külföldiek aránya a teljes államháztartás adósságán belül ezzel összhangban 65%-ról 33%-ra mérséklődött, míg a devizaarány csökkenésének üteme megtorpant ugyan, de 20% közelében maradt azzal együtt is, hogy az adósságkezelő több ízben sikeres devizakötvény-kibocsátást hajtott végre az elmúlt egy évben. (4.6. ábra).

Az ötéves, euróban denominált magyar államkötvénynek a kockázatmentes euró államkötvényhez mért felára, ami jelenleg a legjobban tükrözi az országgkockázatot, 2020-ban 28 bázisponttól az év közepén a turbulens globális piaci folyamatok közepette megemelkedett, majd folyamatos mérséklődés eredményeképpen jelenleg 44 bázisponton áll.

A kibocsátási rés 2018 során az erőteljes belföldi kereslet eredményeként pozitív tartományba került, majd 2019-ben, a folytatódó kimagasló növekedési teljesítményhez köthetően értéke tovább nőtt. A koronavírus-válság következtében a kibocsátási rés értéke jelentős mértékben a negatív tartományban alakulhat az idén. Alapváltozati becslés alapján 2021. évi értéke -2,7%-ra valószínűsíthető. A konvergencia program előrejelzési horizontján a kibocsátási rés fokozatos záródása jelezhető előre.

A negatív kibocsátási rés miatt – egyszeri tételek figyelembevétele nélkül – a jelenlegi becslések alapján a költségvetés strukturális egyenlege 2021-ben a GDP 6,3%-ának megfelelő mértékű hiányt mutathat.

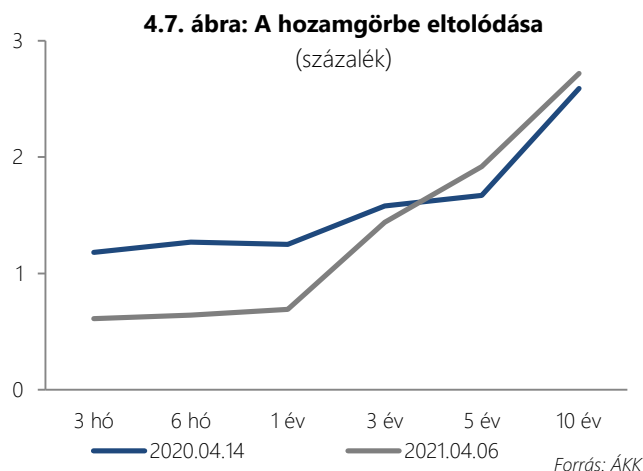
4.6. ábra: Az államadósság devizaaránya és a külföldiek kezében lévő aránya

Forrás: MNB

2012 óta mind a rövid, mind a hosszú állampapírok hozamai jelentős mértékben, hozzávetőleg 7-9 százalékponttal csökkentek: a 3 hónapos hozamok 7,5%-ról 0,6%-ra, az öt- és tízéves hozamok pedig 10%-ról 1,9-2,7%-ra süllyedtek. A mélypontok után 2020-2021-ben azonban némi hozamemelkedés is megfigyelhető volt a nemzetközi folyamatokat, beleértve a legutóbbi hetek koronavírus-járvány hatását lekövetve. Az elmúlt egy évben nem mozdult el

jelentősen a hozamgörbe, kissé meredekebbé vált: a rövidebb vége 57 bázisponttal lejjebb került, ugyanakkor a hosszú végén 13-25 bázispontos hozamemelkedés volt tapasztalható.

Az elsődleges piacon az aukciós hozamok is nagyrészt a másodpiaci trendek mentén alakultak. A még mindig kedvező hozamkörnyezetben ugyanakkor továbbra is érzékelhetően alacsony költségek mellett valósulhat meg az adósságfinanszírozás: míg 2012-ben az adósság implicit kamatlába 5,3%-os szinten állt, addig ez az átlagos kamatteher 2019-re 3,5%-ra, 2020-ra pedig 3,2%-ra mérséklődött.

Az utóbbi években nem vált feltétlenül szükségessé devizakötvények kibocsátása, annak szórványos alkalmazását a történelmileg alacsony nemzetközi hozamkörnyezet, valamint diverzifikációs törekvések tették indokolttá. 2020-ban ezek a szempontok a koronavírus-járvány pénzügyi hatásai okán fellépő tartalékképzési igénnyel is kiegészültek. Több alkalommal is sor került – minden esetben kiemelkedő érdeklődést és sikert elkönyvelve – devizakötvények kibocsátására. Az áprilisi tranzakció keretében 6 és 12 éves futamidejű eurókötvények kerültek a piacra rendre 1,125% és 1,625% kamattal. A kibocsátással Magyarország megerősítette, hogy az első európai, nem eurózónás szuverénként, az Európai Központi Bank eurózónás országok számára elérhető támogatása nélkül, a koronavírus-válság idején, hektikus piaci körülmények között is képes a korábbiakat meghaladó összegben, alacsony kamaton, döntően európai, hosszútávra gondolkodó befektetőktől forrást bevonni. Novemberben két másik eurókötvény-sorozat kibocsátása is lezajlott, ez esetben azonban már a nemzetközi gyakorlathoz is

kapcsolódva még hosszabb, 10 és 30 éves futamidőket megcélózva, 0,5%, illetőleg 1,5% kamatozást elérve. Az euróban történő adósságfinanszírozás mellett egy új szempontként merült fel zöld kötvények beemelése a portfólióba, így júniusban Magyarország 15 éves zöld kötvényt bocsátott ki. Építve a kötvénytípus sikerére, valamint megcélózva a japán piaci jelenlét fenntartását, szeptemberben szamurájkötvény kibocsátására is sor került. A négy kötvénysorozatból kettő, a 7 és 10 éves futamidejű szintén zöld kötvény volt. A két hagyományos sorozat pedig – tesztelve a piacot – 3, illetve 5 éves lejáratral került kibocsátásra. A kuponkamatok szintén kedvezően, 0,52% és 1,29% között alakultak. A kibocsátások sikere egyrészt visszaigazolta, hogy a befektetők bizalma töretlen a kormányzat által 2010 óta folytatott gazdaságpolitika iránt, másrészt pedig az általuk bevont forrás nemcsak a kormányzati tartalékokat emelte bőséges szintre, de egyúttal a devizatartalékokat is gyarapította.

Az államadósság finanszírozásának befektetői szerkezetében eközben is lényeges maradt a hazai szektorok szerepvállalása. Az intézményi befektetők vásárlásait – a nemzetközi példákhoz hasonlóan – a jegybanki kötvényvásárlási program támogatta. Emellett kiemelendő, hogy a lakosság részesedése továbbra is erőteljes maradt az adósságfinanszírozásban. A 2019-ben nagy sikerrel bevezetett MÁP+ erőteljesen növekedő pályára állította a lakosság kezében lévő állampapír-állományt, és bár 2020 első hónapjaiban a pandémia okozta bizonytalanság hatására az értékesítés üteme mérséklődött, májustól kezdve ismét a MÁP+ vált az egyik legnépszerűbb megtakarítási eszközzé. Jelenleg az államadósság bő negyede a lakosság kezében van, 2020 elejétől kezdve 1300 milliárd forinttal 9300 milliárd forint fölé emelkedett a háztartások állampapír-állománya. A lakosság megbízható befektető, növekvő szerepvállalásának köszönhetően még stabilabbá válik az adósságfinanszírozás. Erre a szektorra kevésbé jellemző ugyanis, hogy piaci turbulencia esetén hirtelen eladná állampapírjait, a kifizetett kamat pedig a magyar gazdaságban marad, a családok jövedelmét növeli. A hazai szektorokra való támaszkodás egészségesebb szerkezetű adósságállományt tesz tehetővé, amellyel mérséklődik az ország külső kitettsége és sérülékenysége.

A harmadik prioritás az adósságkezelésben az adósság hátralévő futamidejének növelése. Miután mind a lakossági, mind a hazai és külföldi intézményi befektetők egyre inkább a hosszú állampapírokat keresik, az elmúlt években az adósság hátralévő futamideje és durációja is meredeken emelkedik, 2021. januárra előbbi 5,3, utóbbi pedig 4,6 évnél járt. Ehhez érdemben hozzájárultak a MÁP+ sikerén túlmenően a 15, sőt 30 éves futamidejű devizakötvény-kibocsátások is. Ezzel az adósság megújítási kockázata is érdemben mérséklődött.

4.4. táblázat: Egyes szektorok állampapír-piaci részesedése (%), 2021. február)

Befektetőtípusok	
Külföld	29
Hitelintézetek	29
Háztartások	26
Biztosítók, nyugdíjpénztárak	7
Egyéb	9

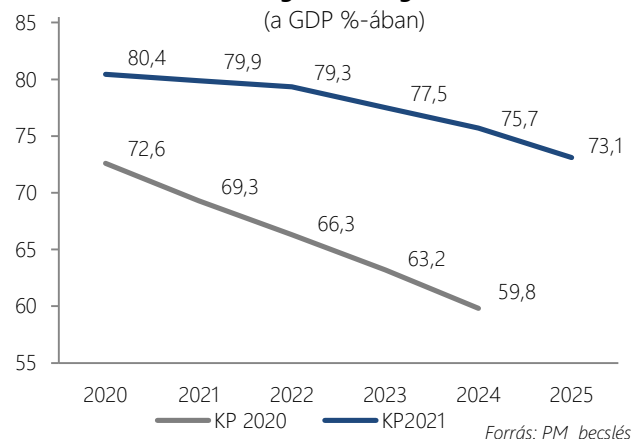
Forrás: MNB, PM számítás

Előretekintve az adósságkezelési prioritások fokozottan érvényesülni fognak. 2021-ben tovább csökken a devizaarány a külföldiek arányának mérséklődésével egyetemben, miközben a finanszírozásban tovább erősödik a hazai befektetők, mindenekelőtt a lakosság szerepe, amely által a lakosság kezében lévő állampapír-állomány a kormányzat célkitűzésének megfelelően 2023-ra eléri majd a 11 ezer milliárd forintot. Az adósságszerkezet egészségesebbé tételére és így a külső sérülékenység csökkentésére vonatkozó kormányzati törekvéseket a befektetők mellett a hitelminősítők is elismerik, hiszen Magyarország az uniós tagországok azon felébe tartozik, amelyek eredményeit a hitelminősítők még a bizonytalanságokkal teli járványidőszak közepette is a minősítési kilátás javításával ismerték el. Mindez jól tükrözi, hogy Magyarország már egy erős, stabil fundamentumokkal rendelkező gazdaság.

A GDP-arányos államadósság 2011 óta tartó folyamatos mérséklődése 2020-ban a koronavírus-válság gazdasági hatásainak és az ezt kezelő kormányzati intézkedéseknek eredményeképpen szükségszerűen megtorpant, 2020 végén ugyanis

365,1 forint/euro árfolyam mellett 80,4%-on állt az adósságráta. Ezt követően ugyanakkor újra dinamikus mérséklődés várható, amellyel a tervezési horizont végére, 2025-re az adósságráta előreláthatólag 73,1%-ra csökken vissza (4.8. ábra).

4.8. ábra: Az adósságráta a 2020. és 2021. évi Konvergencia Programokban
(a GDP %-ában)

A jelenlegi konvergencia program a tavalyinál magasabban futó adósság pályával számol, amiért a koronavírus-járvány gazdasági és pénzügyi hatásai, valamint az azok enyhítését megcélzó intézkedések tehetők felelőssé. Ezeknek az adósságnövelő hatása a fokozatos normalizálódással együtt beépül a teljes időhorizonton, feljebb tolva az adósságszintet, amelyet némiképp kompenzálni tud a gazdaság újraindulásának kedvező hatása.

4.5. táblázat: A 2020. és 2021. évi adósság pályaelőrejelzések eltérése (százalékpont)

2021	2022	2023	2024
+10,6	+13,0	+14,3	+15,9

Forrás: MNB, PM számítás

(1) Nominális GDP: A 2020. évi konvergencia program számainál magasabb nominális GDP értékek az adósság pályát némiképp lejjebb tolják a tavalyi előrejelzéshez képest.

4.6. táblázat: Az eltérő nominális növekedés hatása az adósság pályára (százalékpont)

2021	2022	2023	2024
-0,1	-1,1	-1,4	-1,6

Forrás: MNB, PM számítás

(2) Számlálóhatás: A 2020. évi konvergencia programban szereplőnél érdemben magasabb

adósságállomány-előrejelzés 2021 és 2024 között önmagában a következőképp módosítja a 2020. évi adósságpálya-előrejelzést.

4.7. táblázat: Az eltérő adósságállományok hatása az adósságpályára (százalékpont)

2021	2022	2023	2024
+10,7	+14,2	+15,8	+17,5

Forrás: MNB, PM számítás

Az elmozdulás több tényező együttes hatásának tudható be, amelyből a 2020-as változásokon túl a tavaly tervezetthez képest magasabb hiány a meghatározó a következő évek vonatkozásában.

(2a) Bruttó kamatkiadások és elsődleges egyenleg:

Az elsődleges egyenleg számai az egész tervezési horizonton számottevően csökkentek a 2020. évi konvergencia programban szereplő lefutáshoz képest, ami önmagában 1,7-4,8 százalékponttal magasabb adósságpályát eredményez. Eközben a kamatkiadási prognózis kismértékű emelkedése önmagában 0,2-0,4 százalékponttal tolta feljebb az adósságpályát.

(2b) Egyéb tételek: Az adósságpálya módosulására az egyéb (ún. SFA, „stock-flow adjustments”) tételek egyenlegének eltérése is igen jelentős, ámde vegyes hatást gyakorol: 2021-ben 2,5 százalékponttal mérsékli, míg később némiképp feljebb tolja azt, így 2021-ben gyakorlatilag változatlan kamatpálya mellett az elsődleges hiány jelentős, 4,8 százalékpontos megugrásának felét ellensúlyozzák az SFA tételek – itt jelenik meg többek közt az adósságfinanszírozás biztonságát szolgáló 2020. évi előtartalékolás hatása is. Az adósság előrejelzéséhez használt technikai árfolyamfeltevés a 2020. évi konvergencia program 356,6 HUF/EUR árfolyamánál 1,2%-kal gyengébb (360,9 HUF/EUR). A tavalyinál 4,3 egységnivel magasabb árfolyamfeltevés önmagában 0,2 százalékponttal magasabb adósságpályához vezet. Ezen kívül a korábbi előrejelzéshez képest nagyobb eltérést okoz az állam pénzeszközállományának (a Kincstári Egységes Számla és az MNB-nél elhelyezett devizabetét) változása, vagyis az előtartalékolás hatása is.

Az adósságráta jövőbeni alakulása a következő főbb tényezők változására érzékeny minden más változatlansága mellett:

(A) Elsődleges egyenleg: A GDP-arányos elsődleges egyenleg 2021-től kezdődő, tartós, a pálya végéig érvényesülő 1 százalékpontnyi feljebb tolódása 2021-ben 1 százalékponttal, 2024-re pedig 0,8 százalékponttal mérsékelné a bruttó adósságrátát.

(B) Árfolyam: A bruttó maastrichti adósságállomány devizaaránya 2024-ben 19% körüli szinten várható. A 2020-as szükségszerű megtorpanás után 2021-től újra csökkenő devizaarány miatt tovább mérséklődik az adósság árfolyamkitettsége, amit jól tükröz az, hogy 1 egységnyi árfolyam-elmozdulás 2021-ben 0,05 százalékponttal, az időhorizont végén pedig már csak alig 0,04 százalékponttal módosítja az adósságrátát. Így tehát a konvergencia programban szereplő árfolyam-feltételezéshez képest 1%-kal gyengébb nominális árfolyam (364,5 HUF/EUR) 2021-ben még 0,16, 2024-ben viszont már csak 0,14 százalékponttal magasabb bruttó adósságrátát eredményezne.

(C) Gazdasági növekedés: Amennyiben a nominális GDP növekedése 2021-ben 1 százalékponttal magasabban alakulna, az adósságpálya 0,5-0,7 százalékponttal tolódna lejjebb a teljes időhorizonton.

Habár a koronavírus-járványt kísérő kedvezőtlen gazdasági és piaci hatások, valamint az azok csökkentését célzó kormányzati törekvések az utóbbi évek eredményes adósságkezelési folyamatait 2020 tekintetében átírták, ez az egyszeri és megkerülhetetlen esemény 2021-től már újra a korábbi folyamatoknak adja át a helyét. A tervezési időhorizonton a Kormány szándéka változatlanul az adósságpálya és az adósság szerkezet eddigi hagyományokat követő, tartós javulásának a biztosítása.

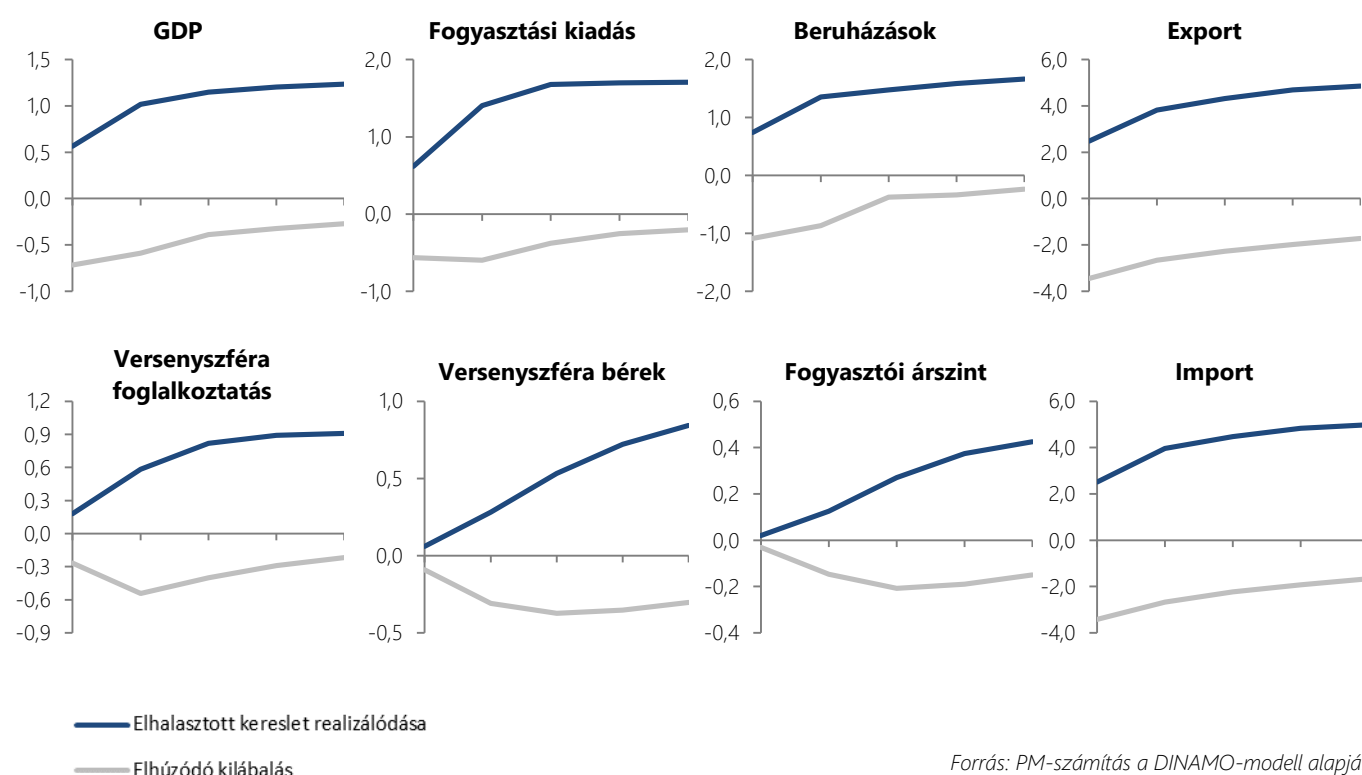
5. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK

A Konvergencia Program makrogazdasági pályájának megvalósulását a kockázatok esetleges realizálódása is alakíthatja, különösen a jelenlegi helyzetben, amikor a koronavírus-járvány lefutása világszerte meghatározó a gazdasági teljesítmények alakulásában. Ehhez kapcsolódóan az alábbiakban két alternatív forgatókönyv, illetve azok gazdasági hatásai kerülnek

bemutatásra. A Pénzügyminisztérium DINAMO-modelljével készített érzékenységvizsgálatok azt számszerűsítik, hogy a sokkhatások következtében milyen mértékben térne el a főbb makrogazdasági változók szintje, illetve növekedési üteme az alappályától (5.1. ábra és 5.1. táblázat).¹

5.1. ábra: Alternatív forgatókönyvek alakulása

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva*)

Forrás: PM-számítás a DINAMO-modell alapján

* A vízszintes tengely első osztása a 2021-es, az utolsó a 2025-ös évet jelöli.

A Konvergencia Program alappályája azon a feltételezésen alapul, miszerint a második negyedévben – az addigra elért magas átoltottságnak köszönhetően – a járványt Európa-szerte sikerül visszaszorítani.

A makrogazdasági előrejelzés pozitív kockázataként azonosítható, hogy a járvány visszaszorítását követően, az addig elhalasztott kereslet a vártnál erőteljesebben jelenik meg a gazdaságban. Ezt számszerűsíti az 1. számú forgatókönyv, amelyben – az óvatossági motívumok gyorsabb enyhülésének és az elhalasztott

vásárlások realizálódásának együttes hatására – a fogyasztás az alappályában prognosztizáltnál gyorsabban növekszik. Ezen túlmenően a turizmus is fokozatos javulást mutat, amely kedvezően érinti hazánk szolgáltatásexportját. Az élénkebb külső és belső kereslet hatására egyfelől megemelkedik az áruexport mértéke, másfelől a termelő szektorban dinamizálódnak a beruházások is, amelyek foglalkoztatásbővülést eredményeznek. A belső kereslet élénkülése az import emelkedése mellett az árak mérsékelt növekedésére is hatást gyakorol. A fogyasztásból és a többlet kapacitásokból adódó

¹ A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el:

<http://2010-2014.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf>

termelés- és jövedelembővülés összességében többletbevételt generál a költségvetés számára. Mindezek eredményeként, a pozitív scenárió megvalósulása esetén összességében mintegy 0,6 százalékponttal lehet magasabb idén a GDP növekedés az alappályában prognosztizálnál.

Ugyanakkor a Konvergencia Program előrejelzését illetően negatív kockázatként azonosítható az elhúzódó gazdasági kilábalás abban az esetben, ha a járvány visszaszorítása az alappályában feltételezetttnél lassabban valósulna meg. Ezt modellezi a 2. számú scenárió, amelynek során a kedvezőtlenebb külső kereslet közvetlenül és számottevően tovább rontaná a magyar kivitel lehetőségeit. Az exportdinamika lassulása a hazai termelési kapacitások vártnál

mérsékeltebb bővülését eredményezné, amely a foglalkoztatás és a beruházások csökkenéséhez vezetne. Ezen túlmenően a háztartások óvatossági motívumai is lassabban oldódnának, amely – különösen a tartós fogyasztási cikkeken keresztül – mérséklően hatna a fogyasztás dinamikájára. A visszafogottabb külső és belső kereslet egyben az infláció mérséklődését is maga után vonná. A konjunktúrafolyamatokkal összhangban az államháztartás egyenlege is romlana az alappályához képest. Összességében a negatív forgatókönyv megvalósulása esetén a 2021-es gazdasági növekedés az alappályában előre jelzettnél 0,7 százalékponttal lenne alacsonyabb.

5.1. táblázat: Kockázati pályák

(a változók növekedési ütemének százalékpontos eltérése az alappályától)

1. számú scenárió: Elhalasztott kereslet realizálódása	2021	2022	2023	2024	2025
GDP	0.56	0.47	0.13	0.06	0.03
Háztartások fogyasztási kiadása	0.65	0.81	0.28	0.02	0.01
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0.76	0.66	0.12	0.11	0.08
Export	2.37	1.35	0.48	0.38	0.16
Import	2.43	1.47	0.51	0.35	0.15
Infláció	0.02	0.11	0.15	0.10	0.05
Versenyszféra foglalkoztatás	0.18	0.41	0.23	0.07	0.02
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0.06	0.23	0.26	0.19	0.13
Jövedelemadók*	0.02	0.07	0.11	0.13	0.15
Munkaadói járulékok*	0.01	0.05	0.08	0.10	0.11
Forgalmi adók*	0.06	0.13	0.17	0.19	0.21
Vállalatokat terhelő adók*	0.07	0.09	0.08	0.08	0.07
Költségvetés kamatkiadása*	0.00	-0.01	-0.01	-0.02	-0.03
Államháztartás egyenlege*	0.16	0.34	0.43	0.48	0.52
2. számú scenárió: Elhúzódó kilábalás	2021	2022	2023	2024	2025
GDP	-0.70	0.13	0.21	0.07	0.05
Háztartások fogyasztási kiadása	-0.59	-0.04	0.23	0.13	0.05
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	-1.11	0.24	0.53	0.04	0.10
Export	-3.28	0.86	0.42	0.31	0.28
Import	-3.29	0.82	0.48	0.33	0.28
Infláció	-0.03	-0.12	-0.06	0.02	0.04
Versenyszféra foglalkoztatás	-0.27	-0.28	0.14	0.11	0.07
Versenyszféra bruttó átlagkereset	-0.10	-0.23	-0.07	0.02	0.05
Jövedelemadók*	-0.03	-0.07	-0.06	-0.05	-0.04
Munkaadói járulékok*	-0.02	-0.05	-0.05	-0.04	-0.03
Forgalmi adók*	-0.05	-0.07	-0.06	-0.05	-0.04
Vállalatokat terhelő adók*	-0.08	-0.03	-0.01	-0.01	-0.01
Költségvetés kamatkiadása*	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01
Államháztartás egyenlege*	-0.18	-0.20	-0.16	-0.14	-0.12

Forrás: PM-számítás a DINAMO modell alapján

* A sokkhatás során kapott főbb fiskális tételek eltérése az alappályától, az alapszenárióban becsült nominális GDP százalékában.

6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA

Az államháztartás fenntarthatóságát alapvetően az államháztartás jelenlegi helyzete (kötségvetési egyenlege, az államadósság GDP-hez viszonyított aránya), az idősödéshez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások nagysága és a demográfiai folyamatok határozzák meg.

A koronavírus-válság következtében felmerült egészségügyi és gazdaságvédelmi intézkedések finanszírozása, valamint a GDP visszaesése következtében a költségvetés GDP-arányos hiánya és adóssága 2020-ban jelentősen emelkedett. A koronavírus-válságot követő időszakban a Kormány költségvetés-politikai célja az adósságráta csökkentése, és a gazdasági helyreállítás és növekedés szempontjait szem előtt tartva, a költségvetési egyensúly fokozatos megvalósítása. A mérséklődő államadósság és költségvetési hiány mozgásteret teremt az idősödő társadalommal kapcsolatos, hosszabb távon jelentkező kihívások kezelésére. Továbbá, a Kormány a családok támogatása érdekében számos intézkedést hozott, ami a demográfiai változáson keresztül mérsékelheti a magyar társadalom előre jelzett idősödésének költségvetési következményeit.

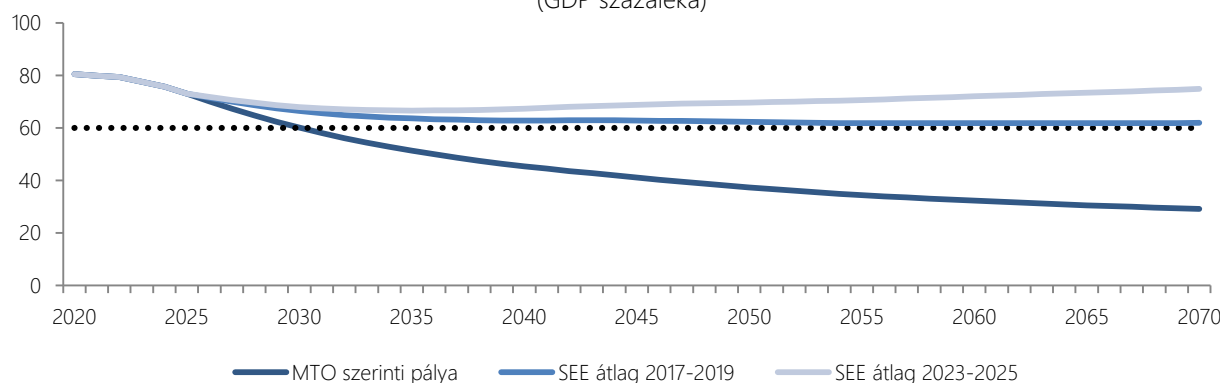
Az Európai Bizottság és az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága által jóváhagyott becslések alapján az idősödéshez kötődő költségvetési kiadások Magyarországon 2030-ban a 2019. évvel megegyezően, a GDP 17,1%-ának megfelelő mértéken

alakulnak. Hosszú távon a kiadások konvergenciát mutatnak az európai uniós átlaghoz és 2070-re a GDP 22,5%-át érik el. A főbb területekre vonatkozó előrejelzések a következők: az idősödő társadalom következtében a nyugdíjkiadások a GDP arányában 2019 és 2070 között 8,3%-ról 12,4%-ra, az egészségügyi kiadások 4,8%-ról 5,6%-ra, a tartós ápolásra fordított kiadások 0,6%-ról 1,2%-ra nőnek, az oktatási kiadások nagysága pedig a GDP arányában 3,4%-ról 3,3%-ra változik.

Az Európai Bizottság 2021. február 5-én megjelent elemzése alapján (Debt Sustainability Monitor) a magyar költségvetés fenntarthatóságának kockázata rövidtávon alacsony, közép- és hosszú távon pedig elsősorban a társadalom idősödéséhez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások következtében az uniós tagállamok rangsorában átlagos, közepes mértékű kockázatot azonosítottak. A jelentésben bemutatott adósságfenntarthatósági elemzés alappályája alapján Magyarország adóssága 2030-ra a GDP 66,2%-ára csökken.

A konvergencia program előrejelzése alapján az adósságráta 2025-re a GDP 73,1%-ára csökken; prudens középtávú költségvetési pozíció folytatásával 2030-ra a GDP 60%-ára mérséklődik. Az államadósság hosszú távon is fenntarthatóan alakul, akár a konvergencia programban előrejelzett középtávú pálya, akár a válságot megelőző időszakban jellemző költségvetési politika alapján kivetítve (6.1. ábra).

6.1. ábra: Az államadósság-ráta alakulása
(GDP százaléka)

Megjegyzés: makrogazdasági pálya 2025-ig a konvergencia program, azt követően a 2021. évi Ageing Report makrogazdasági feltételezései alapján. A strukturális egyenleg adatok a konvergencia programban becsültek alapján. SEE: strukturális elsődleges egyenleg

Forrás: PM-számítás

7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE

7.1. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

A költségvetési kiadások hatékonyságának javulását a munkaerőpiaci intézkedések mellett az oktatás és tudománypolitika területén végrehajtott intézkedések is támogatják, és közvetve hozzájárulnak a magasabb minőségi szint eléréséhez. Ennek fényében a konvergencia program lényegre törően kitér azokra a végrehajtott és tervezett lépésekre, amelyeket a Kormány a szakképzés, valamint a felsőoktatás területén hajtott végre. A strukturális intézkedések részletes leírása Magyarország 2021. évi Nemzeti Reform Programjában található meg.

Szakképzés

2020-ban hatályba lépett az új szakképzési törvény, ami a korábbiaknál letisztultabb képzési szerkezetet és rugalmasabb képzési körülményeket teremtett, ezáltal tovább erősítve a rendszer munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodási képességét. A szakképzésben résztvevő oktatók ezzel párhuzamosan 30%-os béremelésben részesültek, ami elősegíti a felkészült oktatók pályán tartását, a szakképzés színvonalának további javítását. A duális képzés erősítésére a gyakorlati képzőhelyként működő munkáltatók ezzel összefüggő adókedvezménye, illetve a duális képzésben résztvevő tanulók munkabére is közel háromszorosára nőtt. A 2021-2027-es uniós költségvetési ciklus forrásaiból, illetve az RRF források terhére jelentős fejlesztéseket terveznek végrehajtani a szakképzési tananyagok, valamint a képzőhelyi és vizsgaközponti infrastruktúra terén.

Felsőoktatás

A felsőoktatási modellváltás folyamata 2019-ben a Budapesti Corvinus Egyetem (a továbbiakban: BCE) fenntartóváltásával indult meg. Az Országgyűlés 2020-ban további 9 állami felsőoktatási intézmény modellváltásáról döntött, ezek közül hét intézmény még 2020-ban fenntartót váltott, további 2 intézmény fenntartóváltása pedig 2021-ben valósul meg. 2021 nyarán további 11 állami felsőoktatási intézmény modellváltása megy végbe, ezzel a magyar felsőoktatásnak közel kétharmada új fenntartói formában fog működni. A modellváltás keretében az állam az intézmények fenntartói jogát átruházza egy-

egy, erre a célra létrehozott vagyonkezelő alapítvány részére. Az egyetemek finanszírozásában ez nem jelentett változást (kivéve a BCE-t, ami a részére ingyenesen átadott részvénytől hozamából gazdálkodik), továbbra is az állami felsőoktatási intézményekkel megegyező feltételekkel kapnak költségvetési támogatást.

A fentiekén túl kiemelendő, hogy az Országgyűlés 2020 őszén elfogadta a felsőoktatási intézmények új teljesítményelvű finanszírozási rendszerének alapjait, ami 2021. szeptember 1-től lép életbe. Ennek keretében a Kormány a modellváltó intézmények esetében a fenntartó alapítvánnyal, az állami felsőoktatási intézmények esetében magával az intézménnyel hosszútávú (15-25 éves) stratégiai megállapodást, és 3-5 éves finanszírozási szerződést köt, amiben megrendeli az oktatási-képzési, kutatási, egyéb közfeladatellátást, speciális térségi és harmadik missziós feladatot (az ún. „harmadik misszió” foglal magába minden, a nem akadémiai világban található partnerrel fenntartott intézményesített kapcsolatot, többek között a tevékenységek során keletkezett szellemi tulajdon átadását, hasznosítását, illetve a szakpolitikák formálásához való hozzájárulást).

A finanszírozás a tervek szerint három pilléren nyugszik majd: az oktatás, a kutatás és az infrastruktúra fenntartása. A feladat megrendelésekor aktualizált képzési önköltség és kutatási feladatellátás mellett minőségi indikátorokat is beépítenének, amik a nemzetközi példák szerint jellemzően kimeneti teljesítmény indikátorok. Az egyes indikátorok az egyetemek jellemzőihez, elvárt térségi, harmadik missziós és országos szempontokhoz igazíthatóak. A stratégiai megállapodásban rögzíthetőek azon képzési területek, amelyeket az egyetemnek erősítenie szükséges, és megadhatóak azon képzések is, amelyek továbbvitele nem indokolt, és amelyek más egyetemek profilját erősítik. A stratégiai megállapodásban rögzített képzési átmenet leképeződése pedig a finanszírozási szerződésekben, a kormányzati képzési megrendelésben valósul meg.

7.2. A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

Az adórendszer versenyképességének növelése érdekében a 2010 óta eltelt időszakban számos jelentős lépésre került sor. A 2010-2014 közti időszakban megvalósultak a legjelentősebb szerkezeti átalakítások, ezután folytatódott az adóbeszedés hatékonyságának növelése, a munkát és jövedelmeket terhelő adók jelentős csökkentése, illetve a gazdasági növekedést elősegítő célzott kedvezmények rendszerének szélesítése.

Adócsökkentő intézkedések

Munkát terhelő adók

A 2010-ben elindult reformokkal létrejött egy olyan adórendszer, mely nagymértékben támogatja a munkavállalást és jutalmazza a többletmunkát. Ennek alapját a 2010 és 2013 között a több lépésben bevezetett, főszabály szerint teljesen lineáris adórendszer kialakítása jelenti.

A Kormány gazdaságpolitikai célkitűzéseinek egyike a munkát terhelő adók csökkentése. A kedvező gazdasági folyamatokból fakadó gyors növekedés, valamint a feketegazdaság elleni sikeres küzdelem eredményei 2016-ra lehetővé tették a személyi jövedelemadó mértékének csökkentését, így az adókulcs 16%-ról 15%-ra mérséklődött. Ugyanebben az évben megállapodás született a versenyszféra és a Kormány között a munkáltatói közterhek többlepcsős csökkentéséről, amelynek értelmében a Kormány 2017-től folyamatosan mérsékli a munkára rakódó közterheket. A költségvetési mozgástér figyelembe vételével 2016 és 2020 júliusa között összesen 11,5 százalékponttal mérséklődött a szociális hozzájárulási adó kulcsa. A 2020. júliusi csökkentéskor a versenyszféra reálbér növekedése ugyan nem érte el a megállapodásban foglalt szintet, azonban a koronavírus okozta válság hatásainak mérséklése érdekében a Kormány ettől eltekintve 2 százalékponttal tovább csökkentette a szociális hozzájárulási adó kulcsát a munkahelyek megóvása érdekében. A következő években várhatóan még két alkalommal kerülhet sor további adócsökkentésre.

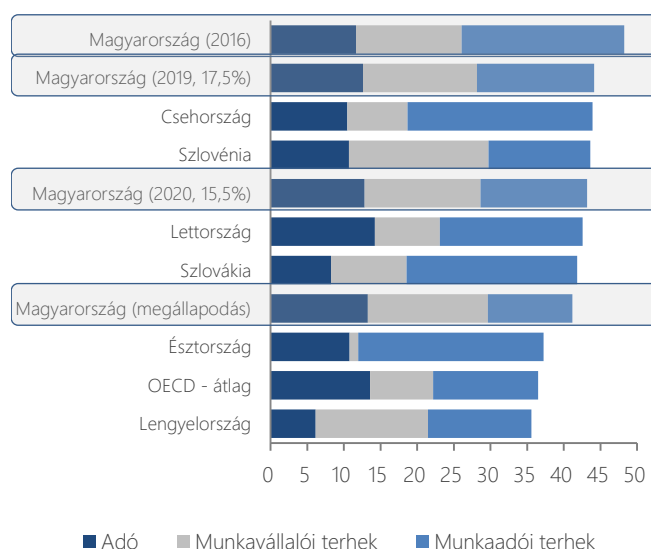
A Kormány által megtett lépéseknek köszönhetően az adóék látványos csökkenésen ment keresztül az utóbbi

Továbbra is kiemelt gazdaságpolitikai cél az adó- és járulékkerhek csökkentése és az adórendszer foglalkoztatás- és vállalkozásbarát jellegének erősítése. Ezen céllal összhangban az adópolitika a következő időszakban is a munkát terhelő adók és a vállalkozások adó- és adminisztrációs terheinek csökkentésére, az adóbeszedés hatékonyságának növelésére és az adórendszer egyszerűsítésére helyezi a hangsúlyt.

néhány évben, ugyanis 2016-ról 2020 második felévére több mint 5 százalékponttal, 43,2%-ra mérséklődött. Figyelembe véve a megállapodás alapján várható további közteher csökkenést, a kedvezmények nélkül számított adóék több mint 7 százalékponttal lehet alacsonyabb a 2016-os sinthez képest, mellyel hazánk a régiós versenytársakhoz hasonló szintre kerülhet.

7.1. ábra: Adóék

(egyedülálló, gyermektelen, átlagbér)

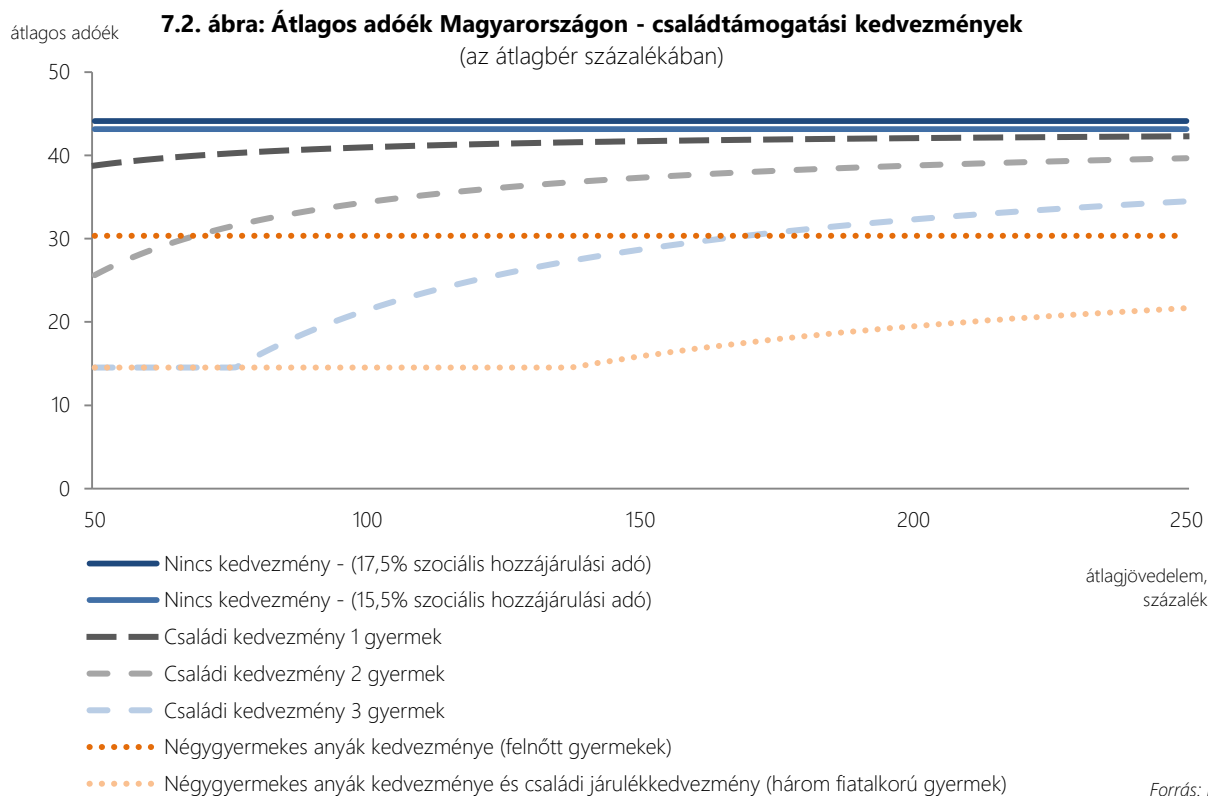

Forrás: PM számítás, OECD

Bevezetésre került 2011-től a gyermekek után igénybe vehető családi kedvezmény – mely által az adórendszer figyelembe veszi az eltartottak számát –, 2013-tól pedig a munkáltatói adókat érintő kedvezmények. A kétgyermekesek családi kedvezménye 2015-ről 2019-re négy egyenlő lépésben a duplájára emelkedett. A

családbarát adórendszer 2015-től kiegészült az első házasság kedvezményével, amely 2017-től a családi kedvezménnyel párhuzamosan is igénybe vehető. A Családvédelmi Akcióterv keretein belül a nagycsaládosok számára minden korábbinál kedvezőbb intézkedés került bevezetésre: 2020. január

1-jétől a legalább négy gyermeket nevelő (vagy felnevelő) nők a teljes gazdaságilag aktív életpályájuk alatt mentesülnek a személyi jövedelemadó megfizetése alól. A családok támogatására, a gyermekvállalás ösztönzésére a továbbiakban is prioritásként tekint a Kormány.

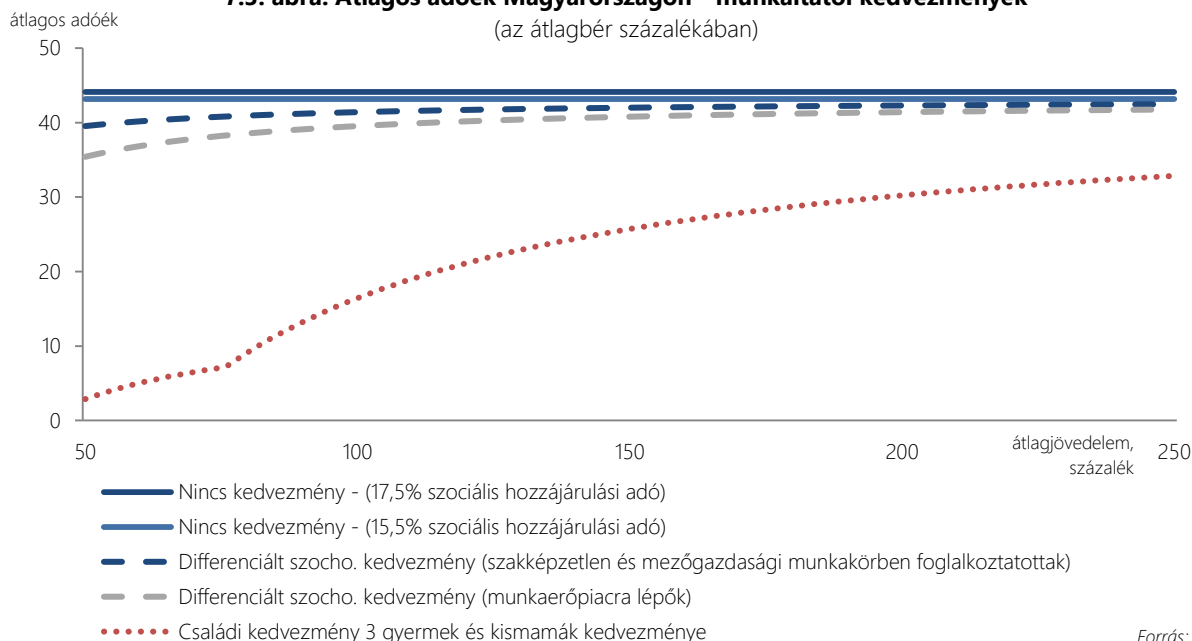

A kedvezményrendszer másik fő eleme a leghátrányosabb helyzetű csoportok foglalkoztatásának elősegítése és védelme. Ennek érdekében a 2013-ban induló Munkahelyvédelmi Akció célzott kedvezményei a munkáltatói adókból (szociális hozzájárulási adó és kisvállalati adó) vehető igénybe. Az intézkedés célja a foglalkoztatási mutatók javítása volt azon csoportok esetén, amelyek hazai aktivitási rátája elmaradt a régiós országokhoz képest. A kedvezmények 2019-től célzottabbá váltak és az elsődleges cél a munkaerő-piacra újonnan belépők vagy a munkaerő-piactól tartósan távollévők elhelyezkedésének támogatása. A kedvezmények

érvényesíthetőségének felső korlátja a korábbi 100 ezer forintról a mindenkori minimálbér összegére nőtt. A munkaerőpiacra lépők kedvezménye 2020-ban jelentős segítséget nyújtott a munkáltatónak és a munkakeresőknek, 2021-ben pedig várhatóan tovább emelkedik a kedvezménnyel foglalkoztatottak száma, ahogy segíti a koronavírus miatt állásukat elvesztők újbóli elhelyezkedését a munkaerőpiacon. A családok lakásszerzésének támogatása érdekében 2021-től illetékmentessé vált – értékhatártól függetlenül – az új és használt lakások családi otthonteremtési kedvezménnyel (csok) történő vásárlása.

7.3. ábra: Átlagos adóék Magyarországon - munkáltatói kedvezmények

(az átlagbér százalékában)

Forrás: PM

További kedvező változás, hogy 2020 júliusától a nyugdíj melletti munkavégzés valamennyi formája mentesül a járulék- és szociális hozzájárulási adó fizetési kötelezettségek alól, valamint az egyéni és társas vállalkozások esetében is egységesen a minimálbér összegére csökkent a minimum járulékalap a korábbi másfélszeres szorzóval emelt összeg helyett.

Az adórendszer egyszerűsítése, az adónemek számának, valamint az adminisztrációnak a csökkentése érdekében számos intézkedés valósult meg az elmúlt két évben. 2019. január 1-jétől az egészségügyi hozzájárulás beolvadt a szociális hozzájárulási adóba, és a baleseti adó összevonásra került a biztosítási adóval. Emellett sor került a kulturális adó, a magánszemélyek jogviszony megszűnéséhez kötődő 75%-os különadó, valamint a hitelintézeti különadó eltörlésére. 2020. július 1-jétől az egyéni járulékok egy járuléknembe olvadtak össze és ezzel egyidejűleg a társadalombiztosítás és a járulékszabályozás alapvető rendelkezései egységes

jogszabályban kerültek újraszabályozásra. A családi járulékkedvezmény alkalmazása is kedvezőbbé vált, a társadalombiztosítási járulék erejéig érvényesíthető, azaz 1,5 százalékponttal emelkedett az érvényesíthető összeg.

A fiatalok támogatása érdekében 2022-től a 25 év alattiak mentesülnek a személyi jövedelemadó megfizetése alól, mellyel az érintettek jellemzően 22,6%-kal magasabb nettó jövedelemre tehetnek szert.

A koronavírus járvány negatív hatása 2020 márciusa óta érezhető a gazdaságban. A munkahelyek megóvása és a vállalkozások fennmaradása érdekében a Kormány az adórendszeren keresztül is kiemelten támogatja ezen ágazatokat. Az érintett hónapokban a vállalkozások adókedvezményben részesültek a szociális hozzájárulási adón, a szakképzési hozzájáruláson, a rehabilitációs hozzájáruláson és a kisvállalati adón keresztül.

Vállalati adók

A vállalatok adóiban az adópolitika elsősorban a versenyképesség növelésére és a beruházások ösztönzésére törekszik. Ennek jegyében 2017-ben megvalósult az adókulcs egységes, 9 százalékra történő csökkentése. Emellett 2013-tól a KKV-k adóterheinek csökkentése érdekében bevezetésre kerültek a választható adónemek, a KIVA és a KATA. A társasági adó esetében a beruházások ösztönzése érdekében az

elmúlt időszakban egy több lépcsős folyamat során eltörlésre kerültek a fejlesztési tartalék összegére vonatkozó korlátozások. 2020-ban megszüntetésre került a fejlesztési tartalék nyereségarányos 50%-os korlátja, mely által lehetővé vált a fejlesztési tartaléknak az adózási előtti nyereség teljes összegéig történő igénybevétele, figyelemmel a tízmilliárd forintos felső határra. A rendelkezés már a 2019.

adóévre is alkalmazható volt. 2021-től pedig a tíz milliárd forintos értékhatár is eltörlésre került, mely által a fejlesztési tartalék már korlátlanul alkalmazható a teljes nyereségre. A kisebb vállalkozások beruházásainak ösztönzése érdekében pedig 2020-tól kezdve a fejlesztési adókedvezmény kis- és középvállalkozásokra vonatkozó jogcímének értékhatára 500 millió forintról három lépésben, fokozatosan csökkentésre kerül.

A kisvállalati adó (KIVA) szabályozása 2017-től jelentősen egyszerűsödött, az adóalanyiság belépési és megszűnési korlátai egyaránt emelkedtek. 2021-ben a KIVA belépés árbevételi és mérlegfőösszeg korlátja 3 milliárd forintra emelkedett, ezzel összhangban a kisvállalati adóalanyiság megszűnésének bevételi értékhatára pedig 6 milliárd forintra növekedett. A szociális hozzájárulási adóteher mérséklésével párhuzamosan fokozatosan csökkent az adónem kulcsa az elmúlt években: 2017-ben 16%-ról 14%-ra, majd 2018-ban és 2020-ban további 1-1 százalékponttal, 2021. január elsejétől pedig szintén 1 százalékpontos csökkenéssel 11%-ra mérséklődött az adókulcs, mely így még kedvezőbb adózási környezetet biztosít a kkv-k részére. A fenti intézkedések, továbbá az adónem népszerűsítő kampányok hatására az adóalanyok száma több mint megtízszereződött 2016 óta, 2021. február végére már meghaladta a 64 ezret.

A mikrovállalkozások és az egyéni vállalkozók adminisztrációjának csökkentése érdekében a kisadózók tételes adójának (KATA) bevételi értékhatára 2017-ben 6 millió forintról 12 millió forintra emelkedett. Szintén az adminisztrációs terhek mérséklését szolgálta az általános forgalmi adó alanyi adómentesség értékhatárának a korábbi 8 millió forintról 12 millió forintra történő emelése 2019-től. Az adónem keretein belül azonban számos esetben visszaélés történt az agresszív adóoptimalizálás érdekében bűjtatott foglalkoztatottak alkalmazásán keresztül. Ez komoly versenyképességi hátrányt jelent azon munkáltatók számára, akik hagyományos munkaviszonyban alkalmaznak szakembereket azokhoz képest, akik kiszervezik a munkát. Ez a munkavállalókat is hátrányosan érintheti, hiszen katás vállalkozóként megszűnik a munkajogi védelem, valamint a társadalombiztosítás tekintetében is

[Fogyasztási-forgalmi adók](#)

alacsonyabb összegű ellátást eredményez a későbbiekben. Mindezek miatt a kisadózó vállalkozások tételes adójának szabályozása 2021 januárjától megváltozott a munkaviszony kiszervezésének visszaszorítása érdekében: egy kisadózó azonos kifizető vállalkozástól származó bevételének 3 millió forint feletti részét 40%-os többletadó terheli a kifizető oldalán. Az adónem egyszerűsége és a kedvezően alacsony adóterhek miatt az átalakítások ellenére is a KATA népszerűsége továbbra is nő, az adóalanyok száma 2021 februárjában meghaladta a 428 ezer főt.

2019-ben a központi adónemek, 2020-ban pedig az iparűzési adó esetében is eltörlésre került az adóelőleg-kiegészítés. 2021-től kezdve kötelező vált az iparűzési adó bevallások NAV-on keresztül történő benyújtása, mely intézkedések jelentős adminisztrációs tehercsökkenést jelentenek a vállalkozások számára. Az iparűzési adót érintő további lényeges intézkedés, hogy 2021-re vonatkozóan a 4 milliárd forint árbevétel vagy mérlegfőösszeg alatti kis- és középvállalkozások számára a maximális iparűzési adó mértéke 1%-ban került meghatározásra, és az érintett vállalkozások már a 2021. évben fizetendő adóelőlegeikre vonatkozóan is érvényesíthetik az 50%-os mérséklést.

A gazdaság újraindítása és a vállalatok likviditásának biztosítása érdekében a társasági adó mintájára az energiaellátók jövedelemadójában is lehetőség nyílik 2021-től a 2020-as adóévtől keletkezett veszteség elhatárolására.

A Járvány Elleni Védekezési Alap feltöltésére 2020. május elsejétől bevezetésre került a kiskereskedelmi különadó, melynek alapja a kiskereskedelmi tevékenységből származó árbevétel összege. Ezen túlmenően a koronavírus-járvány elleni védekezéshez jelentős forrásokat biztosított 2020-ban a pénzügyi szervezetek különadójának rendszerére épülő hitelintézeti különadó is. A hitelintézetek által befizetett hozzájárulási többlet összege 2021-től kezdve öt éven át egyenlő részletekben levonható a pénzügyi szervezetek különadójának tárgyévi adókötelezettségéből

A Kormány adópolitikájának fontos eleme továbbra is az adórendszer súlypontjának a fogyasztási-forgalmi adók felé történő eltolása. Ennek megfelelően az általános forgalmi adó mérséklésére az elmúlt években – szem előtt tartva a költségvetés teherbíró képességét – csak célzott intézkedésként került sor azokon a területeken, ahol ezt az ágazati fejlesztések szükségessége, illetve a feketegazdaság visszaszorítása indokolta. Az utóbbi években így számos alapvető élelmiszer áfakulcsa csökkent, emellett az internet-szolgáltatás és éttermi étkezés áfakulcsa is alacsonyabb lett.

2020-tól a hazai turizmus versenyképességének erősítése érdekében a kereskedelmi szálláshely szolgáltatás áfakulcsa 18%-ról 5%-ra csökkent. Egyúttal a 4%-os turizmusfejlesztési hozzájárulás kiterjesztésre került a fenti szolgáltatásokra, azonban a koronavírus járvány hatásának enyhítése érdekében, 2020. március 1-től kezdődően 2021. december 31-ig nem kell azt megfizetni, továbbá az idegenforgalmi adót sem kell megfizetni a veszélyhelyzet végéig. Mindemellett a veszélyhelyzet végéig 5%-os áfakulcs vonatkozik az

Adóelkerülés elleni intézkedések

Az elmúlt években a gazdaságfehérítés érdekében megtett intézkedések fókuszában főként a fogyasztási adók beszedése állt. 2014-ben az online pénztárgépek, majd 2015-ben az elektronikus közúti áruforgalom-ellenőrző rendszer került bevezetésre. Az elektronikus fizetések ösztönzése érdekében POS-terminál telepítési program indult 2016-ban, továbbá 2018. július 1-jétől kötelezővé vált az online számla adatszolgáltatás, mely további két lépésben 2020 júliusától és 2021 januárjától került kiterjesztésre (mindkét alkalommal 3 hónapos szankciómentes időszakot biztosított az adóhatóság).

Az online számla adatszolgáltatási kötelezettség célja az adóalanyok közti tranzakciókat érintő áfacsalások elleni küzdelem, melyet a valós idejű, adóhatóság felé történő adatszolgáltatás tesz lehetővé. 2021 januárjától (illetve a szankciómentes időszakot követően) az adatszolgáltatás teljes körűvé vált, a nem adóalanyok részére kibocsátott számlákra is vonatkozik. Mivel innentől az adatszolgáltatási kötelezettség a Közösségen belüli termékértékesítésre

elvitelre történő vagy házhoz szállítással értékesített étel- és italforgalomra, mely étkezőhelyi vendéglátás keretében egyébként is 5%-os áfakulcs alá tartozna.

Emellett az úgynevezett rozsdaovezetekben épülő, 150 négyzetméter hasznos alapterületet meg nem haladó lakóingatlanok értékesítésére – 2020. július 22-i hatálybalépéssel – kedvezményes, 5%-os áfakulcs került bevezetésre. Az otthonteremtési akcióterv keretein belül továbbá 2021. január elsejétől 2022. december 31-ig ismét 5%-os áfakulcs vonatkozik az új lakások értékesítésére (átmeneti rendelkezésekkel 2026 végéig). A cigarettára vonatkozó európai uniós adóminimumhoz történő közelítés érdekében 2018. szeptembertől kezdődően három lépcsőben (2018. szeptember, 2019. január és július), majd 2020 januárjától további négy lépésben (2020. január, 2020. július, 2021. január, 2021. április) fokozatosan emelkedett a cigaretta és a fogyasztási dohány jövedéki adómértéke. 2021-től továbbá adómentessé vált a gyümölcstermesztő személyek háztartásának és vendégeinek fogyasztását szolgáló házi- és bérfőzdei pálinkafőzés bizonyos mennyiségig.

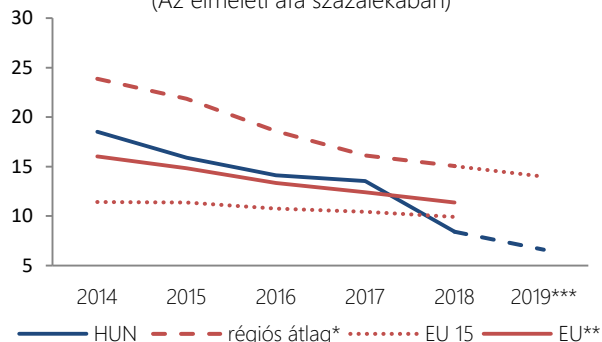
és a termékexportra is kiterjed, gyakorlatilag a teljes gazdasági élet teljes adatforgalma láthatóvá válik a NAV számára. A kiterjesztett online számla rendszer ezen túl hozzájárul az eÁfa, mint bevallás-kijánlási rendszer 2021 folyamán történő bevezetéséhez is.

Az elmúlt évek gazdaságfehérítés területén végrehajtott intézkedéseinek eredményeként a be nem szedett áfa mértéke jelentősen csökkent Magyarországon, amit az Európai Bizottság legújabb áfarés becslésére vonatkozó tanulmánya (Európai Bizottság 2020) is megerősít. A becslés szerint a hazai áfarés szintje 2013-ban az elméleti áfa arányában 21%-ot ért el. A hazai áfarés azóta folyamatos csökkenést mutat, mértéke 2018-ban 8,4%, a Bizottság előzetes becslése alapján pedig 2019-ben 7% alá csökkent. A hazai áfarés csökkenésének üteme meghaladta az EU-s országok esetében megfigyelhető átlagos ütemet, így hazánk 2019-re az EU élmezőnyébe került, megelőzve olyan országokat, mint Németország és Dánia. Bár az áfarés alakulásában az áfaalapot befolyásoló egyéb tételek (lakossági beruházások, állami vásárlások)

alakulása is szerepet játszhatott, annak jelentősebb része a gazdaságfehérítő intézkedéseknek tudható be.

7.4. ábra: Általános forgalmi adó rés

(Az elméleti áfa százalékában)

* Bulgária, Csehország, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia

** kivéve Ciprus

*** EB előzetes becslés (2020)

Forrás: Európai Bizottság (2020), PM számítás

Magyarország továbbra is elkötelezetten részt vesz az agresszív adóelkerülés elleni nemzetközi küzdelemben. Az Európai Unió adóelkerülés elleni irányelve előírásainak megfelelően Magyarország 2018-ban módosította az ellenőrzött külföldi társaság szabályait, 2019-től pedig bevezette az irányelvben előírt kamatlevonhatósági korlát szabályokat. Ezen túl az irányelv többi rendelkezése, a tőkekivonás kezelésére vonatkozó szabályok és a hibrid eszközök (az ugyanazon tényállás eltérő jogi minősítéséből eredő különbségek miatti adóelkerülés) elleni szabályok is átültetésre kerültek 2020-ban. 2021 elején Magyarország ratifikálta az adóalap-erőzió és nyereségátcsoportosítás megelőzése érdekében hozott, adóegyezményekhez kapcsolódó intézkedések végrehajtásáról szóló Multilaterális Egyezményt, amely

további eszközöket biztosít az agresszív adótervezés elleni fellépésre.

Az adóeljárás területének kiemelt célja az adómorál erősítése, az adózók és az adóhatóság közötti kapcsolat javítása, továbbá az együttműködés, valamint az önkéntes jogkövetés ösztönzése. Ennek keretein belül az elmúlt években sor került az adóhatóság szervezeti átalakítására, és számos intézkedés történt az adóhatóság szolgáltató jellegének erősítése, ügyfélközpontúvá válása érdekében. A legjelentősebb lépés az eSza-rendszer bevezetése volt, melynek segítségével a NAV már több mint 5 millió magánszemély részére készíti el a bevallástervezetet, az adózók többségének esetében átvállalva ezzel a személyi jövedelemadó bevallásával járó terheket. Az eSZJA-nak köszönhetően megszerzett tapasztalatok és a különböző adatszolgáltatások fokozatos integrációja révén a NAV egyre szélesebb körben és több adónem esetében válhat képessé a bevallások kiajánlására. Az adóhatóság 2019-ben az egyéni vállalkozók részére első alkalommal készítette el a bevallástervezetet, továbbá a viszonylag jól definiálható kört érintő jövedéki adó kapcsán is elérhetővé váltak a kiajánlások. A Kormány célja, hogy középtávon minél szélesebb vállalkozói kör számára lehetővé váljon a legnagyobb adminisztrációs terheket jelentő bevallások (pl. áfa), illetve a munkáltatók különféle bejelentési kötelezettségei kapcsán az előre kitöltött tervezetek adóhatóság általi elkészítése. Az online számla adatszolgáltatás kiterjesztésével szolgáltatott adatok 2021 második felétől alapját képezik az áfa bevallástervezetek (eÁfa) adóhatóság általi kiajánlásának.

8. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI

8.1. KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER

A költségvetés készítésének keretszabályait az Alaptörvény, a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Gst.), az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Áht.) és annak végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Kormányrendelet tartalmazza.

A járványügyi helyzetre való tekintettel a Kormány több jogi és gazdasági intézkedést hozott. A veszélyhelyzet egyike az Alaptörvényben foglalt különleges jogrendeknek. Veszélyhelyzetben a Kormány a normál jogrendtől eltérő módon – az előállt veszélyhelyzetből indokolható mértékig – hozhat döntéseket. Az Alaptörvény 36. cikk (6) bekezdésében foglalt mentesítő záradék különleges jogrend idején aktiválódik, amely értelmében az azt kiváltó körülmények okozta következmények enyhítéséhez szükséges mértékben, vagy a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése esetén a nemzetgazdasági egyensúly helyreállításához szükséges mértékben lehet

eltérni az adósságcsökkentésre vonatkozó követelménytől. Ehhez hasonlóan a katasztrófavédelemről szóló törvény is ad felhatalmazást a közpénzügyi szabályoktól való eltérésre. A koronavírus-válság hatásainak csökkentése érdekében a költségvetési tartalékok gyorsabb és rugalmasabb felhasználásáról döntött a Kormány a 69/2020. Kormányrendeletben, és felfüggesztésre kerültek a költségvetési törvényben foglalt tartalék-szabályok a 2020. évre vonatkozóan. A tartalékok a járvány elleni védekezésre és gazdaságvédelmi intézkedésekre kerültek felhasználásra. A 92/2020. kormányrendelet volt az a jogi dokumentum, amely alapján a Kormány eltérhetett a 2020. évi költségvetési törvényben foglaltaktól. A Kormány 2020. november 3-án második alkalommal hirdette ki a veszélyhelyzetet. Az Országgyűlés jelenleg tárgyal a kormány javaslatáról, amely a parlament őszi ülészakájának 15. napjáig hosszabbítaná meg a koronavírus-járvány elleni védekezésről szóló törvény hatályát.

8.2. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELEPÍTÉSE

Magyarországon a kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank készíti. A jelenlegi munkamegosztás szerint a KSH a nem-pénzügyi számlákért, az MNB a pénzügyi számlákért felelős. A túlzott hiány-eljárás keretében történő adatszolgáltatásban (EDP Notifikáció) a tárgyévvel megelőző időszakig terjedő tényadatok összeállításában a fenti munkamegosztás érvényesül, míg a tárgyév várható kormányzati egyenleg és adósság kiszámítása a Pénzügyminisztérium feladata. A KSH, az MNB és az PM képviselőiből álló statisztikai munkabizottság vezetői és szakértői szinten működik. 2015-ben aktualizált együttműködési megállapodás rögzíti az adatáramlás, a munkamegosztás, a módszertani megítélés eljárási kérdéseit. A kormányzati szektor statisztikáinak meghatározó adatforrása az államháztartási információs rendszer, az államháztartás szervezeteinek éves és évközi beszámolóit, amit kiegészít a kormányzathoz sorolandó vállalatok és non-profit szervezetekről történő statisztikai adatgyűjtés, továbbá a kormányzati szektor egészére vonatkozó bank- és értékpapír-statisztikai

adatgyűjtés. A notifikációs jelentést a KSH az Eurostatnak történő kiküldésekor teszi közzé honlapján. Az Eurostatnál történő három hetes egyeztetési időszak után – az Eurostat sajtóközleménnyel együtt és azzal egy időben – a KSH publikálja az Eurostat által jóváhagyott EDP Notifikációs táblákat. Közzéteszi továbbá az összeállításához kapcsolódó, a magyar statisztikai hatóságok által folyamatosan aktualizált módszertani leírást. A Pénzügyminisztérium az Országgyűlésnek benyújtott éves költségvetés, illetve zárszámadás indokolásában önálló fejezetben mutatja be a hivatalos államháztartási, illetve a maastrichti egyenleg- és adósságmutató eltérését. A tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről szóló 2011/85/EU (2011. november 8.) Tanácsi Irányelvben előírt közzétételeknek a Pénzügyminisztérium teljes körűen eleget tesz.

TÁBLÁZATOK

„A” táblázat

Diszkrecionális kormányzati intézkedések és a költségvetési hatások értékelése 2020-2023

Intézkedések		ESA kód	Költségvetési hatás (GDP%, előző évhez képest)			
			2020	2021	2022	2023
<i>A járvánnyal összefüggésben hozott átmeneti intézkedések</i>	Bevételi intézkedések					
	Helyi önkormányzatok éves áfabevallása	D.2	-0,13	0,23	-0,11	0,00
	Turizmusfejlesztési hozzájárulás felfüggesztése 2020. március 1-jétől 2021. december 31-ig	D.2	-0,06	-0,02	0,07	0,00
	SZÉP kártyával kapcsolatos intézkedések	D.61	-0,07	-0,01	0,07	0,00
	Iparűzési adó mértékének maximálása 1%-ban	D.2	-	-0,16	0,05	0,09
	Hitelintézetek járványügyi helyzettel összefüggő különadója	D.29; D.4; D.5; D.7; P.52; P.53; K.2; D.8	0,11	-0,13	0,00	0,00
	Új építésű lakások áfakulcsának csökkentése 27%-ról 5%-ra	D.2	-	-0,21	-0,04	-0,03
	Egyéb intézkedések		-0,18	0,03	0,07	0,01
ÁTMENETI BEVÉTELI INTÉZKEDÉSEK ÖSSZESEN			-0,33	-0,27	0,13	0,07

Folytatás a következő oldalon.

Intézkedések		ESA kód	Költségvetési hatás (GDP%, előző évhez képest)			
			2020	2021	2022	2023
A járvánnyal összefüggésben hozott átmeneti intézkedések	Kiadási intézkedések					
	3 millió forint lakásfelújítási támogatás - 2021-től kezdődően akár 3 millió forint felújítási támogatást igényelhetnek a gyermeket nevelő családok.	D.9	-	-0,22	-0,04	0,18
	A veszélyhelyzetben lejáró GYED és GYES meghosszabbítása	D.62	-0,02	0,02	0,00	0,00
	EU források átrendezése és REACT EU					
	Munkahelyvédelmi bértámogatás - a kieső nettó munkabér 70%-át az állam fizeti	D.39	-0,06	0,05	0,00	0,00
	Munkahelyteremtő bértámogatási program	D.39	-0,06	0,06	0,00	0,00
	Munkahelyvédelmi bértámogatás - a mérnöki (kutatás-fejlesztési) munkakörben dolgozóknak 40%-os bértámogatás biztosítása	D.39	-0,03	0,03	0,00	0,00
	KKV hatékonyság-növelő támogatások	D.92	-0,19	0,18	0,00	0,00
	Struktúraváltó digitális képzések	D.75	-0,01	0,01	0,00	0,00
	Vállalatok likviditásának biztosítása (MFB forgóeszköz hitel)	F.4	-0,12	0,11	0,00	0,00
	10 millió forint KKV Kamatmentes Újraindítási Gyorskölcsön	D.75	-	-0,19	0,18	0,00
	Ágazati bértámogatási program (a veszélyhelyzet végéig)	D.3	-0,06	-0,10	0,14	0,00
	A Járvány Elleni Védekezési Alap kiadásai					
	A járványügyi védekezéssel kapcsolatos eldöntött kiadások ESA szerinti bontásban	D.1	-0,01	0,01	0,00	0,00
		P.2	-0,52	0,48	0,00	0,00
		P.51	-0,46	0,43	0,00	0,00
		P.52	-0,75	0,70	0,00	0,00
		F.8	-0,03	0,02	0,00	0,00
	Egészségügyi szakdolgozók és védőnők béremelésének kiadása	D.1	-0,17	0,16	0,00	0,00
	Egészségügyi dolgozók 2020. évi egyszeri bérkiegészítése (500 ezer forint/fő)	D.1	-0,21	0,20	0,00	0,00
	A Gazdaságvédelmi Alap kiadásai az ESA szerinti bontásban	D.1	-0,03	0,02	0,00	0,00
		D.3	-0,05	0,05	0,00	0,00
		D.75	-0,16	0,02	0,12	0,00
		D.92	-1,14	1,05	0,00	0,00
		D.99	-0,33	0,31	0,00	0,00
		F.5	-0,54	0,50	0,00	0,00
		P.2	-0,09	0,08	0,00	0,00
		P.51	-0,19	0,18	0,00	0,00
	ÁTMENETI KIADÁSI INTÉZKEDÉSEK ÖSSZESEN		-5,25	4,16	0,40	0,18

Folytatás a következő oldalon.

Intézkedések		ESA kód	Költségvetési hatás (GDP%, előző évhez képest)			
			2020	2021	2022	2023
Tartós intézkedések	Bevételi intézkedések					
	Fiatalok SZJA mentessége 2022-től	D.51	-	-	-0,25	0,00
	ÁFA 5%-ra csökkentése a Braille-kijelzőkön és a nyomtatókon, a sertés ehető belsőségein, minden tejfajon (ESL, UHT), éttermi szolgáltatásokon, halakon, internetes szolgáltatásokon, szállásszolgáltatásokon	D.2	-0,07	0,00	0,00	0,00
	KIVA adómértékének további 1%-pontos csökkentése (a szociális hozzájárulási adó csökkentésével összhangban) 2023-ban	D.51	-	-	-	-0,02
	Kiskereskedelmi adó bevezetése	D.214	0,10	0,03	0,02	0,01
	A munkáltatói adóterhek szakaszos csökkentése 2019-2023	D.61; D.29; D.4; D.5; D.7; P.52; P.53; K.2; D.8	-0,66	-0,33	-0,23	-0,36
	Egyéb	-	-0,10	0,03	-0,02	0,02
	TARTÓS BEVÉTELI INTÉZKEDÉSEK ÖSSZESEN		-0,73	-0,27	-0,47	-0,35
	Kiadási intézkedések					
	13. havi nyugdíj fokozatos visszaépítése	D.62	-	-0,15	-0,15	-0,14
	Orvosi béremelés	D.1	-	-0,69	-0,63	-0,38
	TARTÓS KIADÁSI INTÉZKEDÉSEK ÖSSZESEN		-	-0,84	-0,77	-0,52
DISZKRECIONÁLIS INTÉZKEDÉSEK ÖSSZESEN			-6,30	2,78	-0,72	-0,61

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

„B” táblázat

Koronavírus-válsággal összefüggésben bejelentett/elfogadott állami garanciák

Intézkedés	Feltételes kötelezettségvállalás maximális összege (millió Ft)
Garantiqa Hitelgarancia Zrt. - Garantiqa Krízis Garanciaprogram	500 000
Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány - Krízis Agrárgarancia Program	100 000
Magyar Export-Import Bank Zrt. - EXIM Kárenyhítő Hitelprogram	150 000
Magyar Export-Import Bank Zrt. - EXIM Kárenyhítő Hitelfedezeti Program	50 000
MFB Magyar Fejlesztési Bank Zrt. - MFB Vis Maior Garanciaprogram	50 000
MFB Magyar Fejlesztési Bank Zrt. - MFB Krízis Hitelprogram	180 000
MFB Magyar Fejlesztési Bank Zrt. - MFB Versenyképességi Hitelprogram	150 000
Összesen	1 180 000

„C” táblázat

Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) támogatás

	RRF-támogatás (GDP %)					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bevételek az előrejelzésekben foglaltak szerint	-	0,87	0,89	0,99	0,61	0,40
Folyó kiadások	-	0,09	0,12	0,12	0,07	0,05
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	-	0,78	0,77	0,87	0,54	0,35
Kiadások az előrejelzésekben foglaltak szerint	-	0,87	0,89	0,99	0,61	0,40

1a. táblázat

Makrogazdasági kilátások

	ESA- kód	2020 Mrd Ft	2020	2021	2022	2023	2024	2025
			változás %-ban					
1. GDP (előző évi áron)	B1g	45168,3	-5,0	4,3	5,2	4,1	4,0	4,2
2. GDP folyó áron	B1g	47743,5	0,5	8,1	9,2	7,9	7,7	7,8
A növekedés összetevői (előző évi áron)								
3. Háztartások fogyasztási kiadása	P.3	22909,6	-2,3	3,2	5,8	3,9	3,9	4,1
4. Közösségi fogyasztási kiadás	P.3	9313,9	-1,0	2,6	-0,8	0,3	0,8	0,8
5. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	11947,9	-7,3	4,2	7,2	6,1	4,3	4,5
6. Készletváltozás (a GDP %-ában) ¹	P.52+ P.53	647,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Termékek és szolgáltatások exportja	P.6	36446,4	-6,8	6,4	10,5	7,0	6,7	7,1
8. Termékek és szolgáltatások importja	P.7	36096,5	-4,4	5,2	10,0	6,7	6,2	6,5
Hozzájárulás a GDP növekedéséhez (előző évi áron)								
9. Belföldi végső felhasználás		44171,4	-3,4	3,3	4,7	3,7	3,3	3,5
10. Készletváltozás	P.52+ P.53	647,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Termékek és szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege	B.11	349,9	-2,1	1,0	0,5	0,4	0,7	0,7

¹ 2020-ban a készletváltozás a munka- és szőkönaphatást tükrözi.

1b. táblázat

Árindexek alakulása

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
változás %-ban						
1. GDP implicit árindexe	5,7	3,7	3,8	3,7	3,6	3,5
2. Háztartások fogyasztási kiadásának implicit árindexe	3,2	3,6	3,0	3,0	3,0	3,0
3. Harmonizált fogyasztói árindex (HICP)	3,3	3,6	3,0	3,0	3,0	3,0
4. Közösségi fogyasztási kiadás implicit árindexe	6,1	6,7	2,4	4,3	5,3	5,4
5. Állóeszköz-felhalmozás implicit árindexe	9,3	5,2	4,2	3,9	3,6	3,3
6. Export implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	4,4	3,0	2,5	2,0	2,0	2,0
7. Import implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	2,5	4,6	2,2	1,8	1,8	1,8

1c. táblázat

Munkaerőpiac alakulása

	ESA-kód	2020 szint	2020	2021	2022	2023	2024	2025
			változás %-ban					
1. Foglalkoztatottak száma (ezer fő) (15-74) ¹		4603,2	-0,9	0,0	1,1	0,6	0,3	0,2
2. Munkanélküliségi ráta (%) (15-74)		-	4,1	4,2	3,3	2,9	2,7	2,6
3. Munkatermelékenység, foglalkoztatottra		-	-4,1	4,2	4,1	3,5	3,6	4,0
4. Munkavállalói jövedelem (Mrd Ft)	D.1	20546,9	1,4	7,2	8,1	7,2	7,8	8,2
5. Munkavállalói jövedelem, egy alkalmazottra (m Ft)		5,2	7,0	6,2	6,0	6,5	7,5	8,0

¹ Munkaerő-felmérés statisztika szerinti foglalkoztatottság.

1d. táblázat

Finanszírozási pozíciók

	ESA-kód	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		a GDP %-ában					
1. Nettó külső finanszírozási képesség (+) /igény (-)	B9.	2,1	3,5	4,1	4,1	4,2	4,5
ebből:							
- Áruk és szolgáltatások egyenlege		2,3	1,8	2,4	2,9	3,6	4,2
- Elsődleges jövedelmek és transferek egyenlege		-1,7	-0,9	-1,2	-1,4	-1,9	-2,3
- Tőkemérleg egyenlege		2,0	3,1	3,4	3,0	2,9	3,0
2. Magánszektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-)	B9.	10,2	11,0	10,0	8,0	7,2	6,5
statisztikai eltéréssel együtt							
3. Kormányzati szektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-)	B9.	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0

2a. táblázat

Az államháztartás összefoglaló adatai

	ESA- kód	2020 Mrd Ft	2020	2021	2022	2023	2024	2025
a GDP %-ában								
Nettó hitelnyújtás (EDP B.9.)								
1. Kormányzati szektor	S.13	-3 869,6	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
2. Központi kormányzat	S.1311	-3 469,7	-7,3	-6,3	-5,7	-3,9	-3,2	-2,2
3. Tartományi kormányzat	S.1312	-	-	-	-	-	-	-
4. Helyi önkormányzatok	S.1313	53,0	0,1	-0,3	0,1	0,0	0,1	0,1
5. TB alapok	S.1314	-452,9	-0,9	-0,8	-0,2	0,0	0,1	0,1
Kormányzati szektor (S.13)								
6. Bevételek összesen	TR	20 774,8	43,5	42,1	41,3	40,6	38,7	37,7
7. Kiadások összesen	TE	24 644,4	51,6	49,6	47,2	44,5	41,7	39,7
8. Egyenleg	B.9	-3 869,6	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
9. Kamatkiadások	D.41	1 128,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1
10. Elsődleges egyenleg		-2 741,6	-5,7	-5,0	-3,5	-1,5	-0,8	0,1
11. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bevételek összetevői								
12. Adóbevételek (12=12a+12b+12c)		11 952,8	25,0	24,4	24,1	23,8	23,5	23,2
12a. Termelési és importadók	D.2	8 709,3	18,2	17,6	17,3	16,9	16,5	16,2
12b. Jövedelem és vagyonadók	D.5	3 225,8	6,8	6,8	6,8	6,9	6,9	6,9
12c. Tőkejövedelem adó	D.91	17,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Társadalombiztosítási hozzájárulások	D.61	5 379,1	11,3	10,9	10,6	10,2	9,8	9,8
14. Tulajdonosi jövedelem	D.4	213,4	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2
15. Egyéb		3 229,5	6,8	6,4	6,3	6,4	5,2	4,5
16.=6. Bevételek összesen	TR	20 774,8	43,5	42,1	41,3	40,6	38,7	37,7
Adóteher ² (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		17 411,4	36,5	35,5	34,9	34,1	33,4	33,1
Kiadások összetevői								
17. Munkavállalói jövedelem + folyó termelő felhasználás	D.1+P.2	9 038,7	18,9	19,5	17,6	17,0	15,8	14,9
17.a. Munkavállalói jövedelem	D.1	5 059,1	10,6	10,5	10,1	9,9	9,3	8,8
17.b. Folyó termelő felhasználás	P.2	3 979,6	8,3	9,0	7,5	7,1	6,5	6,1
18. Társadalmi juttatások (18=18.a+18.b)		6 098,5	12,8	12,7	12,4	12,0	11,7	11,3
ebből: Munkanélküli ellátások ³		123,0	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
18.a. Piaci termelők útján nyújtott természetbeni társadalmi juttatások	D.6311, D.63121, D.63131	700,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5
18.b. Pénzbeni társadalmi juttatások	D.62	5 398,0	11,3	11,1	10,8	10,4	10,2	9,8
19.=9. Kamatkiadások	D.41	1 128,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1
20. Támogatások	D.3	819,7	1,7	1,4	1,2	1,1	1,0	0,9
21. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	3 058,8	6,4	6,5	7,1	6,6	6,0	5,2
22. Tőkefinanszírozás kiadás	D.9	2 215,5	4,6	2,5	2,3	2,0	1,8	2,3
23. Egyéb kiadások		2 285,2	4,8	4,5	4,2	3,3	3,1	2,9
24.=7. Kiadások összesen	TE	24 644,4	51,6	49,6	47,2	44,5	41,7	39,7

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

¹: A konvergencia program a strukturális egyenleg becsléséhez egyszeri tétellel nem számol. Az „A” táblázat ismerteti a diszkrecionális intézkedéseket.

²: az EU-t megillető bevételekkel együtt

³: a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzbeli ellátásai és egyes képzési támogatások

2b. táblázat**Intézkedések nélkül számolt előrejelzések**

	2020 Mrd Ft	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		a GDP %-ában					
1. Összes bevétel intézkedések nélkül	20 774,8	43,5	42,1	41,3	40,6	38,7	37,7

A táblázat a 2021. április 30-ig meghozott intézkedések alapján készült bevételi előrejelzéseket tartalmazza.

2.c. táblázat**A kiadási aggregátumban nem szereplő tételek**

	2020 Mrd Ft	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		a GDP %-ában					
1. EU programokra fordított kiadások, amelyeket teljesen ellentéteznek az EU alapokból származó bevételek	1190,1	2,5	2,2	2,3	2,6	1,6	1,1
1a. ebből EU alapokból származó bevételekkel teljesen fedezett beruházások	807,5	1,7	1,6	1,7	1,9	1,3	0,9
2. Munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások a ciklus alakulásával magyarázható része	-2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Diszkreionális bevételi intézkedések hatásai	-503,7	-1,1	-1,5	-1,7	-1,9	-2,1	-2,0
4. Törvény által elrendelt bevételnövelő tételek	-	-	-	-	-	-	-

3. táblázat**Az államadósság alakulása**

	ESA-kód	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		a GDP %-ában					
1. Bruttó adósságráta		80,4	79,9	79,3	77,5	75,7	73,1
2. Adósságráta változása		14,9	-0,5	-0,6	-1,8	-1,8	-2,6
Hozzájárulás az adósságállomány változásához							
3. Elsődleges egyenleg		-5,7	-5,0	-3,5	-1,5	-0,8	0,1
4. Kamatkiadás	D.41	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1
5. Az adósságra ható egyéb tényezők		14,7	-2,0	0,3	0,1	0,7	0,9
Az adósságállomány implicit kamatlába (%)		3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3,0

4. táblázat

Ciklikus folyamatok

	ESA-kód	2020	2021	2022	2023	2024	2025
a GDP %-ában							
1. GDP előző évi áron (éves növekedési ütem)		-5,0	4,3	5,2	4,1	4,0	4,2
2. Kormányzati szektor egyenlege	B.9	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
3. Kamatkiadások	D.41	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,1
4. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ebből: egyszeri tételek a bevételi oldalon		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
egyszeri tételek a kiadási oldalon		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potenciális GDP (éves növekedési ütem)		1,4	2,3	3,2	3,6	3,8	4,0
összetevők: - munkatényező		-0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
- tőketényező		1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4
- teljes tényező termelékenység (TFP)		0,4	0,9	1,7	2,2	2,4	2,5
6. Kibocsátási rés		-4,5	-2,7	-0,8	-0,4	-0,2	0,0
7. Kormányzati szektor egyenlegének ciklikus komponense		-2,1	-1,2	-0,4	-0,2	-0,1	0,0
8. Ciklikusan igazított egyenleg (2-7)		-6,0	-6,3	-5,5	-3,8	-2,9	-2,0
9. Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg (8+3)		-3,6	-3,9	-3,1	-1,4	-0,6	0,1
10. Strukturális egyenleg (8-4)		-6,0	-6,3	-5,5	-3,8	-2,9	-2,0

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

5. táblázat

Eltérés az előző konvergencia programhoz képest

	ESA-kód	2020	2021	2022	2023	2024	2025
GDP növekedése (%)							
1. 2020. évi konvergencia program		-3,0	4,8	4,6	4,3	4,2	-
2. 2021. évi konvergencia program		-5,0	4,3	5,2	4,1	4,0	4,2
3. Különbség		-2,0	-0,5	0,6	-0,2	-0,2	-
Kormányzati szektor egyenlege (a GDP %-ában)							
1. 2020. évi konvergencia program	EDP B.9	-3,8	-2,7	-2,2	-1,6	-1,0	-
2. 2021. évi konvergencia program	B.9	-8,1	-7,5	-5,9	-3,9	-3,0	-2,0
3. Különbség		-4,3	-4,8	-3,7	-2,3	-2,0	-
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)							
1. 2020. évi konvergencia program		72,6	69,3	66,3	63,2	59,8	-
2. 2021. évi konvergencia program		80,4	79,9	79,3	77,5	75,7	73,1
3. Különbség		7,8	10,6	13,0	14,3	15,9	-

6. táblázat

Hosszú távú fenntarthatóság¹

	2019	2030	2040	2050	2060	2070
	a GDP %-ában					
Állami nyugdíjkiadások	8,3	8,3	9,7	11,2	11,9	12,4
Öregségi jellegű és korhatár alatti öregségi nyugdíjak	6,7	7,0	8,5	10,1	10,9	11,3
Egyéb nyugdíjak (korhatár alatti rokkantsági, hozzátartozói)	1,6	1,3	1,2	1,1	1,0	1,1
Egészségügyi, tartós ápolási és oktatási kiadások	8,8	8,7	9,2	9,7	10,1	10,1
Egészségügyi kiadások	4,8	5,1	5,3	5,6	5,7	5,6
Tartós ápolási kiadások	0,6	0,6	0,8	0,9	1,1	1,2
Oktatási kiadások	3,4	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3
Nyugdíjbiztosítási járulékbévételek	7,7	7,4	7,4	7,4	7,4	7,4
Feltételezések						
Munkatermelékenység növekedése	2,9	2,3	2,3	2,1	1,8	1,5
GDP volumen növekedése	4,9	2,4	1,4	1,6	1,4	1,3
Aktivitási ráta, férfiak (20-64)	85,9	89,8	89,8	90,1	90,2	90,1
Aktivitási ráta, nők (20-64)	70,0	79,3	79,4	80,1	80,2	80,1
Aktivitási ráta, összesen (20-64)	77,9	84,6	84,8	85,3	85,3	85,3
Munkanélküliségi ráta (20-64)	3,3	4,0	4,0	3,9	3,9	3,9
A 65 éves és idősebb népesség aránya (%)	19,6	21,7	24,6	27,8	29,5	29,6

¹A Gazdaságpolitikai Bizottság (EPC) által 2021 januárjában jóváhagyott, a 2021. évi időszövegről szóló jelentéshez készült költségvetési és makrogazdasági előrejelzések alapján.

7. táblázat

Feltételezések a külső gazdasági környezetre

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Magyarország: rövid lejáratú hozam (éves átlag,%)	0,4	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0
Magyarország: hosszú lejáratú hozam (éves átlag,%)	2,2	3,2	3,1	3,1	3,3	3,3
Forint/euró árfolyam	351,2	361,1	360,9	360,9	360,9	360,9
Világgazdaság (kivéve EU) GDP növekedési üteme	-3,4	5,2	3,8	3,8	3,8	3,8
EU-27 GDP növekedési üteme	-6,3	3,7	3,9	3,9	3,9	3,9
Magyarország exportpiacainak növekedési üteme	-8,5	5,4	8,1	4,2	4,1	4,1
Világ import (kivéve EU) növekedési üteme	-9,4	7,5	4,9	4,9	4,9	4,9
Olajárak (Brent – USD / hordó)	42,0	66,0	61,8	58,9	57,3	56,5

